

1 § Anmälan om förändring i regeringens sammansättning

Från statsminister Fredrik Reinfeldt (M) hade följande skrivelse inkommit:

Till riksdagens talman

Förändring i regeringens sammansättning

Jag har i dag entledigat statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd från uppdraget att vara chef för Försvarsdepartementet.

Jag har vidare i dag förordnat Karin Enström att vara statsråd och chef för Försvarsdepartementet.

Stockholm den 18 april 2012

Fredrik Reinfeldt

Skrivelsen lades till handlingarna.

2 § Anmälan om nya ersättare

Andre vice talmannen anmälde

att *Edip Noyan* (M) skulle tjänstgöra som ersättare för försvarsminister Karin Enström (M) från och med den 19 april tills vidare,

att *Bino Drummond* (M) skulle tjänstgöra som ersättare för Mikael Sandström (M) under tiden den 19 april–4 oktober och

att *Björn Samuelson* (M) skulle tjänstgöra som ersättare för Eliza Roszkowska Öberg (M) under tiden den 19–30 april.

3 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 april

SoU14 Hälsa- och sjukvårdsfrågor samt tandvårdsfrågor

Punkt 1 (Allmänna utgångspunkter för hälso- och sjukvården)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 3 (SD)

4. res. 4 (V)

Förberedande votering 1:

18 för res. 3

16 för res. 4

262 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

93 för res. 1

18 för res. 3

184 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

147 för utskottet

94 för res. 1

54 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 19 FP, 17 C, 14 KD

För res. 1: 94 S

Avstod: 22 MP, 18 SD, 14 V

Frånvarande: 18 S, 10 M, 3 MP, 5 FP, 6 C, 1 SD, 5 V, 5 KD, 1 -

Punkt 2 (Patienträttigheter)

1. utskottet

2. res. 5 (S)

Votering:

165 för utskottet

94 för res. 5

36 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 19 FP, 17 C, 18 SD, 14 KD

För res. 5: 94 S

Avstod: 22 MP, 14 V

Frånvarande: 18 S, 10 M, 3 MP, 5 FP, 6 C, 1 SD, 5 V, 5 KD, 1 -

Punkt 3 (Patientsäkerhet)

1. utskottet

2. res. 7 (S, MP, V)

3. res. 8 (SD)

Förberedande votering:

132 för res. 7

18 för res. 8

145 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

147 för utskottet

130 för res. 7

18 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 19 FP, 17 C, 14 KD

För res. 7: 94 S, 22 MP, 14 V

Avstod: 18 SD

Frånvarande: 18 S, 10 M, 3 MP, 5 FP, 6 C, 1 SD, 5 V, 5 KD, 1 -

Punkt 5 (Prioriteringar inom hälso- och sjukvården)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

Votering:

262 för utskottet

18 för res. 10

15 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 97 M, 21 MP, 19 FP, 17 C, 14 KD

För res. 10: 18 SD

Avstod: 1 MP, 14 V

Frånvarande: 18 S, 10 M, 3 MP, 5 FP, 6 C, 1 SD, 5 V, 5 KD, 1 -

Åsa Romson (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 6 (Kompetens och kunskap i vården)

1. utskottet

2. res. 13 (V)

Votering:

259 för utskottet

14 för res. 13

22 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 97 M, 19 FP, 17 C, 18 SD, 14 KD

För res. 13: 14 V

Avstod: 22 MP

Frånvarande: 18 S, 10 M, 3 MP, 5 FP, 6 C, 1 SD, 5 V, 5 KD, 1 -

Punkt 8 (Abort och abortförebyggande arbete)

1. utskottet

2. res. 14 (SD)

Votering:

276 för utskottet

18 för res. 14

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 97 M, 22 MP, 19 FP, 17 C, 14 V, 13 KD

För res. 14: 18 SD

Frånvarande: 18 S, 10 M, 3 MP, 5 FP, 6 C, 1 SD, 5 V, 6 KD, 1 -

Punkt 9 (Abort för utländska kvinnor)

1. utskottet

2. res. 15 (MP, V)

Votering:

258 för utskottet

36 för res. 15

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 97 M, 19 FP, 17 C, 18 SD, 14 KD

För res. 15: 22 MP, 14 V

Frånvarande: 19 S, 10 M, 3 MP, 5 FP, 6 C, 1 SD, 5 V, 5 KD, 1 -

Punkt 10 (Omskärkelse)

1. utskottet

2. res. 16 (SD)

Votering:

271 för utskottet

18 för res. 16

5 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 97 M, 21 MP, 19 FP, 17 C, 9 V, 14 KD

För res. 16: 18 SD

Avstod: 5 V

Frånvarande: 18 S, 10 M, 4 MP, 5 FP, 6 C, 1 SD, 5 V, 5 KD, 1 -

Amineh Kakabaveh (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU8 Arbetslöshetsförsäkringen

Punkt 1 (Allmänna principer för försäkringen)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (SD)

4. res. 3 (V)

Förberedande votering 1:

18 för res. 2

14 för res. 3

263 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

95 för res. 1

18 för res. 2

182 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

169 för utskottet

94 för res. 1

32 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 22 MP, 19 FP, 17 C, 14 KD

För res. 1: 94 S

Avstod: 18 SD, 14 V

Frånvarande: 18 S, 10 M, 3 MP, 5 FP, 6 C, 1 SD, 5 V, 5 KD, 1 -

Punkt 2 (Hantering av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

169 för utskottet

18 för res. 5

107 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 96 M, 22 MP, 19 FP, 17 C, 14 KD

För res. 5: 18 SD

Avstod: 93 S, 14 V

Frånvarande: 18 S, 11 M, 3 MP, 5 FP, 6 C, 1 SD, 5 V, 5 KD, 1 -

Prot. 2011/12:100
19 april

Punkt 3 (Arbetsvillkoret)

1. utskottet

2. res. 7 (V, MP)

Votering:

258 för utskottet

36 för res. 7

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 97 M, 19 FP, 17 C, 18 SD, 14 KD

För res. 7: 22 MP, 14 V

Frånvarande: 19 S, 10 M, 3 MP, 5 FP, 6 C, 1 SD, 5 V, 5 KD, 1 -

Punkt 9 (Regelverket i vissa särskilda situationer)

1. utskottet

2. res. 12 (MP)

Votering:

272 för utskottet

22 för res. 12

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 96 M, 19 FP, 17 C, 18 SD, 14 V, 14 KD

För res. 12: 22 MP

Frånvarande: 18 S, 11 M, 3 MP, 5 FP, 6 C, 1 SD, 5 V, 5 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

4 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 13 april.

5 § Utökning av antalet suppleanter i konstitutionsutskottet och civilutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter skulle utökas enligt följande:

från 25 till 26 i konstitutionsutskottet

från 21 till 22 i civilutskottet

Kammaren medgav dessa utökningar.

Företogs val av extra suppleanter i konstitutionsutskottet och civilutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i konstitutionsutskottet

Björn Söder (SD)

suppleant i civilutskottet

Johnny Skalin (SD)

7 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Andre vice talmannen meddelade att Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Pia Hallström som suppleant i utbildningsutskottet, Elisabeth Björnsdotter Rahm som suppleant i näringsutskottet samt Lotta Finstorp och Anton Abele som suppleanter i arbetsmarknadsutskottet.

Andre vice talmannen förklarade valda *från och med den 20 april* till

suppleant i utbildningsutskottet

Pia Hallström (M)

suppleant i näringsutskottet

Elisabeth Björnsdotter Rahm (M)

suppleanter i arbetsmarknadsutskottet

Anton Abele (M)

Lotta Finstorp (M)

8 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2011/12:307

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:307 Verksamhetsutövares ekonomiska ansvar vid större olyckor
av Per Bolund (MP)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 11 maj 2012.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 18 april 2012
Finansdepartementet
Anders Borg (M)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

9 § Anmälan om inkomna protokollsutdrag från utskott

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit:
prot. 2011/12:33 för tisdagen den 17 april från socialutskottet
prot. 2011/12:4 för tisdagen den 17 april från miljö- och jordbruksutskottet

10 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2011/12:142 till socialutskottet

EU-dokument
KOM(2012)167 till finansutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 13 juni*.

Konsumenträtt

11 § Konsumenträtt

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2011/12:CU15
Konsumenträtt.

Anf. 1 YILMAZ KERIMO (S):

Herr talman! Vi ska nu debattera civilutskottets motionsbetänkande nr 15 om konsumenträtt. För tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 1 om bluffakturor och reservation nr 8 om reklam riktad till barn, men jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer.

För många småföretagare är oseriösa telefonförsäljare ett stort problem. Ofta saknar de småföretagare som drabbas den kunskap och de resurser som krävs för att bemöta felaktiga krav från telefonförsäljare. Deras situation är i många avseenden jämförbar med enskilda konsumenters. En konsument som köper en vara via telefon, internet eller postorder har enligt distans- och hemförsäljningslagen 14 dagars ångerrätt. Någon motsvarande lagreglerad ångerrätt finns inte för näringsidkare. Det kan för en småföretagare handla om stora utgifter. För många småföretagare

är blotta tanken att hamna hos ett inkassoföretag rena skräcken varför de ofta betalar. Det är därför inte heller någon slump att det är just småföretagare och föreningar som dessa oseriösa försäljare kontaktar.

I dag finns det stora brister i lagstiftningen och ofta ett otillräckligt skydd för enskilda människor och småföretag som drabbas av komplicerade avtal och otydliga regler om vad man tackat ja till via telefon. En del upplever oklarheter vid telefonförsäljning som ett problem.

Många människor finner det väldigt svårt att ta sig ur olika situationer, och det kan vara svårt att veta vad som exakt har sagts. Det kan till och med vara så oklart att det är svårt och skrämmande att driva ett ärende mot ett företag. En del kanske till och med betalar för att slippa dra ärendet i långbänk, och en del blir även skrämnda.

Denna osäkerhet utnyttjas i dag av kriminella bluffföretag. Det har lett till att problemet med bluffakturor är större än någonsin för Sveriges företagare. Tusentals svenska småföretag drabbas av dessa försök till svindel varje år. Svensk Handel räknar med att bedrägerierna omsätter ca 1,2 miljarder kronor per år. Det är rädda småföretagare som utnyttjas. De är livrädda för att få betalningsanmärkningar.

Allt fler väljer att starta eget företag i Sverige. Det är bra för Sverige, men många enskilda företagare hamnar i kläm och får inte det stöd de behöver i gällande lagstiftning. Svensk lagstiftning klumpar ihop alla företag. Små enmansföretag behandlas på samma sätt som stora företag. Småföretagares situation är i många avseenden jämförbar med enskilda konsumenters. Ofta saknar de den kunskap och de resurser som krävs för att bemöta felaktiga krav från exempelvis telefonförsäljare.

Det är mycket angeläget att våra småföretagare känner sig trygga med lagstiftningen. De måste känna sig trygga i att bestrida en faktura på något som de bevisligen inte beställt utan att riskera betalningsanmärkningar.

Herr talman! Vi socialdemokrater är beredda att diskutera ångervecka för små företag och krav på skriftlig bekräftelse vid telefon- och distansköp, det vill säga ett liknande skydd som redan finns för konsumenter.

Skräcken hos företagen när det gäller att betala bluffakturor grundar sig i att de kan få sänkt kreditvärdighet hos kronofogden bara genom att få en notering om att en falsk faktura inte har blivit betald.

Enligt vår mening bör det göras en översyn av lagstiftningen på området för att komma åt de problem som många drabbas av. Vi anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning för att se om införandet av ett skriftlighetskrav för avtal som ingås på distans kan vara ett alternativ för att öka skyddet. Lagstiftningen måste bli mer tillämplig för småföretag. Det är avgörande för den svenska tillväxten där varje företag och varje arbetad timme är viktig.

Herr talman! Vi har också märkt att marknadsföring som vänder sig till barn blir allt aggressivare och mer omfattande. På olika sätt smygs det in reklam för olika varor och tjänster riktade till barn. I sin marknadsföring till barn använder sig företag ofta av säljfrämjande åtgärder som utdelning av leksaker, gratiserbjudanden, tidningsutskick, utfärdande av så kallade medlemskort och pysselaktiviteter. Ofta har förpackningarna figurer och färgsättningar som riktar sig just till barn. Reklamen i tv och tidningar och på affischer ute på stan påverkar barns och ungdomars

uppfattning om sitt utseende och skapar en orealistisk självbild för många barn och ungdomar.

Herr talman! Enligt vår mening bör regeringen utreda möjligheten att införa en regel i marknadsföringslagen som ålägger näringsidkare att beakta barns allmänna utsatthet i kommersiella sammanhang. Vi anser även att regeringen bör ge Konsumentverket eller någon annan lämplig myndighet i uppdrag att fortlöpande följa upp reklam som riktar sig till barn samt att övervaka att lagar och riktlinjer följs vid marknadsföring som riktar sig just till barn.

(Applåder)

Anf. 2 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! I civilutskottets betänkande 15 om konsumenträtt behandlar utskottet totalt 39 olika förslag som riksdagens ledamöter lagt fram under förra höstens allmänna motionstid. Nästan alla partier har bidragit med förslag.

Även om Miljöpartiet deltar i fem av de tolv reservationerna i betänkandet nöjer jag mig med att för att vinna tid yrka bifall bara till reservation 8. Självklart står vi i Miljöpartiet ändå bakom alla våra reservationer.

Bluffakturor har varit huvudfokus i detta betänkanearbete, och den offentliga utfrågning som utskottet har genomfört på det temat finns ganska utförligt redovisad i betänkandet.

Miljöpartiet bedömer att både regeringen och utskottet har tagit frågan om problem med bluffakturor på stort allvar den här gången. Vi menar att utskottets ställningstagande ligger väl i linje med de krav som finns i de motioner som berör den här frågan. Det gör att den slutsats som dras i betänkandet, att motionerna i allt väsentligt kan anses vara tillgodosedda, är en rimlig slutsats. Mot den bakgrunden har vi i Miljöpartiet valt att inte reservera oss på den punkten i betänkandet. Men om regeringen inte följer utskottets rekommendationer förbehåller vi oss naturligtvis också rätten att återkomma i den här frågan.

Min partikamrat Annika Lillemets kommer att prata om punkt 2, obeställd reklam och telefonförsäljning. Därför hoppar jag över den.

Herr talman! En annan viktig fråga som behandlas i betänkandet är frågan om reklam riktad till barn. Även om frågan har varit på tapeten under flera årtionden och näringslivet till rätt stor del har tagit många egna initiativ och utmönstrat de värsta formerna av grov exponering av produkter som riktar sig till barn finns det väldigt mycket mer att göra. 2008 års marknadsföringslag förbjuder direkta köpuppsmaningar som riktar sig till barn, men vi menar att det inte räcker. Reklam vädjar ofta till känslor och skönmålar tillvaron med de produkter som marknadsförs. Det gäller i lika stor utsträckning i reklam som riktar sig till barn som i reklam som riktar sig mot vuxna. Barn är lättpåverkade och väldigt utsatta för reklam, varför vi menar att än större hänsyn måste tas när det gäller reklam som riktar sig till barn.

Jag vill särskilt betona att vi inte är ute efter att införa någon form av förbud mot marknadsföring av produkter där barn är själva målgruppen, men vi anser att regeringen bör kunna skärpa de befintliga reglerna för att skydda barnen i större utsträckning än vad som sker i dag. Det är även vår uppfattning, som det står i reservationen, att regeringen bör skärpa tillsynen så att vi slipper se så många övertramp när det gäller det som

lagstiftaren faktiskt haft för avsikt att åstadkomma med den skärpta lagstiftningen.

Ett särskilt viktigt område att bevaka är den könsdiskriminerande reklamen, såväl den som riktar sig mot barn som den som riktar sig mot vuxna. Betänkandet *Könsdiskriminerande reklam – kränkande utformning av kommersiella meddelanden*, vilket jag tycker är en mycket bra titel, överlämnades i januari 2008 till regeringen, men sedan dess har ingenting skett. Någon av allianspartiernas företrädare borde redovisa här i kammaren vilka motiven är till att man inte har arbetat vidare med de förslag som lades fram i den utredningen.

Näringslivet har nu haft många år på sig att visa om de klarar av att på egen hand ta ansvar för att utforma marknadsföringen så att den går i samklang med de strävanden samhället i övrigt har att nå en ökad jämställdhet mellan könen. Jag menar att man inte har klarat det utan tvärtom fortsatt att sända signaler genom marknadsföringen som i första hand innebär att kvinnokroppen exponeras som en vara, ett objekt för konsumtion.

Miljöpartiet menar att det är hög tid att regeringen lägger fram lagförslag som gör att vi får slut på reklamens könsexploatering.

Herr talman! Barn är utsatta på många sätt. Genom att barnen är små befinner de sig närmare golvet än vi vuxna när de leker inomhus, och de befinner sig närmare marken när de är utomhus. Ofta är barnens rum dessutom de minsta i bostaden. Detta och att många av barnens leksaker innehåller tveksamma kemikalier gör att barnen lever i en kemikaliesoppa som de inte borde utsättas för.

Riksdagen har tidigare på regeringens förslag implementerat EU:s direktiv om leksakers säkerhet, och redan då protesterade vi från Miljöpartiets sida kraftigt mot att regeringen accepterade gränsvärden som innebär att barns leksaker tillåts innehålla såväl cancerogena som mutagena och reproduktionsstörande kemikalier, så kallade CMR-ämnen.

Vår uppfattning är att regeringen redan då borde ha tagit strid för att leksaker inte ska innehålla dessa CMR-ämnen och inte några skadliga kemikalier över huvud taget.

Totalt finns det över 50 miljoner kända kemiska substanser. Det tillkommer i snitt 23 nya substanser varje minut, eller 33 000 varje dag, vilket blir drygt elva miljoner nya kemiska substanser varje år. Av dem är ungefär sex och en halv miljon möjliga att köpa, och runt hundra tusen betraktas som användbara, men det är bara hälften av dem som vi medvetet använder. Många substanser finns som föroreningar i produkter där de uppstått på grund av ofullständiga eller dåliga processer och inte rensats eller tvättats bort. Samtidigt tillför kemikalieindustrin marknaden ungefär 500 nya kemikalier varje år.

Men vi har ju Reach, tänker ni kanske. Men då ska man komma ihåg att alla kemikalier som inte blivit uttryckligen förbjudna får användas enligt Reach om det inte handlar om tillsatser i livsmedel och djurfoder eller rör sig om bekämpningsmedel och läkemedel, för de har alla egen lagstiftning.

Arbetet med Reach går väldigt sakta. 500 nya kemikalier tillkommer genom läkemedelsindustrin i handeln varje år, och vi får elva miljoner nya substanser. Men på Reachs kandidatlista står ungefär 50 ämnen.

När ett flamskyddsmedel eller en ftalat förbjuds ersätter industrin snabbt detta ämne med ett nytt ämne där molekylstrukturen är något modifierad. Sedan tar det ett antal år. I bästa fall börjar sedan en prövning av det nya ämnet, och efter kanske tio år blir det också förbjudet. På detta vis bombarderas vi alla, men i första hand våra barn, av ständigt nya kemikalier med okänd påverkan.

Tyvärr finns en risk att EU tolkar nationella särkrav som ett handels hinder, vilket gör att det kan vara svårt att ha högre krav i Sverige än i andra länder.

Miljöpartiet anser ändå att just leksaker är ett område där företagens heder ställs så tydligt mot väggen när det är uppenbart att vinstintresset riskerar barnens hälsa. Vi menar att det går att gå före på det här området eftersom de flesta företag inte vill bli uthängda för att de skadar barn med sina produkter.

Särskilt när det gäller de cancerogena, mutagena och reproduktionsstörande kemikalierna tror vi att Sverige skulle kunna vara ett föregångsland. Därför menar vi att regeringen i det fortsatta arbetet med kemikaliefrågor rörande leksaker bör ta ett större ansvar och välja inriktningen att skyddet för barns hälsa alltid måste gå före de kommersiella intressena.

Jag tycker att någon av allianspartiernas företrädare här i kammaren borde informera om motivet bakom att regeringen inte driver en nolltoleranslinje när det gäller CMR-ämnena i leksaker och i barns miljö.

Anf. 3 CARINA HERRSTEDT (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 2, 5, 7 och 11.

Konsumentpolitik är något som berör oss alla på ett eller annat sätt och är därför en viktig fråga. Det gäller att hitta en bra balans mellan att skydda konsumenten och att inte inskränka alltför mycket på näringsidkarnas utrymme.

I dag tar vi ställning till motioner som berör en hel del olika ämnen, bland annat bluffakturor och leksakers säkerhet. Konsumentpolitik spänner över många områden, och det är svårt att omfatta alla.

När det gäller bluffakturor har utskottet som bekant haft en hearing i ämnet på initiativ av Alliansen. Det visar att vi tar problemet på allvar och att vi alla är villiga att hitta lösningar.

För egenföretagare kan oseriösa telefonförsäljare vara ett stort problem eftersom lagstiftningen inte ger samma skydd för dem som för vanliga konsumenter. Avtalstvister mellan företag avgörs i tingsrätten, och att driva ett sådant ärende blir både kostsamt och en långdragen process. Därför betalar många bluffakturorna i stället för att bestrida dem.

Konsumenter som köper varor via telefon, postorder eller internet har enligt lag 14 dagars ångerrätt. Jag anser att en motsvarande lagreglerad ångerrätt bör finnas även för egenföretagare. I stället för att de ska gå igenom dyra och tidskrävande processer måste vi se till att tillvaron för småföretagarna blir både tryggare och mer rättssäker. Detta löser så klart inte hela problematiken, men det underlättar absolut för de utsatta.

Bluffakturor är ett växande problem, och det drabbar framför allt företagare och små föreningar. Som vi har hört innan utnyttjas också denna verksamhet av den organiserade brottsligheten. Under de senaste tio åren

har antalet bedrägeribrott ökat med 163 procent. Det är en stor och oacceptabel ökning. Hela 29 procent av de anmälda bedrägeribrotten 2011 var bedrägerier med hjälp av bluffakturor. Det ger i genomsnitt ca 47 anmälningar av bluffakturbrott per dag. Naturligtvis är inte 14 dagars ångerrätt ensamt lösningen på problematiken, men man kommer en bra bit på väg.

Enligt Malmöpolisens uppgifter kan flera av de brott som chockat Malmö på senare tid kopplas till just bluffföretag. Ekonomisk brottslighet har blivit ett sätt för kriminella att tjäna snabba pengar utan att utsätta sig för någon större risk. Det är en skrämmande utveckling på området, och den går i helt fel riktning. Naturligtvis måste det till många olika insatser i frågan.

Herr talman! Jag vill också nämna några ord om leksakers säkerhet. Direktivet som genomförts genom den nya lagen om leksakers säkerhet tillåter bland annat att CMR-ämnen och allergiframkallande doftämnen med mera får förekomma i leksaker. Det borde vara en självklarhet för oss att våra barns leksaker ska vara helt fria från giftiga och farliga ämnen. Därför står jag fast vid min ståndpunkt att de skadliga ämnena helt bör förbjudas i leksaker. Det handlar trots allt om våra barns säkerhet.

Jag är fullt medveten om att direktivet är ett fullharmoniseringsdirektiv och att det i sin tur innebär att Sverige i princip inte får vidta några åtgärder som kan utgöra hinder i den fria rörligheten för leksaker som överensstämmer med direktivets krav. Vi har således släppt i väg självbestämmanderätten i en fråga som gäller våra barns säkerhet. Hur jag känner inför det är ingen större hemlighet.

Att värna våra barns säkerhet och att sträva efter att efterlämna ett giftfritt samhälle till kommande generationer borde egentligen stå högre på dagordningen än EU:s regler om en fungerande inre marknad.

Från Sverigedemokraternas sida sätter vi våra barns säkerhet väldigt högt och menar att det är olyckligt att direktivet inte redan från början innehöll ett totalförbud. Därför menar vi också att om det finns minsta möjlighet att kringgå direktivet på ett korrekt sätt ska vi naturligtvis gripa efter detta halmstrå.

Finns möjligheten att göra den tolkning som Kemikalieinspektionen skriver i sitt remissyttrande angående den nya lagen, att det inte är en självklarhet att det är förbjudet enligt direktivet att ha nationella krav om vi kan motivera dem med miljöhänsyn, ska vi naturligtvis genast se över den möjligheten och parallellt initiera förhandlingar inom EU i syfte att förbjuda skadliga ämnen, kemikalier, metaller och doftämnen i våra leksaker.

Anf. 4 MARIANNE BERG (V):

Herr talman! I mitt anförande gällande detta betänkande vill jag sätta fokus på barnen, vilket de två tidigare talarna också gjort. Det är oerhört viktigt eftersom barnen är vår framtid.

Ska ett barn utsättas för reklam? Nej, det tycker jag inte. Barn ska inte behöva utsättas för reklam i sin vardag. Det bör barnen vara befriade från. 2008 års marknadsföringslag förbjuder direkta köpuppsmaningar som riktar sig till barn, men det räcker inte. Regelverket måste förstärkas, anser Vänsterpartiet. Visst har Konsumentverket och Konsumentom-

budsmannen ett tillsynsansvar för att bestämmelserna verkligen efterlevs, men det räcker inte heller, tycker vi. Det måste förstärkas.

Vänsterpartiet menar att barn i sin vardag inte ska behöva utsättas för någon typ av reklam. Reklamen kan många gånger vara skadlig, vilket vi aldrig tänker på. Den kan ge dålig självkänsla eftersom du faktiskt inte kan få allt, trots att reklamen riktar sig till just dig på ett sätt som får dig att tro att du kan få det. Får du det blir du enligt reklamen en mer populär person, du blir mer aktiv, får mer glädje i ditt liv, blir rikare och så vidare. Det är en skrämmande marknadsföring till barn och unga just när de börjar forma sina liv. I det skedet av livet ska de inte behöva göra det via reklam.

Många är de företag, herr talman, som rent ut sagt är vidriga i sin marknadsföring till barn och unga. De lockar med än det ena än det andra köpet. Köper du en sak så får du något annat gratis. Självklart är det lockande. Barn sätter ju inte dessa försäljningsknep i ett sammanhang utan tror att det är kanonbra att de får något på köpet. De förstår definitivt inte att det är ett försäljningsknep som bara gör företaget rikare. Att företag inte ger bort något utan att vinna på det kan många gånger vara svårt för barn att förstå.

Det är naturligtvis inte bara barn som råkar ut för dessa lockelseknep, men skillnaden är att barn inte kan besluta över sina egna liv. De är alltid beroende av vettiga vuxna. Barn förstår naturligtvis inte, av den ena eller andra orsaken, varför just de inte kan få en viss pryl.

Att – återigen, vill jag säga – behöva stå i talarstolen och stå upp för barns rättighet att slippa reklam är inte bara bedrövligt utan också sorgligt, herr talman. Att vi i denna kammare inte kan enas om att tillsammans på bästa möjliga sätt starkt agera för att barn inte ska drabbas av reklam som är direkt riktad till dem är, som sagt, bedrövligt.

När det gäller vad barn och ungdomar ska äta, hur ser det ut där? Jo, många gånger förs en totalt motbjudande marknadsföring av exempelvis snabbmat, godis och läsk. Inget av det är speciellt sunt vare sig för kroppen eller för tankeverksamheten. Är det okej att locka med en leksak eller annat pyssel? Nej, det anser jag inte. Är det okej att hamburgerkedjan i sin reklam lockar med att man vid köp av en barnmeny får en leksak som i sin tur ska bilda en grupp eller en familj? Nej, jag anser inte att det är okej. Är det okej att många barns fysiska och även psykiska hälsa inte utvecklas positivt? Nej, det är naturligtvis inte okej.

Ni inom Alliansen anser dock inte, såsom Vänsterpartiet, att regelverket om reklam riktad till barn behöver förstärkas. Ni anser att det vi har i dag är fullt tillräckligt. Men om ni ser er omkring i samhället – i medierna, i affärer, i tv, på affischpelare på gator och torg – borde ni väl inse att det inte är tillräckligt, utan regelverket måste förstärkas för barnens skull. Till detta säger ni emellertid nej. Det är sorgligt att behöva uppleva det.

Tidigare talare har varit inne på leksaker, herr talman, och även jag vill ta upp det eftersom det är oerhört viktigt. Många i detta samhälle tror att leksaker är helt giftfria. De känner inte till vad de innehåller. Inte skulle väl jag eller någon annan förälder köpa farliga leksaker till våra egna eller andras barn, leksaker som skulle kunna utsätta barnet för allvarlig sjukdom eller skada? Det är svårt att tänka sig att mor- eller farföräldrar, eller andra personer i barnets närhet, skulle köpa leksaker till

barnet om de var märkta med texten ”Cancerframkallande ämnen förekommer bara i liten omfattning i denna leksak”. Skulle vi köpa den? Nej, naturligtvis inte. Men det är så det är. Leksaker innehåller sådana ämnen.

Vänsterpartiet har länge försökt få till stånd en hårdare lagstiftning när det gäller leksaker och leksakers säkerhet. I rapporten *Leksaker är inte att leka med*, som Vänsterpartiet gav ut år 2008, finns förslag om totalförbud mot skadliga ämnen i leksaker. Vänsterpartiet tog fram rapporten i samband med att EU presenterade ett direktiv på området.

Direktivet innebär att medlemsstaterna inte får fatta beslut om hårdare lagstiftning än vad direktivet säger. För att vara tydlig och tala klartext innebär det att EU sätter den så kallade fria rörligheten för varor före barns säkerhet. Att det är viktigare att leksaker kan säljas runt om i EU utan kontroll än att sätta barnens hälsa i fokus är sorgligt.

Nu när direktivet är antaget tror kanske många att loppet är kört, men det är det inte. Vi kan förändra. Nu om någonsin är det dags för konsumentmakt. När det inte finns lagliga krav på att vi ska upphöra med skadliga leksaker då kan du och jag, herr talman, ställa krav. Vi kan kräva märkning och vägra att köpa leksaker som inte uppfyller de krav som vi tycker är rimliga.

Tillsammans kan vi också ställa krav på regeringen att den ska göra allt, och jag menar verkligen allt, både när det gäller den svenska lagstiftningen och i det internationella arbetet, genom att vid varje tillfälle som ges lyfta upp frågan om barns bästa, barns säkerhet och barns framtida hälsa. Det är inte okej att låta leksaksindustrins krav på vinst gå före barns säkerhet. Tillverkares, leverantörers och importörers vinstintressen får aldrig vara viktigare än barnens hälsa.

Det är sorgligt att allianspartierna och även Socialdemokraterna valt att inte stödja Vänsterpartiets förslag att bli tuffare och gå hårdare fram när det gäller krav på leksaksindustrin.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation 11.

Anf. 5 MAGDALENA ANDERSSON (M):

Herr talman! Sällan har väl en fråga väckt så stort engagemang som den om bluffakturor. En räkning dimper ned utan att någon tidigare kontakt tagits över huvud taget, en försäljare ringer upp och påstår att det finns ett avtal och att det nu är dags att betala, eller så kommer en faktura som egentligen bara är ett erbjudande om man läser det finstilta.

Många är utsatta. Somliga har kraft och ork och invänder mot fakturaskojarna, precis som man ska. Andra varken vågar eller orkar det. Man är rädd att hamna i kronofogdens register och betalar hellre än riskerar att bli bedömd som icke kreditvärdig. Så ska det förstås inte vara. Bluffföretagare och bedragare ska sättas dit, och hederliga företagare ska kunna driva sina företag.

Här i riksdagen berör frågan flera utskott. Finansutskottet, till exempel, hanterar frågor om kreditupplysning, justitieutskottet hanterar de rent polisiära frågorna och bedrägerilagstiftningen och vi från civilutskottet hanterar den rent civilrättsliga lagstiftningen. Frågan är komplex och berör många områden. Samtidigt har justitieministern markerat att hon ser mycket allvarligt på dessa brott, senast nu under veckan i samband med det så kallade Helsingborgsmålet.

Under lång tid, herr talman, har alliansföreträdare från både regeringen och riksdagen haft täta kontakter med många olika företrädare från berörda branschorganisationer om blufffakturrefrågan. Jag kan konstatera att den linje som alliansregeringen driver har en bred förankring hos majoriteten av de inblandade parterna.

Det borde dessutom reservanterna i frågan, både socialdemokrater och sverigedemokrater, veta. Hela utskottet har till exempel fått ett brev från Näringslivets delegation för marknadsrätt, NDM, som beskriver konsekvenserna av om det skulle införas krav på skriftliga avtal. Låt mig återge ett par meningar ur deras brev.

Att införa krav på skriftliga avtal eller ångervecka vid distansförsäljning kan vid första anblicken verka attraktivt, men sådana förändringar skulle på ett menligt sätt försvåra och fördyra. NDM vill uppmana Sveriges riksdag att som lagstiftare tillse att de medel som redan i dag finns för brottsbekämpning inom detta område i stället utnyttjas till fullo.

NDM har 23 näringslivsorganisationer som medlemmar. Har Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna över huvud taget läst brevet eller lyssnat på dem?

Herr talman! Det finns en stor risk i den iver som somliga har att visa potens och handlingskraft och därmed att man verkligen är villig att ta tag i detta stora och svåra problem. Därmed är man också beredd att driva krav på alltifrån ångervecka för små företag till krav på skriftlig bekräftelse vid telefon- och distansköp. Det är förslag som lite så där uppkastat i luften och inte genomanalyserade vid första anblicken kan tyckas vara verkningsfulla.

Men frågorna måste ändå ställas: Är detta åtgärder som underlättar eller försvårar för de företag vi vill värna? Blir det lättare eller svårare att vara en hederlig företagare med sådana förslag? Den återkommande frågan blir om blufffakturer skulle försvinna om de blir ännu mer olagliga än de redan är i dag.

I stort sett alla branschföreträdare har pekat på att det i dagens snabbväxande företagsliv ofta sker affärstransaktioner. Leverantörer är beroende av underleverantörer som i sin tur är beroende av olika kringtjänster.

Om man i varje steg, eller i vart fall ett par av dem, skulle bli tvungen att förhålla sig till att ett avtal inte blir slutgiltigt förrän efter det att en ångerperiod löpt ut eller en skriftlig bekräftelse inkommit, skulle förstås effektiviteten i näringslivet minska snabbt – precis som vi har fått reda på. Vad händer i slutändan? Jo, det blir försämrad lönsamhet och förlorade jobb. Det vill inte jag och Moderaterna medverka till. Sex av riksdagens partier har precis samma uppfattning i frågan.

Alliansregeringens politik mot blufffakturer är i stället mycket tydligt inriktad på att genom ett stärkt och mer fokuserat rättsväsen göra livet så surt som det bara går att göra för de kriminella människor som valt att ge sig på Sveriges småföretagare.

Före sommaren 2012 kommer justitieministern att lägga fram ett förslag om skärpning av bedrägerilagstiftningen. Samtidigt arbetar Rikspolisstyrelsen med att ta fram en skarp strategi mot bedrägerier. Där överväger man att skapa en nationell samordning mot blufffakturer. Detta är det enskilda förslag, nationell samordning mot blufffakturer, som näst intill samtliga inblandade parter har efterfrågat.

Inom Regeringskansliet pågår dessutom ett arbete med att sammanställa ett informationsmaterial för att samla ihop kunskap om vilka regler som gäller och hur man som drabbad kan göra för att ta till vara sina rättigheter. Många småföretagare har vittnat om svårigheterna som finns med att inte riktigt veta vilka rättigheter man har och vart man ska vända sig. Det vill vi nu hjälpa dem med.

Alliansregeringen arbetar målmedvetet, fokuserat och långsiktigt för att svenskt företagande ska få de allra bästa förutsättningarna. Organiserad brottslighet, kriminella nätverk och fakturaskojare ska bekämpas. Men hederliga företagare ska inte låsas in i krångligare regelverk som försvårar i stället för att underlätta att driva företag.

Herr talman! Slutligen vill jag säga några ord om reservationen om leksakers säkerhet. Det är en fråga om ett fullharmoniseringsdirektiv inom EU som några talare tidigare har tagit upp. Direktivet har betytt högre säkerhetskrav och ökat ansvar på både tillverkare, importör och distributör. Det beslutades förra året.

Fullharmonisering innebär, precis som har sagts tidigare, att EU:s stater inte får besluta om fler begränsningar än direktivet säger. Säkerhetsnivån får inte höjas – inte heller sänkas. Vi ska hålla oss inom de ramar som finns. Detta tar inte reservanternas i frågan hänsyn till utan vill att Sverige i EU-arbetet ska kräva ännu fler åtgärder.

Herr talman! Jag tycker att det är svårt att finna trovärdighet hos ett par av reservantpartierna. Det är partier som själva tar avstånd från EU-samarbetet och det arbete för barns säkerhet och hälsa som görs inom samarbetet. De vill nu att EU ska göra ännu mer. Det är fråga om partier som vill lämna själva gemenskapen. Det, herr talman, är inte politiskt hederligt att säga nej till samarbete i ena sekunden för att i nästa sekund kräva att den organisation man vill lämna ska fatta ännu fler överstatliga beslut. Det går inte ihop. Inkonsekvensen är bara förnamnet.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 6 YILMAZ KERIMO (S) replik:

Herr talman! Vi är överens med Magdalena Andersson om att frågan om bluffakturor är viktig och allvarig, och det brister i många avseenden. De omsätter 1,2 miljarder per år, och det finns luckor i lagstiftningen som gör det möjligt för oseriösa företagare att skicka bluffakturor och tjäna pengar på dem.

Ni är ändå inte beredda att göra något åt frågan. Ni nöjer er med det som finns, polisiära åtgärder och annat arbete som görs. Det är bra. Det som görs nu är bra men räcker inte.

Varför är ni inte beredda att se över möjligheten att eventuellt ha en ångervecka eller ångerrätt även för småföretagare? Som jag sade tidigare i mitt anförande är de rädda att hamna i register. Då får de inte kredit. Det blir värre och värre för dem, och sedan betalar de. De som tjänar på detta är de oseriösa företagarna. Varför är ni inte beredda att se över helheten genom att tillsätta en utredning för att se över bristerna?

Anf. 7 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Jo, jag tror att vi är överens om problemet. Sedan är frågan hur vi botar den sjukdom vi ser.

Yilmaz Kerimo berättade i sitt första anförande noggrant om vad representanten för Svensk Handel hade sagt om den stora utbredningen av bluffakturor. Om man från Socialdemokraternas sida lyssnar noga på Svensk Handel i den frågan, varför fortsätter man inte och lyssnar på vad de säger i nästa fråga, till exempel vad som ska göras?

Jag kan läsa upp vad man sade från Svensk Handels sida under den hearing vi hade i utskottet. De hade tre förslag på åtgärder. Det viktigaste var: Lagför de kriminella. Säkerställ att polis och åklagare utreder brotten. Tillsätt en aktionsgrupp som består av representanter för de inblandade, det vill säga ekobrott, åklagare, skattebrott och andra.

Svensk Handel vill inte ha någon ångerrätt. De vill se till att man gör en nationell samling, att man utreder brotten ordentligt och att man jobbar tillsammans systematiskt för att komma åt detta. Det ställer vi upp på.

Min fråga är: Varför gör inte Socialdemokraterna det? Varför lyssnar man inte på Näringslivets delegation för marknadsrätt? De har skrivit ett brev till hela utskottet, med 23 olika näringslivsorganisationer som vädjar till oss: Gör inte detta!

Anf. 8 YILMAZ KERIMO (S) replik:

Herr talman! Som jag sade är det bra att vissa åtgärder har vidtagits, och de kanske kan göra det något bättre. Men det har visat sig att det inte räcker. Polisiära åtgärder och åtgärder från åklagares företrädare är bra – så ska det också vara när det har gått så långt. Men problemet är att varken polis eller åklagare har resurserna för att utreda detta.

Det tar tid och ork för en småföretagare att göra en polisanmälan och allt jobb med det, och det kostar. De är rädda. Då betalar de hellre.

Jag har träffat ordföranden i Sveriges Callcenterförening, som har jättemånga medlemmar. De har frivillig ångerrätt för sina medlemmar. De tycker att det är bra, och det skadar inte affärerna. Seriösa företagare drabbas inte. Men de icke seriösa drabbas när man har ångervecka och kan skicka tillbaka varorna. För dem som är seriösa ska det fungera.

Vi vill att man ska tillsätta en utredning för att se över dessa brister, och det kan vara ett komplement till det som finns redan nu.

Det är jätteviktigt att oseriösa företagare som tjänar 1,2 miljarder på detta stoppas. Det räcker inte med det som finns redan nu, utan något mer måste göras. Därför behöver vi en utredning för att se vilka åtgärder vi kan vidta.

Anf. 9 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Sedan ett par år tillbaka finns det nya regler för Kronofogdemyndighetens register. Det innebär att myndigheten ska ta bort uppgifter som är missvisande. Det gäller också bluffakturor, som då inte är tillgängliga för kreditupplysningsföretag och kreditgivare.

Dessutom har kreditupplysningsbranschen enats om att vid kreditupplysningar ta bort alla uppgifter från bolag som finns på Svensk Handels svarta lista. Det bestämdes i november–december 2011.

Justitieministern kommer att se över bedrägerilagstiftningen. Det ska bli en samlad nationell samverkan, och det kommer skarpa förslag från Rikspolisstyrelsen om att vidta åtgärder riktade mot blufffakturföretagare.

Det är väldigt mycket som är på gång. Ska vi i det läget säga att vi vill införa en ångerrätt så att ett företag kan ångra någonting som man själv säger att man inte har ingått? Berätta för oss alla här: Hur ska man ångra ett avtal som inte har ingåtts? Om man inte känns vid att man har ingått ett avtal, hur ska man då kunna hävda att man ångrar detta? Eller om man som alternativ säger att man tydligen hade gått med på ett avtal, kan man då hävda ångerrätt?

Smarta bedragare anpassar sig efter en sådan lagstiftning. Om ångerrätten skulle vara 10 dagar ringer de efter 14 dagar och säger: Nu är det dags att betala, eftersom du inte har ångrat dig inom den tid du hade ångerrätt.

Mitt förslag, Alliansens förslag och sex partiets förslag här i riksdagen är att vi ska värna de skarpa förslag till lösningar som nu finns. Var rädd om den företagsamhet vi har. Krångla inte till regelverket så att det blir värre.

Anf. 10 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Jag känner inte alla företrädare för allianspartierna lika väl som jag tror att jag känner Magdalena Andersson. Jag tror ändå att jag kan utgå från att alla företrädare för allianspartierna här månar om nästa generation. Jag är ganska övertygad om att ni allesammans tycker att vi ska göra vad vi kan för att barnen ska fredas från obehag av olika slag, till exempel de kemikalier som jag pratade om i mitt anförande.

Jag menar inte att den lagstiftning som har genomförts skulle vara negativ på något sätt. Det innebar naturligtvis, som Magdalena Andersson påpekade, att man hamnade på en högre nivå när det gäller kraven på produkter. Och det är bra.

Men tyvärr är det fortfarande så att mycket små mängder – en miljondel av en miljarddel – räcker för vissa kemikalier. Det är så små mängder att de är praktiskt taget omöjliga att detektera om de skadar. CMR-ämnena, som jag nämnde, särskilt de reproduktionsskadande, är väldigt allvarliga.

Om vi nu vill – jag utgår från att vi vill, även allianspartierna – att det ska bli bättre måste vi bli smartare som land. Många röstade för att vi skulle gå med i EU för att kunna påverka EU. Det var lite så man tänkte. Då förstår inte jag riktigt varför ni är så rädda för att spela spelet mellan riksdag och regering på ett smart sätt. Varför kan ni inte ställa upp på att vi här i riksdagen ställer krav så att regeringen, era kompisar, när de är nere och förhandlar på regeringsnivå kan tala om att de har en jobbig riksdag bakom sig? Varför ska vi lägga oss platt här? Vi måste ju se hela strukturen. Ska vi komma någonstans måste arbetet innebära att vi här är en press på regeringen.

Anf. 11 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tror att Jan Lindholm har alldeles rätt i detta. Det finns nog inte något parti eller någon ledamot av Sveriges riksdag som inte vill våra barns bästa.

I det här sammanhanget vill jag säga att jag gärna skulle gå i armkrok med Marianne Berg och kräva att vi använder konsumentmakt när det gäller att välja produkter som vi köper, och verkligen tala om att vi kräver produkter på våra hyllor som vi tror på.

Men här gäller det också att vara lite realistisk. Jag har förståelse för Jan Lindholm som står bakom den här reservationen, för hans parti har ändå sagt att de accepterar att Sverige är med i EU och tycker att vi kan påverka där. Det finns två partier som säger att vi ska lämna den här gemenskapen för att de tycker att det inte är bra att vara där men som ändå menar att riksdagen ska kräva att EU ska göra ännu mer och fatta ännu mer beslut. Det tycker jag är väldigt inkonsekvent.

När vi behandlade ärendet om leksaker och säkerhet för ett år sedan markerade utskottet i texten att vi förutsatte att konsumentministern i de samtal hon har när hon är i EU också tar upp frågorna om leksaker, kemikalier och säkerhet. Det har utskottet gemensamt ställt sig bakom, och jag står fortfarande fast vid det. Jag tycker att det var en väldigt bra ordning att utskottet gjorde den markeringen.

Anf. 12 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Sedan vi tog den här lagstiftningen och implementerade den har det tillkommit kanske 250 nya produkter i handeln och kanske 6 miljoner nya kemiska substanser, som ofta finns med fast i extremt små mängder. Verkligheten förändras hela tiden, och då känns det så svårt att vi inte ska orka arbeta för att flytta fram positionerna. Vi vet i dag mycket mer än vad vi visste för ett år sedan. Kunskaperna när det gäller kemikaliers farlighet för vår hälsa, vår fortplantning, vår framtid, kommande generationer och sjukdomar växer hela tiden.

Jag tycker att det är en lite märklig argumentation som Magdalena Andersson använder sig av. Att vissa partier som står bakom reservationen inte är intresserade av att Sverige ska vara ett medlemsland i EU har väl inte med saken att göra? Och det har väl åtminstone inte med Magdalena Anderssons eget partis arbete att göra?

Jag tycker att ni från regeringspartiernas sida borde kunna arbeta för att få till stånd förändringar. Varför ska vi lägga oss platt och säga att nivån räcker?

Att ni vill avslå de här försöken att flytta fram positionerna och inte ställer er bakom de motionsförslag som finns – åtminstone något av yrkandena, för det finns ju fyra olika yrkanden med lite olika nivå – tycker jag visar att man kan vara tveksam till huruvida ni verkligen vill gå vidare när det gäller att nå ett mål med en nolltolerans beträffande åtminstone CMR-ämnena.

Är det så att ni faktiskt, verkligen vill? Det skulle jag vilja fråga.

Anf. 13 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Jan Lindholm vet ju, precis som övriga här inne i salen, vad ett fullharmoniseringsdirektiv är. Det betyder att man får anpassa sig efter det. Det är inga skärpningar och inga sänkningar. Det är precis så det är. Man kan tycka vad man vill, men så är det.

Vi är alla besjälade av att våra barn inte ska utsättas för gifter. Det är oerhört viktigt. Därför hade utskottet för ett år sedan meningen där man skickade med budskapet att man förutsatte att konsumentministern i de

sammanhang i EU där hon finns med och representerar vårt land driver frågan hårt också fortsättningsvis.

Det tror jag mycket väl visar vilken vilja vi har.

Sedan handlar det inte bara om leksaker när det gäller vad våra barn är utsatta för. Visst leker barn med leksaker. Men jag har haft barn, och jag har barnbarn. Det roligaste de hade var att gå i plastskåpet hemma i köket, med alla byttor, som inte alls är leksaker, eller min verktygslåda, att få öppna den och sortera hammare, skruv och annat.

Kemikalier finns på många andra ställen – inte bara i leksaker. Det är viktigt att gå vidare så att vi får en så giftfri värld som möjligt, inte bara på ett enda område.

Anf. 14 CARINA HERRSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Magdalena Andersson står här i talarstolen och ger sken av att Sverigedemokraterna skulle vilja införa krav på skriftligt godkännande av avtal. Magdalena står också i talarstolen och insinuerar att vi inte skulle ha läst skrivelsen angående att införa skriftlig bekräftelse.

Jag skulle därför vilja fråga om Magdalena Andersson själv har läst min reservation eller motion. Jag har nämligen inte ställt mig bakom detta.

Min motion och reservation handlar om 14 dagars ångerrätt. Där skulle jag också vilja fråga: Om Magdalena Andersson är så emot ångerrätt, menar då Magdalena att branschens initiativ om en veckas ångerrätt också är felaktigt?

Jag vill påtala att jag tycker att lagen om leksakers säkerhet är bra. Jag struntar inte i att det är ett fullharmoniseringsdirektiv. Jag säger däremot att om det finns en möjlighet att få till stånd en skärpning genom att motivera detta ur ett miljöhänsynsperspektiv, då tycker jag också att vi ska använda den möjligheten.

Enligt Magdalena borde vi inte ha rätt att uttala oss i frågor eftersom vi är emot EU. Ska jag då inte kunna ha synpunkter på de förslag som beslutas där, bara därför att jag är emot EU? Ska jag till exempel inte kunna ha synpunkter på restaurangmoms bara därför att jag är emot det?

Jag tycker att man har rätt till sina åsikter, oavsett om man är för eller emot ett förslag.

Jag utgår från att Magdalena i någon mening kanske är emot att Sverigedemokraterna sitter i riksdagen. Skulle det innebära att Magdalena inte ska ha synpunkter på vår politik?

Jag tror att vi hamnar lite snett då, måste jag säga, och då finns det kanske inte någon större mening med att vi har något här i kammaren.

Anf. 15 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! I mitt anförande tog jag upp att Näringslivets delegation för marknadsrätt har skrivit till oss i riksdagen och också vilka synpunkter de hade och vad de bad oss om.

När den som hävdar att man lyssnar på organisationerna och har satt sig in i områdena också säger ”Vi vill göra det branschen ber oss om” tycker jag att det är lite konstigt, när man får ett så klart budskap, att man inte är lyhörd för det. Det var det jag försökte säga när det gällde just det brevet.

Herr talman! Jag har i min hand en utskrift från Sverigedemokraternas hemsida. Där kräver man ett omedelbart utträde ur Europeiska unionen. Man vill alltså inte vara med i EU. Det accepterar och respekterar jag. Alla tycker ju olika – självklart ska man kunna göra det.

Men jag tycker att det är ganska konstigt att man i samma andetag som man gör det i reservationen om leksakers säkerhet kräver att riksdagen ska kräva att EU ska göra ännu mer, att EU ska gå in och vara ännu mer överstatligt och bestämma mer över det land som man lever i.

Det är inkonsekvent, och det är inte så konstigt att man reagerar över det, herr talman.

Anf. 16 CARINA HERRSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Om jag tolkar Magdalena rätt ska man egentligen få lov att ha synpunkter bara på förslag som man är för. Låt oss ta restaurangmomsen som exempel. Om jag absolut inte vill ha restaurangmoms, ska jag då inte kunna ha åsikter och synpunkter på hur den utformas, om den väl ska bli av? Ska jag inte kunna ha synpunkter på hur EU arbetar och ha synpunkter på förslag bara därför att jag är emot EU?

Det handlar om våra barns säkerhet. Hade vi inte varit med i EU hade jag likväl stått och kämpat för att det skulle vara giftfria leksaker. Då tycker jag att jag har rätt och kan förbehålla mig att ha den åsikten även om vi är med i EU.

Jag vidhåller fortfarande min ståndpunkt att man måste få lov att ha åsikter om sådant som man är emot. Det är trots allt därför vi står här. Vi lyfter inte bara fram saker vi är för utan diskuterar också saker som vi är emot.

Menar Magdalena verkligen att vi får ha synpunkter på ett förslags utformning bara om vi är för förslaget som sådant?

Anf. 17 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Finessen med att vi sitter här i riksdagen är att vi alla tycker olika. Det är själva essensen i demokratin. Det är självklart att det är det vi ska göra här i denna sal och även utanför.

Men vi har också rätten att kritisera varandra när vi upplever att någon intar en ställning som vi inte riktigt förstår eller delar, och det är det jag har gjort. Jag har svårt att förstå att den som vill lämna EU tycker att EU ska göra ännu mer. Svårare än så är det inte.

Jag skulle vilja återgå till frågan om ångerrätt för företagare. Carina Herrstedt och Sverigedemokraterna har inte förklarat för oss hur man gör när man ångrar ett avtal som man inte har ingått. Hur gör man när man ångrar något som man inte har ingått? Det är första frågan.

Om man säger: Okej, för att komma undan detta medger jag att jag har ingått ett avtal. Vi har en ångerrätt på 14 dagar. Om bedragaren, bluffakturföretaget, ringer om tre veckor och säger ”Nu har ångerrätten gått ut”, vad händer då? Vem är hjälpt av detta, när det finns bedragare som inte vill göra annat än illa?

Det är bättre att vi ger polis och åklagare i ekobrott de verktyg som de behöver för att sätta dit de fakturaskojare som finns än att försvåra för sådana som vill göra hederliga och bra jobb.

Anf. 18 MARIANNE BERG (V) replik:

Herr talman! Det är inte första gången jag hör att Vänsterpartiet vill lämna EU. Men vi lever i en demokrati, mina vänner. Det finns människor här i landet som har röstat för att just Vänsterpartiet ska befinna sig i EU-parlamentet. Därför sitter vi där.

Jag har hört många av Magdalena Anderssons kamrater i Moderata samlingspartiet säga att man inte tycker om landstingen och vill skrota dem. Då undrar jag: Varför sitter ni där, då? Det kan ju gå på ett ut.

Detta om leksaker och säkerhet är ett fullharmoniseringsdirektiv som vi inte kan tillrätta lägga, men det gäller bara någon del. Det gäller själva ytterhöljet av leksaken. Förbudet gäller bara de delar som är tillgängliga – inte de som finns inuti. Det är ju förkastligt. Det innebär att tungmetaller och kemikalier som till exempel kan orsaka cancer hos barn kommer att vara tillåtna i de delar som barn inte sägs kunna komma åt. Det är ganska horribelt.

Leksaker slits ju. De blir gamla och kan gå sönder. Vi vet också att barn upptäcker sin värld via leksaker. De stoppar mycket i munnen och suger, dreglar och har sig. Det är sött, men det är riskfyllt. De kan få i sig de här ämnena. Jag undrar: Hur kan man acceptera ett sådant direktiv som inte innefattar helheten? Det handlar inte bara om ytan utan också om det som är inuti.

Anf. 19 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Detta fullharmoniseringsdirektiv är antaget av EU. Det är alltså inte så mycket att göra åt direktivet över huvud taget. Det finns, och det som Marianne Berg inte berättar är att det innebar en skärpning i förhållande till den lagstiftning som fanns i Sverige tidigare. Det är en skärpning för både importörer, distributörer och försäljare när det gäller att hålla ordning och reda på detta med leksakerna.

I det här sammanhanget borde vi också lyfta fram att vi har fått det bättre. Syftet med direktivet var ju också att göra det bättre för Europas alla barn.

Jag ska också säga att jag gärna går i armkrok när det gäller konsumentens makt. Jag tycker att det är viktigt att påverka på alla sätt man kan via konsumentorganisationer och annat på samma sätt som man gjorde för ganska länge sedan då vi hade klorblekt papper. Ni kommer ihåg att vi hade det i hushållspapper, Melittafilter och sådant, och det var ren konsumentmakt som såg till att få bort detta klorblekta papper.

Jag tror på detta sätt att arbeta om man vill komma vidare i frågan, precis som jag också tror på det som vi i utskottet skrev tidigare om att vi förutsätter att konsumentministern gör sitt genom de vidare kontakter hon har i EU.

Anf. 20 MARIANNE BERG (V) replik:

Herr talman! Ja, det är ett fullharmoniseringsdirektiv, vilket vill säga att vi inte kan förbättra det. Det är den överstatliga delen, och den går inte att ändra.

Men när det gäller barnens hälsa och säkerhet kan vi inte bara ge upp. Vi måste försöka påverka. Det kan inte bara vara stopp här, så att vi aldrig kan påverka mer.

Jag tycker att Sverige har en stor och betydande roll för att försöka förändra detta. Om allting skulle ha varit status quo skulle vi ha stått kvar och stampat sedan jag vet inte när. Något måste gå att förändra.

Många tror att direktivet gäller hela leksaken, men det gäller bara ytterhöljet, och det är det som är så sorgligt. Innanmätet är inte med.

Det finns över 1 000 CMR-ämnen, bland annat många metaller. Jag kan nämna bly, kvicksilver, arsenik och vissa ASO-färgämnen. Bly kan finnas i färgen på leksaker, färgkriter och metaller. Det kan ge skador på nervsystemet och försämrad inlärningsförmåga. Kviksilver kan finnas i plastleksaker och i olika batterier i leksakerna. Det kan ge skador på nervsystemet, hjärt- och kärlsystemet och immunförsvaret och så vidare. Listan kan göras lång.

Vi kan inte bara sätta oss och säga att direktivet inte går att förändra när vi ser vilka stora risker som barnen utsätts för. Då måste Sverige verkligen ta rodret och försöka införa nolltolerans mot dessa skadliga ämnen. Samtidigt som vi gör det går vi arm i arm för konsumentmakt.

Anf. 21 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tror att det handlar om att se över hela kemikalieanvändningen, precis som man gör inom EU. Det handlar då inte bara om leksaker utan också om till exempel de plastbyttor som barnen leker med och som vi andra också hanterar dagligdags, och inte bara plastbyttor utan precis allting som vi har runt omkring oss.

Detta arbete pågår. Det finns ett intensivt arbete inom EU där vi gemensamt försöker få ned så mycket som möjligt av användningen av de farliga ämnen som vi hanterar dagligdags. Jag tror att vi alla är överens om hur viktigt detta är.

Det jag reagerar på när det gäller reservationen är den inkonsekvens jag talade om tidigare. Här har vi två partier som tycker att Sverige inte ska vara med i EU utan lämna det. Man menar att det inte är någon idé att vara med, att det inte är bra och att det är överstatligt: De bestämmer över vårt land! Det ska vi göra själva. Men i nästa andetag säger man precis som Marianne Berg att man vill få EU att fatta rätt beslut här. Då är man inkonsekvent. Det stämmer inte överens med vad man säger annars. Men det är förstås inte alla partier som är konsekventa i allting, och det må vara så när det gäller Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet, i alla fall i den här frågan.

Anf. 22 JAN ERTSBORN (FP):

Herr talman! Låt mig inleda med att yrka bifall till utskottets förslag till riksdagsbeslut och avslag på samtliga reservationer.

Jag vill inledningsvis också säga att jag instämmer i varje ord av Magdalena Anderssons anförande beträffande bluffakturorna. Vi har naturligtvis samtalat mycket om detta, så det kan inte vara särskilt överraskande. Jag tycker mig också kunna fatta mig ganska kort.

Jag vill dock ta upp lite beträffande bluffakturorna. Jag tittade på varningslistan hos Svensk Handel i dag. Där är faktiskt inte mindre än 54 företag upptagna. Det tycker jag är väldigt mycket.

Alla vet att om vi inte kan ett telefonnummer som vi önskar ringa kan vi slå 118 118. Det finns två företag som heter 118 200 respektive

118 108. Sedan finns det ett som heter Nummerupplysningen.se och ett som heter Elviro Sverige.

Jag tar upp detta därför att det så tydligt visar att det är kriminellt beteende man sysslar med. Man utnyttjar de befintliga företagens namn. Jag vill därför trycka på det som också Magdalena Andersson tog upp som det absolut viktigaste, nämligen att polis och åklagare nu äntligen tar de här frågorna på rejält allvar. Vi är några stycken som har tjatat om detta innan, och vi har tyvärr mötts av en passivitet hos många polismyndigheter.

Jag tror dock att det som har hänt den här vintern, inte minst vår utfrågning i civilutskottet, har hjälpt till så att polismyndigheterna nu vet att de ska jobba med de här frågorna. Jag hoppas att vi får se ett antal mål utöver det som för tillfället pågår i Helsingborgs tingsrätt.

Jag tycker att vi ska trycka på detta med polis och åklagare. Vi politiker måste fortsätta med det, så att den här frågan inte sjunker undan i framför allt Rikspolisstyrelsens medvetande. Jag tycker också att det är bra att man ser över bedrägeribrottet, men jag tror att lagstiftningen i dag redan täcker mycket av det som pågår.

Sedan har vi frågan om ångerrätt. Man kan tycka att det ser sympatiskt ut. Det ser bra ut för en företagare att kunna ångra ett avtal, och man tänker sig att saken därmed skulle vara löst. Men man måste naturligtvis se vad en ångerrätt får för effekter för alla de avtal som ingås per telefon, telefax eller internet i samhället i dag.

Det är ganska lätt att snabbt konstatera att det blir så mycket problem för många seriösa företagare att det inte kan uppväga införandet av en ångerrätt. Det tycker jag är ganska tydligt också från företagens egna organisationer. Jag tycker att det är klart att man inte ska gå den vägen.

Däremot skulle jag vilja trycka lite mer på det som kanske inte har varit uppe så mycket i debatten och som formellt sett ligger i finansutskottet, nämligen det här med betalningsanmärkningar och kreditupplysningslagen.

Jag tror för min del att företagare som blir utsatta för sådana här bedrägerier eller bedrägeriförsök är allra mest bekymrade över att få en betalningsanmärkning. Om man skulle kunna ändra i lagstiftningen, så att man kan tala om för småföretagarna att de inte riskerar någon betalningsanmärkning om de bestrider kraven när de möjligen kommer till kronofogden, tror jag att vi har vunnit mycket.

Det är min förhoppning att bland annat den motion som jag själv har skrivit och som ligger i finansutskottet nu ska ge ett resultat och en bra signal till vår regering om att vi måste ändra kreditupplysningslagen, så att det blir likadant för företagare som det redan är för oss privatpersoner, att man bara får anteckna betalningsanmärkningar när skulderna är fastställda. Det skulle vara ett mycket stort framsteg.

Jag tycker i övrigt att Magdalena Andersson har sagt så mycket bra om det här med bluffakturor att jag stannar vid detta i mitt anförande.

Anf. 23 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till förslaget i dess helhet i betänkandet och avslag på reservationerna.

Nästan alla människor i Sverige är konsumenter. Det är sällan vi har ett betänkande på vårt bord som omfattar så många människor. Konsu-

mentfrågan lever tyvärr alltför ofta ett undanskymt liv och får inte den respekt den förtjänar. Det har jag och Centerpartiet för avsikt att ändra på.

Vår konsumentpolitik utgår från att människor ska ha möjlighet att göra egna upplysta val. Det ska vara upp till var och en att välja vilken grad av djurskydd, miljöhänsyn eller extra sociala premier eller något annat som man utifrån sina egna värderingar och åsikter vill premiera lite extra.

Självklart ska grundskyddet när det gäller alla de här faktorerna vara högt, men precis som Sverige ofta, exempelvis i EU, vill gå lite längre kan man i de här sammanhangen tillåta konsumenter att ta ytterligare ett steg. Den chansen vill vi att man ska få.

Konsumentmakten är också en av de starkaste makter för förändring i vårt samhälle som vi har. Den produkt som inte lever upp till konsumenternas krav och förväntningar kommer att försvinna och ersättas av något annat. Det är därför viktigt att ge konsumenterna möjlighet att faktiskt ställa krav.

För Centerpartiet är det därför viktigt inte bara med ett konsumentverk utan också med organisationer runt omkring som tar till vara konsumenters intressen, exempelvis Sveriges Konsumenter.

Det är också viktigt att det inte bara är Konsumentverket som ska förmedla den här informationen och kunskapen, utan det görs ofta bättre via konsumentföreningar och konsumentvägledare på lokal nivå.

Centerpartiets federalistiska principer bör alltså genomsyra även den här politiken. Vi är därför kritiska till en alltför stark centralisering av konsumentinformation.

Jag vill också påpeka att det är viktigt att konsumentmakt från det offentliga tas på allvar. Det offentliga upphandlar för ungefär 500 miljarder varje år. Det är en fantastisk konsumentmakt. Självklart bör man ställa krav på tillverkare, så att det inte förekommer barnarbete eller slavarbete och att de följer mänskliga rättigheter på sina arbetsplatser.

För hur kan vi som makthavare uppmana Sveriges konsumenter att ställa krav om vi inte gör det själva? Det handlar om att kompetensutveckla inköpare och upphandlare. Miljöstyrningsrådet har faktiskt tagit fram utmärkta riktlinjer på flera områden för hur man kan göra för att ställa vissa krav. Det handlar helt enkelt om mod, ett mod vi måste ha för att faktiskt förändra världen.

Men det finns mer jordnära problem i det betänkande som utskottet lägger fram. Problem med bluffakturor och oseriösa telefonförsäljare har ökat lavinartat de senaste åren. Det har vi hört tidigare i debatten.

Det är viktigt att komma ihåg att den här verksamheten är olaglig. Det som framför allt behövs är information till dem som utsätts för det här, så att de inte går i fällan. Vetskapen ska vara att det här är någonting som de har utsatts för. Därför gäller det att få de här människorna att bestrida fakturorna. Det är ändå första steget på lösningen. Det handlar om att människor ska ha information och våga bestrida de här fakturorna.

Det är glädjande att man i kreditupplysningsbranschen har gått samman för att rensa bort betalningsförelägganden och betalningsanmärkningar från företag som finns på Svensk Handels svarta lista. Det är ett utmärkt initiativ.

Men vi har också hört i debatten att det skulle vara bra om man inför en ångerrätt för företag. Problemet är att det inte går att ångra ett avtal som aldrig har ingåtts. Den som lurar någon att ingå ett avtal har gjort sig skyldig till brott, och avtalet är ogiltigt.

Det känns också ganska naivt att tro att bedragarna skulle sluta om det fanns en ångerrätt på 14 dagar. De ringer givetvis efter 15 dagar och säger: Vi pratades vid för drygt två veckor sedan. Då ingick vi ett avtal, och nu vill jag ha pengar.

Dessutom skulle det skapa ytterligare administrativa kostnader om alla avtal per telefon också skulle anordnas skriftligt. Det förutsätter dessutom ofta att man till exempel har en fax, vilket kanske i dagens läge inte är nödvändigt för alla företagare.

Jag tycker inte att företagare behöver ytterligare regelbördor att hantera. Vi hörde från Socialdemokraterna att varje arbetad timme är viktig. Men det förutsätter att den här timmen inte går åt till verkningslösa pappersysslor.

Jag ska nu komma över på lite lösningar som vi från Centerpartiet tror på. Det handlar bland annat om egeninkasso. Många bluffföretag har egeninkasso. På så sätt tvingar man företag att betala än mer pengar. Här finns det en möjlighet att göra saker. Centerpartiet anser att Datainspektionen i högre grad bör syna dem som bedriver inkassoverksamhet, och även egeninkasso borde ha tillstånd.

Men det finns också andra aktörer i samhället, inte bara vi från riksdagen, som bör ta ansvar. I början av 2000-talet hade vi problem med modemkapningar – kommer ni ihåg det? De upphörde ganska snabbt när Nordea spärrade de postgirokonton som tillhörde kaparna. Det hela blev prövat i domstol. Nordea fick faktiskt rätt, och kapningarna upphörde.

Därför uppmanar jag Bankföreningen att göra samma sak i dag, spärra de plusgirokonton och de bankgirokonton som bluffföretagen använder sig av, de som finns på Svensk Handels lista. Då har vi kommit en ganska bra bit på väg.

Vi har också hört om ganska många olika motioner om reklam. Sammanfattningsvis kan man säga att flera av de aspekter som tas upp redan regleras i marknadsföringslagen. Många av de punkter som man lyfter fram är visserligen viktiga, men vi i Centerpartiet tror att Reklamombudsmannen och branschen själva gör ett ganska bra jobb. Det går betydligt snabbare och är enklare om branschen själv sanerar den här typen av exempelvis könsdiskriminerande reklam och även andra etiskt tvivelaktiga budskap. Vi tror att det är smidigare än att man ska gå till domstol och belasta ett redan tungt rättssystem.

Vi har också hört att Vänsterpartiet vill skydda barn mot all reklam. Jag undrar: Hur skulle det livet se ut? Det betyder att man antagligen inte kan gå ut, för där möts man av reklambudskap. Det betyder att man antagligen inte kan öppna en bok, för det finns en logotyp på boken som beskriver vilket bokförlag som tryckt boken. Man kan inte slå på tv:n. Man kan inte titta i en tidning. Man kan inte vara ute på internet. Man kan inte göra speciellt mycket alls. Man får antagligen sitta instängd med mörka gardiner.

Vi har också sett att MP, SD och V vill skydda barn från kemikalier i leksaker. Det de glömmer att berätta är att man faktiskt skärpte lagstiftningen i och med direktivet. Men nu säger de: Ja, men vi ska förbjuda det helt.

Det blir intressant om man har spårämnen som man nu vill ta bort. Det blir exempelvis ganska svårt att vara ute i naturen. Att leka med kottar är helt åt skogen. Det finns ju kadmium som tas upp av träd. Det finns ganska många olika saker. Om man inte får ha spårämnen över huvud taget går det mesta bort. Det är ett ganska stort problem.

Jag tror att det är viktigt att komma ihåg varför vi fick den här lagstiftningen. Den fick vi för att förbättra och stärka skyddet. Det har vi också gjort. Sedan kan man jobba vidare. Jag är övertygad om att Kemikalieinspektionen och vi partier i EU-parlamentet kommer att göra det, men jag tror inte att lösningen är att ta bort saker helt, för då blir det ingenting kvar.

(Applåder)

Anf. 24 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Rickard Nordin påstod att det går fortare om näringslivet självt sanerar exempelvis könsdiskriminerande reklam.

Jag tror att jag är betydligt äldre än Rickard Nordin. Jag har ett längre liv att referera till. Jag tycker att det har gått väldigt långsamt under de här 60 åren. Jag vet inte vad Rickard Nordin menar med detta.

Det skulle vara väldigt intressant att få höra vad han kan referera till för att komma med ett sådant påstående. Jag tycker att jag har sett att lagstiftning faktiskt ger resultat. Jag har däremot väldigt få exempel på att näringslivets självreglering har gjort det.

Sedan tycker jag att det är lite märkligt att hänvisa till att även naturen innehåller tungmetaller. Det vet vi att den gör. Kadmium lagras i naturen, och vi för dit den genom framför allt den konstgödsel som vi producerar. Bara för att problem finns i naturen skulle det alltså innebära att vi inte ska åtgärda dem i den miljö där vi kan styra och påverka – i våra hem, på våra daghem, på våra arbetsplatser och så vidare. Där ska vi alltså inte bry oss om att försöka åstadkomma bästa möjliga förutsättningar.

Dagens genomsnittliga medborgare vistas 90 procent av dygnets timmar inomhus. Om man kan åstadkomma förbättringar för barnen under 90 procent av dygnets timmar så påverkar det, även om de 10 procenten utomhus innehåller naturligt förekommande halter av exempelvis tungmetaller.

Jag tror att Rickard Nordin ska fundera ett varv till över sin argumentation.

Anf. 25 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Det jag syftar på är självklart hur snabb hanteringen av de här problemen kan vara när de uppstår, exempelvis när det gäller könsdiskriminerande reklam. Jag tror att det går betydligt snabbare och bättre om man vänder sig till exempelvis Reklamombudsmannen jämfört med om vi skulle ha ett lagförfarande, där man ska vända sig till domstol och så vidare, vilket också gör att man antagligen bedriver denna reklam en betydligt längre tidsperiod än om vi har en reklamombudsman.

När det gäller miljögifter i leksaker och på andra ställen vill vi självklart också förbättra. Jan Lindholm pratar om vilken retorik jag använder. Man kan också fundera över vilken retorik Miljöpartiet använder. Det är en ganska billig retorik som försöker påskina att det är möjligt att helt ta bort alla spårämnen i alla leksaker och, verkar det som, också i alla andra miljöer.

Det är inte möjligt. Vi ska givetvis komma så långt det bara går, och det är dit vi också vill, men det är inte möjligt att ta bort exempelvis alla spårämnen eftersom vi redan har släppt ut saker. Dem kommer vi inte att kunna ta bort. De lagras och ackumuleras. Det handlar både om luften när vi eldar saker eller när vi sprider aska på träd som redan har växt och så vidare.

Det är inte möjligt att gå hela vägen, men självklart ska vi gå så långt det bara går. Det är inte det frågan handlar om.

Anf. 26 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Om man ska göra som Rickard Nordin föreslår och vända sig till en ombudsman krävs det ändå en lagstiftning. Jag tycker att detta snarare argumenterar för min inställning, det vill säga att vi genom lagstiftning kan skapa möjligheter att på olika sätt påverka till exempel hur företagen marknadsför sina produkter. Vi har inte preciserat hur det ska gå till. Vi har bara talat om att vi anser att regeringen bör skärpa de regler som finns för hur reklam exponeras för barn, speciellt könsdiskriminerande reklam.

När det gäller kemikalier är det bra om Rickard Nordin tycker att vi ska göra så mycket vi kan och komma så långt som möjligt. Men det är ändå märkligt att man från allianspartiernas sida liksom anser att när vi väl har fullharmoniseringsdirektiv så är det stopp. Då har vi kommit så långt vi kan. Då kan vi inte göra något mer. Då är man inte längre intresserad av att till exempel försöka skapa en situation så att regeringen när de träffar sina regeringskolleger i Bryssel kan säga att vi har en jädrigt jobbig riksdag hemma hos oss, så nu måste vi faktiskt sätta oss och försöka göra någonting åt det här.

Ni vill inte vara med på detta. Trycket byggs ju upp från konsumenter, som många här har sagt. Det byggs upp från företag, från forskning, från kunskap och så vidare. Riksdagen är också en aktör när det gäller att bygga upp trycket, och jag tycker att det är synd att ni inte vill använda det.

Visst är det så att vi tyvärr inte kommer att kunna skapa någon giftfri miljö. Däremot kan vi ha nolltolerans när det gäller en massa saker. Vi kan ställa stora krav på de produkter som vi låter barn använda. Visst är det som några har sagt här tidigare, att barn leker även med andra produkter. Men det gör det ju bara ännu viktigare att de produkter som är specifikt riktade till barn håller så låga nivåer som möjligt.

Anf. 27 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Man behöver faktiskt inte ha lagstiftning för att ha en reklamombudsman. Man kan ha branschöverenskommelser där man tillsammans finansierar detta.

Det handlar också om konsumentmakt. Om det nu är så att ett bilmärke har en könsdiskriminerande reklam – köp inte det bilmärket då! Det är ju det bästa sättet att straffa någon som har en dålig reklamkampanj.

Vi ska självklart påverka det här direktivet när det kommer revisioner, för det kommer säkert att komma i framtiden. Det vill vi också göra. Centerpartiet var bland de ledande när vi tog fram kemikaliedirektivet i EU. Det är något vi gör också på plats i Europaparlamentet.

Men jag tycker att det blir konstigt när Jan Lindholm säger att vi ska ha en jobbig riksdag. Regeringen ska komma till Bryssel och säga att riksdagen är jobbig. Det blir ju ganska skrattretande att komma ned och säga att riksdagen kräver saker som är omöjliga att uppfylla. Vi kan ju inte ta bort alla spårämnen i alla saker. Då kommer de att skratta åt oss i stället och tycka att det var en dum riksdag, så dem skiter vi i.

Det är bättre att vi ställer rimliga krav som faktiskt är möjliga att uppnå.

När det gäller giftfri miljö ska vi absolut komma så långt det bara går. Det vill vi också. Jag tycker att vi på det sättet är överens. Det handlar bara om att det på något sätt också måste vara en rimlighetsbedömning.

Anf. 28 OTTO VON ARNOLD (KD):

Herr talman! Här har sagts många kloka ord, åtminstone av mina allianskolleger.

Vi kan väl notera att vi kan se klara skiljelinjer mellan Alliansen och oppositionen. Oppositionen kräver lagstiftning, lagstiftning, lagstiftning. Det är det som gäller. De vill ha mer lagstiftning, de litar inte på marknaden, de vill ha en ökad byråkrati och kanske mer improduktiv sysselsättning i samhället.

Detta är genomgående i det här betänkandet. Jag tillstyrker förslaget i betänkandet och yrkar avslag på samtliga reservationer.

Bluffakturor är något som vi har pratat mycket om. Det är ett stort problem, och vi måste bekämpa det och göra vårt yttersta för att få bort den här bölden i samhället som drabbar många småföretag. På den eminenta hearing vi hade konstaterade vi att här finns en lagstiftning på plats. Frågan är bara hur den ska användas på ett effektivt sätt. Vi har brottsbalken som straffar bedrägeri. Det ska göras en utredning kring det här; det tycker jag är bra. I den civilrättsliga lagstiftningen har vi svek. Vi har avtalslagen, och vi har marknadsföringslagen. Även inkassolagen har sanktionsregler när det gäller otillåten påtryckning eller otillbörlig inkasso.

Utbildning är oerhört viktigt. Vi ska veta vilken lagstiftning som finns och vilka rättigheter vi har som medborgare och som företagare. Därför är det viktigt att man kan bemöta de här bluffmakarna när de kommer in. Men det är inte lätt, vilket vi också har konstaterat.

Därför krävs det en hel del åtgärder från samhället. Kronofogdemyndigheten har ett ansvar att inte notera betalningsanmärkningar när det är bluffföretag som har ställt ut fakturan. Vi har inkassolagen som kan förbättras, och jag har skrivit en artikel om att Datainspektionen kan ha bättre och starkare kontroll över vilka företag som blir inkassoföretag. Polisen, ibland lite saktfärdig, kan göra mycket mer. Det har man också lagt fram en strategi för. Rikspolisstyrelsen tar sig nu an dessa brott. Det

är väldigt bra. Regeringen har en ordentlig uppföljning, och riksdagen följer givetvis också det här.

Det har kommit två förslag, dels om ångervecka, dels om skriftliga avtal. Jag måste få bemöta detta lite grann. Båda dessa förslag skulle komma in i den befintliga lagstiftningen. Mycket av denna lagstiftning är utvecklad tillsammans med andra länder, både EU-lagstiftning och nordisk lagstiftning som grupp. Det här innebär att Sverige skulle ha en egen lagstiftning kring dessa saker. Hur effektivt skulle det bli om en dansk säljer saker till Sverige, och så säger svensken att du får vänta 14 dagar tills jag har beslutat mig. Eller också säger han: Jag ska ha skriftligt på allting. Det blir inte mycket business då.

Det här faller på sin omöjlighet. Det kanske kan vara så att vissa av de partier som står bakom det här förslaget ser det som ett sätt att automatiskt få oss uteslutna ur EU.

Nåväl, det är glädjande att regeringen gör mycket kring det hela, och vi ser fram emot de förslag som kommer.

När det gäller lagstiftningen om könsdiskriminerande reklam är vi helt överens här i kammaren om att det inte är något som vi vill ha. Det är inget som ökar jämställdheten. Det cementerar stereotypa och föråldrade könsuppfattningar.

Frågeställningen från oppositionen har rört sig lite grann kring det utredningsförslag som lades fram 2008. Det vi har sett från regeringens sida är att man lade den här utredningen i runda arkivet, mycket beroende på att förslaget stred både mot tryckfrihetslagstiftningen och mot yttrandefrihetsgrundlagen. Framför allt den vägen är det väldigt besvärligt att komma fram.

Sedan har ju Reklamombudsmannen en självsanerande funktion. Det kan jag nog säga att under alla mina år har vi sett en betydlig förbättring på den här sidan. Vi ser mindre sexualiserande reklam ute och det är ju positivt.

Vi har också en fråga om lagstiftning. Om man skulle lagstifta hade man varit tvungen att lagstifta om etiska värderingar och det är ingen lätt sak. Bara på den saken faller det. Däremot kan Reklamombudsmannen hantera det här inom branschen på ett tämligen effektivt sätt.

Den sista frågan handlar om leksakers säkerhet. Här säger oppositionen att regeringen inte gör någonting, att den är passiv, att det här inte räcker till och så vidare. Det här är i och för sig en allomfattande lagstiftning där lagtexten gäller hela EU, men vi får inte glömma bort att där faktiskt finns ett antal bilagor som kan hanteras direkt. I dem anges vilka krav man ställer på de olika gränsvärdena och de olika ämnena. Det är viktigt. Där agerar faktiskt Kemikalieinspektionen och det går mycket snabbare än om vi ska gå in och ändra lagstiftningen i Sverige. Där har vi en direkt, effektiv metod att ändra, och vi kan påverka EU. Då får det framför allt den effekten att det blir gällande i hela EU.

Lagstiftning löser inte alla problem utan det är viktigt att vi har ett samspel mellan myndigheter och företagsorganisationer.

(forts. 13 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.53 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

12 § Frågestund

Anf. 29 TREDJE VICE TALMANNEN:
Jag hälsar statsråden välkomna.

Matchningen på arbetsmarknaden

Anf. 30 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Min fråga går till justitieminister Beatrice Ask.

Arbetslösheten växer, långtidsarbetslösheten biter sig fast och ungdomsarbetslösheten når nya höjder. Matchningen på arbetsmarknaden fungerar inte – var femte rekryteringstillfälle misslyckas. Företagen har behov av att anställa men hittar inte medarbetare med rätt kompetens. Samtidigt går hundratusentals svenskar utan jobb. Detta leder till minskad produktion; arbetet blir inte utfört.

Att lösa detta borde vara regeringens mest prioriterade uppgift, men i stället för att sätta in kraftfulla åtgärder lämnar regeringen ifrån sig en vårproposition tom på förslag för att lösa problemen på svensk arbetsmarknad. I stället för att vässa arbetsmarknadspolitiken och sätta in åtgärder för att förbättra matchningen lämnar Arbetsförmedlingen tillbaka mångmiljardbelopp varje år. Ser inte regeringen allvaret i situationen? När ska regeringen sätta in åtgärder för att förbättra matchningen på arbetsmarknaden?

Anf. 31 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Jo, regeringen ser allvaret i det faktum att vi har väldigt många som står utanför arbetsmarknaden. Vi står fast vid att det är den viktigaste ambitionen vi har, att nå full sysselsättning och få fler i arbete. Därför har vi också genomfört en rad olika reformer och tagit olika initiativ under åren, vilket gör att läget i många avseenden är någorlunda.

Vi har dock två grupper som har riktigt stora bekymmer på svensk arbetsmarknad. Den ena är ungdomar, och så har det varit under väldigt lång tid. Den andra är personer som har en bakgrund i utlandet och som inte riktigt har kommit in på svensk arbetsmarknad. För dessa två grupper har vi vidtagit specifika åtgärder, men det är alldeles uppenbart att vi kommer att få återkomma och göra ytterligare insatser för att förstärka där.

Anf. 32 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Jag blir lite besviken på svaret att läget är ”någorlunda” när vart femte rekryteringsförsök i svenskt näringsliv misslyckas. Svenskt näringsliv har alltså möjlighet att anställa, och vi har folk som behöver anställning. Det är klart att det då måste finnas ett problem i arbetsmarknadspolitiken.

Arbetsmarknadsministern fick en fråga i medierna om den bristande matchningen och det faktum att det finns en massa arbeten som ska utföras, och det finns arbetslösa, men man lyckas inte få ihop det. Då förklarade arbetsmarknadsministern att det var ungdomar som inte ville utbilda sig och arbetsgivare som inte ville anställa grupper som krävde stöd. Är detta regeringens uppfattning, att det är ungdomarnas och arbetsgivarnas fel? Eller är det fel på regeringens arbetsmarknadspolitik?

Anf. 33 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Det är egentligen två delfrågor Patrik Björck tar upp.

Om vi håller oss till matchningen och svårigheten för företaget att rekrytera de personer de behöver till olika arbetsuppgifter har vi problemet att vi har en skola och en utbildning som inte riktigt matchar de behov som finns i näringslivet – framför allt därför att väldigt många slås ut och inte ens får fullgoda betyg i de grundläggande ämnena. De är väldigt svåra att anställa och motsvarar inte de ofta höga kvalifikationskrav näringslivet ställer.

Detta är bakgrunden till regeringens olika reformer vad gäller utbildningsväsendet, som är nog så nödvändiga. Det är också skälet till att en viktig del i de arbetsmarknadspolitiska insatserna är olika typer av utbildningsinsatser för att försöka göra människor mer anställbara i den delen.

Vad jag svarade på när jag sade ”någorlunda” i mitt första inlägg var att vi i jämförelse med många andra länder ändå har en situation som är någorlunda. Det betyder verkligen inte att jag är nöjd, för det är ett stort bekymmer så länge det finns någon som inte utnyttjas till sin fulla kapacitet.

Ekologiska mål

Anf. 34 KEW NORDQVIST (MP):

Fru talman! Min fråga är till landsbygdsminister Eskil Erlandsson.

Riksdagen har haft mål för ekologisk produktion och konsumtion till år 2010. Målen nåddes som bekant inte, och vad jag förstår utreder regeringen frågan om nya mål. Min fråga är: Kan landsbygdsministern berätta lite om hur detta arbete fortgår?

Anf. 35 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Det gör jag jättegärna. Jag tycker om att prata om utveckling på olika områden, och att utveckla mat som har en ekologisk bakgrund är en del av detta arbete som jag tycker om.

Vi satsar i storleksordningen 600 miljoner kronor varje år på produktion och tillhandahållande av ekologiska livsmedel till konsumenter som kan vara den offentliga sektorn men också du, jag och alla andra som

vanliga konsumenter. Detta gör vi för att vi vill tillhandahålla en produkt som är efterfrågad av en marknad. Denna marknad är till största delen privat och inte offentlig.

Anf. 36 KEW NORDQVIST (MP):

Fru talman! Det är roligt att ministern tycker om mat. Det jag undrar över är om man diskuterar några procentmål och en tidsplan dels för ekomålen, dels för själva utredningen.

Anf. 37 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Svaret är ja. Det är klart att vi har diskuterat de mål som finns och som just nu håller på att utvärderas. När den utvärdering som nu pågår är klar kommer förhållandet att diskuteras – hur det ska vara för framtiden och huruvida vi ska ha några mål, samt i så fall vad det ska vara för mål.

Min prioritering för närvarande ligger dock på att tillhandahålla en efterfrågad produkt på marknaden, och då på marknadens villkor.

Djurtransporter i EU

Anf. 38 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag har också en fråga till landsbygdsminister Eskil Erlandsson.

Vi vet att miljontals djur transporteras mellan EU:s medlemsländer varje år. Oftast transporteras de under förfärliga förhållanden. En transport kan pågå i 20–30 timmar. En majoritet i denna riksdag har i april 2011 uppmanat regeringen att inom EU och nationellt verka för att transportererna ska kortas. Jag vill veta vad landsbygdsministern gör för att verka för att djurtransporterna på EU-nivå blir kortare och omständigheterna bättre.

De indikationer vi har fått är att det i dag finns ett väldigt litet intresse från både EU-kommissionen och andra medlemsländer att driva på denna fråga, så Sverige måste verkligen vara en blåslampa. Är ni det, Eskil Erlandsson?

Anf. 39 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Även detta tycker jag är en angelägen fråga att diskutera apropå att jag tycker att djur som är i människans vård ska ha det bra, oavsett om de föds upp i Sverige eller i någon annan del av Europa.

Därför är en av mina prioriteringar i det EU-arbete jag och mina medarbetare bedriver att på detta område hela tiden pusha på för förbättringar. Ett sätt att göra det, som vi just nu håller på med, är att lyfta fram frågan i den presentation av den så kallade djurskyddsstrategin som kommissionen nyligen gjorde och som är under behandling i den råds-konstellation jag är en del av.

Anf. 40 JENS HOLM (V):

Fru talman! Det låter bra. Låt mig bara påminna om brådskan i detta ärende, eftersom antalet djur som transporteras inom EU ökar. EU-kom-

missionen kom med en rapport i november i fjol. Antalet grisar har till exempel ökat med 70 procent inom transport bara de senaste åren.

En miljon EU-medlemmar har skrivit under protestlistor där de kräver en åttatimmarsgräns för djurtransporter. Jag vet att också en majoritet av EU-parlamentets ledamöter har ställt sig bakom en åttatimmarsgräns.

När det blir dags för jordbruksråd i maj vill jag att landsbygdsminister Eskil Erlandsson lyfter fram just att det ska tas fram en ny transportförordning på EU-nivå, att det ska ske skyndsamt och att det ska skrivas in en åttatimmarsgräns för djurtransporter. Jag vill veta om det här är någonting som regeringen kommer att driva på rådsmötet i maj.

Anf. 41 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Svaret på framställd fråga är, om jag undantar månaden, ja. Vi driver den här frågan. Vi har drivit den och vi kommer självklart att fortsätta att driva den tills vi uppnår resultat, av många skäl. Huvudskälet är för djurens skull. Men också av konkurrensneutralitetsskäl är det viktigt att vi har något så när lika spelregler på en gemensam marknad som det här är fråga om.

Jag är glad och till och med tacksam för det stöd som jag vet att jag har i det här ärendet från Jens Holm men också från alla dem som har engagerat sig i form av att ha tecknat sitt namn på en lista för att vi ska tvingas att ta upp frågan i rådet likaväl som i parlamentet vilket, som sades, har uttalat sig för en förbättring av djurtransporterna i andra delar av Europa.

Upplysningsvis kan jag säga att i Sverige har vi redan åttatimmarsregeln.

Arbetslinjen och invandringen

Anf. 42 ERIK ALMQVIST (SD):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieministern.

Tidigare frågeställningar har tagit upp arbetslösheten, och jag tänker nyansera frågan lite grann.

På s. 38 i regeringens vårbudget framkommer det att om man inte räknar med invandringen under åren 2006–2011 – vi låtsas som att invandringen inte har funnits 2006–2011 – kan vi se hur sysselsättningsgraden i Sverige ökat kraftigt, med 1,8 procent. Det framkommer alltså att hela den faktiska nedgången i sysselsättningen i Sverige de senaste åren direkt kan härledas till invandringen.

Vidare framkommer det att en avgörande förutsättning för att komma in på arbetsmarknaden är en gedigen utbildningsbakgrund.

En växande invandringsgrupp till Sverige de senaste åren har varit somalier. I den gruppen kan vi se att så många som hälften saknar en gymnasial utbildning i bagaget. Följaktligen är också 70 procent av den här gruppen utanför arbetsmarknaden.

Då är min fråga till justitieministern om hon anser att invandringspolitiken är förenlig med arbetslinjen.

Anf. 43 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Man ska vara försiktig med att förenkla frågeställningen på det sättet. Nu har jag inte vårpropositionen med mig. Men det är nödvändigt att se att Sverige är en del av världen. Vi har ett ansvar i förhållande till internationella konventioner och annat att ta emot flyktingar och asylsökande. Det är ingen tvekan om det.

Det finns människor i dessa grupper som inte har omedelbara förutsättningar att gå direkt in på svensk arbetsmarknad. De flesta saknar exempelvis förmåga att tala svenska, vilket är ett stort bekymmer. Jag tycker att man ska erkänna att där finns ett problem.

Jag tror också att det finns många saker som vi kan göra för att ge människor bättre möjligheter till ett bra inträde i det svenska samhället och till den svenska arbetsmarknaden.

Sedan är det många av dem som kommer till Sverige som har en väldigt bra yrkesutbildning och ett yrkeskunnande med sig i bagaget. Vi har av tradition varit rätt dåliga på att erkänna andra länders utbildningar och den typen av kompetens.

Anf. 44 ERIK ALMQVIST (SD):

Fru talman! Jag håller med justitieministern om att vi har ett ansvar för asylsökande, men det var inte det min fråga gällde. Min fråga var ifall justitieministern anser att den nuvarande invandringspolitiken är förenlig med arbetslinjen. Varför jag ställer den frågan är att, precis som det framkommer i regeringens budget, hela tappet i sysselsättningsgrad i Sverige kan härledas direkt till invandringen, för det är där vi ser hur arbetslöshet och utanförskap skapas. Sedan finns det så klart enskilda positiva exempel när det gäller invandringen, men nettoeffekten är att sysselsättningsgraden har minskat med 2 procent på grund av invandringen 2006–2011. Det är regeringens egen siffra. Det är den enda egentliga förklaringen till att vi har haft en sjunkande sysselsättningsgrad, när den för resten av befolkningen har ökat med 1,8 procent under samma period.

Återigen: Jag håller med om att vi ska ta ett ansvar för asylsökande. Men frågan gällde om den nuvarande invandringspolitiken går att förena med arbetslinjen.

Anf. 45 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! En bra invandringspolitik är en nödvändig del för att förverkliga arbetslinjen.

I Sverige bygger vår ekonomi på export, på goda internationella kontakter. Att stänga dörrarna och stanna hemma skulle inte leda till särskilt mycket ekonomisk utveckling. Tvärtom behöver vi alla de kontakter och den internationalisering som pågår. I detta finns också ett behov av ett flöde av människor, influenser från olika håll i världen och också den kompetens som många invandrare tar med sig och ger till det svenska samhället. Därför är en klok invandringspolitik absolut nödvändig.

Vi har också gjort en del förändringar i politiken just i syfte att kunna erbjuda människor möjlighet att komma hit därför att de har en specifik kompetens. Sedan finns den andra gruppen invandrare, och jag menar att de substantiellt bidrar till att göra svensk ekonomi bättre. Men det finns

Integrationspolitiken

Frågestund

Anf. 46 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Då passar det bra att jag ställer min fråga till integrationsminister Erik Ullenhag om just de integrationspolitiska utmaningar som vi ser.

Ungdomsarbetslösheten, särskilt bland utrikes födda, lyfts ofta fram i debatten som en stor utmaning. Etableringsreformen har varit *ett* sätt för regeringen att angripa integrationsutmaningarna, och det är väldigt mycket fokus på etableringsreformen kopplad till Arbetsförmedlingen. Men integrationspolitiken kan inte, och ska inte, enbart handla om de absolut första åren och etableringsreformen.

Min fråga till statsrådet är: Vilka andra integrationspolitiska utmaningar ser statsrådet?

Anf. 47 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP):

Fru talman! Tack för frågan! Det är precis så som frågeställaren säger, att *en* del av integrationspolitiken handlar om hur vi möter människor den första tiden i Sverige. Där har vi nu lagt om politiken med tydligare fokus på jobb, tydligare fokus på kunskap i svenska språket, tydligare fokus på att fråga vad människor kan i stället för att fråga vad människor ska ha hjälp med. Det är rätt grundläggande förändringar av den första tiden i Sverige som vi nu genomför.

Sedan har vi en stor utmaning, precis som tidigare har nämnts i kamraren i dag, kring utrikes födda på svensk arbetsmarknad. Det är bakgrunden till att regeringen i vårpropositionen aviserar att vi kommer att titta på ett antal olika frågor på integrationsområdet: hur vi kan förstärka jobblinjen i försörjningsstödssystemet, vad vi kan göra för att förbättra validering, det vill säga översättningar av utländska examina, hur vi kan bli bättre på att få in utrikes födda kvinnor på arbetsmarknaden.

Vi behöver också fundera på hur vi lyfter de mest utsatta områdena. En av våra riktigt stora framtidsfrågor är att se till att människor som i dag står utanför får chansen att komma in och bidra.

Anf. 48 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för det inledande svaret.

Det har varit en stor utmaning för länen just när det gäller etableringsreformen att få till avsiktsförklaringar och fördela flyktingmottagandet och utbildningsinsatserna solidariskt. Jag vill gärna ha en kommentar till hur man kan stimulera detta ytterligare. Men jag vill gärna också höra något mer om den integrationspolitiska strategin, som jag vet att regeringen håller på att arbeta med. Inte minst med tanke på att regeringen tar upp integration som ett viktigt område i vårpropositionen, där man aviserar ett antal åtgärder, vill jag gärna höra några kommentarer kring det.

Anf. 49 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP):

Fru talman! Vi håller på att arbeta med en bred integrationspolitisk strategi där vi ser på utmaningarna, framför allt med fokus på jobb. Vi har också fokus på hur utrikes födda klarar den svenska skolan. Jag tror att vi ska vara ärliga och säga att framför allt utrikes födda killar i den svenska skolan har för dåliga skolresultat. Gör vi rätt när vi möter en 12- eller 13-åring som kommer från ett annat land i dag i den svenska skolan? Där har vi en hel del att fundera över. Är det rimligt att ställa krav på att du på två år ska klara godkända betyg i alla ämnen ifall du kommer från en miljö där du tidigare inte har gått i skolan? Vi tittar på arbetsmarknaden. Vi tittar, som jag nämnde, i den integrationspolitiska strategin på utrikes födda kvinnor.

Som Roger Haddad som frågeställare tar upp behöver vi också fundera på hur vi ser till att vi fortsätter att ha en situation där människor som kommer till vårt land kommer till olika delar av landet. Där för jag och regeringen kontinuerligt samtal med landshövdingarna och Sveriges Kommuner och Landsting för att se till att det finns en beredskap för mottagande och att det också fungerar. Vi ska vara ödmjuka i en situation där vi har sjösat en ny stor reform inför att det kommer att finnas saker även inom ramen för den integrationspolitiska strategin som vi behöver trimma just i etableringsreformen.

Den ekonomiska situationen för utsatta grupper

Anf. 50 AGNETA GILLE (S):

Fru talman! Jag vill också ställa en fråga till Erik Ullenhag.

Vi ser att arbetslösheten är oerhört stor. Vi hörde minister Beatrice Ask tala om att de två grupper som har det besvärligt är ungdomar och utlandsfödda. Där finns det ett ansvar.

Jag hade därför en förhoppning att vårbudgeten skulle innehålla åtgärder, förslag och möjligheter för dem som i dag har svårast att komma ut på arbetsmarknaden.

Vi ser att klyftorna ökar i vårt land. Vi ser hur de fattiga blir allt fattigare. Vi ser också att det är total brist på åtgärder för att göra något åt detta.

Ministern flyttade ut sitt kontor till Rinkeby. Vad drar ministern för slutsatser av det? Vad ser ministern att man har möjlighet att göra? Varför finns inga åtgärder med i vårbudgeten när vi ser att det är så svårt för många människor där ute?

Anf. 51 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP):

Fru talman! Låt oss beskriva en hel verklighet. Vi lever i ett Sverige som jämfört med andra länder har en relativt god ekonomisk utveckling. Det är en sida av verkligheten. Socialdemokraterna missar ibland att det har funnits en viss ekonomisk oro i vår omvärld.

Jag vill samtidigt understryka att vi är i ett läge då vi har stora utmaningar i Sverige. Vi ska dock vara ganska nöjda med att vi är i en situation då vi som land kan satsa på reformer tack vare att vi har haft ordning och reda i finanserna.

Finns det inget i vårpropositionen? Ja, vi aviserar på just integrationsområdet ett antal saker som vi flaggar upp för att förstärka. Det handlar om ytterligare fokus på jobb, och vi aviserar att vi kommer att se över mottagandet av nyanlända utrikes födda.

Mina slutsatser av att ha befunnit mig i ett utsatt område är att vi har mycket stora sociala utmaningar vad gäller att lyfta de mest utsatta områdena. Det handlar om skolan. Det handlar om ett fungerande rättssamhälle som byggts ut så att vi har fler närvarande poliser som ger trygghet. Det handlar om att underlätta att driva företag i de mest utsatta områdena genom förenklingar och lägre skatter i just dessa områden, vilket är något som regeringen också aviserat.

Anf. 52 AGNETA GILLE (S):

Fru talman! Det går att prata, men det krävs också åtgärder. Regeringen har sänkt skatterna och förbättrat för dem som redan har. Man har vidtagit åtgärder så att vi som redan har en bra inkomst har fått det betydligt bättre. Sådan är situationen.

Men det är inte värdigt att Sverige ska delas i två delar där de fattigare blir allt fattigare på grund av att arbetslinjen inte håller.

Man talar om att det ska bli bättre, och ministern säger att man har tydligt fokus. Vad betyder tydligt fokus om man inte har några åtgärder? Man aviserar i budgetpropositionen, men man måste också ha åtgärder, visa vad som finns att göra och bevisa det.

Vi återkommer från Socialdemokraterna i vår motion och visar vad vi tycker är viktigt för att se till att alla ska få ett arbete och hur det ska stimuleras för dem som står utanför.

Anf. 53 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP):

Fru talman! Agneta Gille ger sken av att vi bara talar om framtida åtgärder. Jag vill påminna om att vi genomförde etableringsreformen, om vi tar just integrationsområdet, den 1 december 2010. Det var en omläggning av integrationspolitiken som innebär att vi fokuserar tydligare på jobb och kunskaper i svenska språket. Den som kommer till vårt land ska träffa Arbetsförmedlingen och första dagen med permanent uppehållstillstånd få frågan: Vad kan du bidra med i Sverige? Vad har du med dig?

Det här är i stället för den tidigare politiken som dominerades av frågan: Vad vill du ha hjälp med? Det var i all välmening, men det försvarar människor.

Vi ska vara mycket tydliga när det gäller öppenheten mot omvärlden. Det är bra att människor kommer till vårt land. Men vi ska också vara tydliga med att det är människor som kan och vill bidra till det svenska samhället.

Det är en långsiktig omställning som krävs, och Agneta Gille gör det lite för enkelt för sig om hon beskriver det som att den utmaning vi har på integrationsområdet skulle ha skapats nu. Vi har haft en utmaning på integrationsområdet under mycket lång tid, och i hög grad bär Agneta Gillles parti ansvaret för detta.

Anf. 54 KRISTER HAMMARBERGH (M):

Fru talman! Jag riktar min fråga till justitieminister Beatrice Ask. Sedan Beatrice Ask tillträdde 2006 har rättsväsendet tillförts en sällan skådad ökning av resurser längs hela rättskedjan från åklagare till kriminalvård. Framför allt har polisen tilldelats mycket stora resurser. Det handlar inte bara om pengar och anslagsposter utan om ett uttalat politiskt mål om fler utbildade poliser, och i dag har vi fler poliser än någonsin, över 20 000.

Icke förty har det förekommit en diskussion på senare tid som delvis varit negativ mot polisen och kanske inte helt rättvisande eller representativ. Likafullt gav ministern för en vecka sedan ett uppdrag till Brottsförebyggande rådet att se hur polisen har hanterat de ökade resurserna.

Är ministern inte riktigt nöjd med det resultat som polisen har presenterat?

Anf. 55 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Alliansregeringen har under de år vi har bakom oss ökat anslaget till rättsväsendet på ett sätt som inte har skett tidigare i modern tid. Det har vi givetvis inte gjort bara för att vi vill göra av med pengar utan för att vi faktiskt vill se resultat. Men vi är inte nöjda och tycker inte att vi har fått valuta för pengarna fullt ut. Det finns många exempel på att mer kunde ha gjorts bättre.

Det är bakgrunden till att vi på olika sätt följer effektiviteten inom svensk polis. Brottsförebyggande rådet fick för några veckor sedan ett särskilt uppdrag, ett långt och djupt uppdrag, att noga analysera hur de ökade anslagen använts och om och hur olika beslut har lett till effektiviseringar. Det är en studie som ska göras nationellt och också tas ned på regional nivå så att vi ser hur man har tillgodogjort sig anslagen.

Anf. 56 KRISTER HAMMARBERGH (M):

Fru talman! Samtidigt gavs det för ett par veckor sedan ett betänkande till ministern från Polisorganisationskommittén som föreslår en helt ny polisorganisation med *en* myndighet.

Finns det en koppling mellan dessa uppdrag? Räcker det att se över organisationen och göra studier eller finns det annat att titta på för att öka effektiviteten inom rättsväsendet, till exempel arbetsmetodik och annat?

Anf. 57 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Polisens organisation är givetvis en betydelsefull del. Uppgiften till Polisorganisationskommittén har varit att utvärdera om dagens organisation utgör ett hinder för effektivitet och så vidare. Man har gett ett svar som är ute på remiss för synpunkter.

Man ska dock vara klar över att det inte är bara organisatoriska frågor, utan det handlar också om metodik, uppföljning, ledarskap och en rad olika frågor. Därför kan man inte nöja sig med ett enda svar och en enda åtgärd, utan vi behöver ha fakta för att kunna se vilka åtgärder som kan behövas därutöver.

Det är ingen hemlighet att regeringen driver ett antal andra effektiviseringsprojekt, exempelvis det som handlar om en bättre informationsförsörjning i rättsväsendet. Man hade också här i riksdagen ett seminarium för att diskutera en effektivare hantering av resurserna i form av att man ständigt ifrågasätter hur flöden av ärenden går – Lin tror jag att det kallas för – och det är ju viktigt.

Försäkringskassans utbetalningar

Anf. 58 JASENKO OMANOVIC (S):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Ulf Kristersson. Det är inte första gången en försäkrad person inte får pengar i tid. Det har hänt tidigare och kommer förmodligen att hända framöver också. En del av de personer som inte får pengar i tid känner sig tvingade att vidta drastiska åtgärder. I ett fall gick en man till kronofogden och begärde utmätning av Försäkringskassan för att få pengar som domstolen slagit fast att han hade rätt till.

Regeringen har beslutat att myndigheter vid återkrav av utbetalda ersättningar ska kräva ränta på pengarna. Men räntan går bara i ena riktningen, när staten behöver få pengar tillbaka, och inte i den andra riktningen.

Är statsrådet nöjd med denna ordning?

Anf. 59 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Fru talman! Frågeställaren berör dels frågan som dyker upp då och då om utbetalningar sker i rätt tid. Vi har från tid till annan under mycket lång tid haft problem med utbetalningar av enskilda förmåner vid enskilda tidpunkter. Detta arbetar Försäkringskassan kontinuerligt med, och man följer också noga hur snabba handläggningstider man har.

Här har vi ett allmänt krav att det ska ske så fort som det över huvud taget är möjligt, och det är i första hand en fråga som Försäkringskassan hanterar själv gentemot försäkrade som ansöker om olika förmåner.

Den frågan ska inte förväxlas med den ofta mycket allvarliga frågeställningen som handlar om huruvida en försäkrad har rätt eller inte rätt till en specifik förmån, vilket prövas rättsligt. Jag uppfattade en liten glidning däremellan, men jag kanske missuppfattade.

När det gäller den första frågan har Försäkringskassan tydliga krav på sig att vara snabb i sin handledning och göra allt man kan för att försäkrade ska få ett beslut och därefter en snabb utbetalning.

Min övergripande bild är att Försäkringskassan sköter detta på ett bra sätt.

Anf. 60 JASENKO OMANOVIC (S):

Fru talman! Då upprepar jag frågan: Är statsrådet nöjd med att storebror staten kan ta ut ränta när man har återkrav på sina pengar, men att man när man är sen med att betala ut pengar till de försäkrade inte betalar någon ränta? Det är 4 ½ miljon löntagare som varje månad betalar in försäkringspremier genom socialavgifter.

Vi socialdemokrater sade från början att det inte är någon bra ordning att införa ränta. Det ställer stora krav på staten om man ska vara jämbördig med löntagare som betalar in försäkringen. Om man ska göra det ställer det stora krav på staten. Därför frågar jag igen: Är statsrådet nöjd med att staten får ta ut ränta, men att den försäkrade inte får någon ränta när staten inte betalar i tid?

Anf. 61 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Fru talman! Det finns en övergripande ordning när det gäller statens betalningar till enskilda. Det finns en lagstiftning om ränteutbetalningar. Jag har inte haft skäl att ha synpunkter på den.

När det gäller frågan om tillräcklig hastighet med utbetalningar till enskilda medborgare uppfattar jag inte att det primärt är ett ränteproblem. Ibland är det ett problem att myndigheter inte är snabba nog. Det ska vi alltid ta på stort allvar. Min uppfattning är att Försäkringskassan redan tar det på stort allvar.

Sällsynta diagnoser

Anf. 62 PENILLA GUNTHER (KD):

Fru talman! Jag har en fråga till socialminister Göran Hägglund.

I Sverige finns det bortåt en halv miljon människor som lider av det som vi kallar för sällsynta diagnoser, eller sällsynta eller ultrasällsynta sjukdomar. För de flesta av dem som har dessa sjukdomar finns det inget botemedel; i de flesta fall finns det inte heller någon effektiv behandling. Den medicinska forskningen har gjort stora framsteg. Det finns nya innovativa terapier som effektivt behandlar allt fler av dessa sällsynta och ultrasällsynta sjukdomar.

För att förbättra behandlingen av patienter som lider av de här sällsynta diagnoserna antog Europeiska rådet redan 2009 en rekommendation som kräver att alla EU:s medlemsstater skulle utforma en nationell strategi för den här typen av sällsynta sjukdomar.

Min fråga till statsrådet är: Hur fortlöper arbetet med den nationella strategin och när avser regeringen att presentera den slutgiltiga versionen?

Anf. 63 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Tack för frågan, Penilla Gunther. Det här är personer som ofta hamnar illa eftersom det många gånger tar ganska lång tid för vården innan man kan identifiera vad personen lider av. Innan man har gjort det slussas personen ofta mellan olika instanser och kanske möts med oförståelse.

Därför är det viktigt att kunna samla kunskap, ställa rätt diagnos och samla kompetens när det gäller behandlingsmetoder och när det gäller att utveckla olika sätt att minska patientens lidande.

Sverige har ett, i jämförelse med många andra länder, väl utbyggt system. Men det finns fortfarande åtgärder som vi behöver vidta för att förbättra för dessa människor. Det ska jag strax återkomma till.

Anf. 64 PENILLA GUNTHER (KD):

Fru talman! Jag vet att Socialstyrelsen tillsatte en arbetsgrupp i höstas med syftet att ta fram den här strategin. Jag vet att statsrådet är engagerad i frågan, inte minst på Sällsynta dagen den 29 februari.

Sjukdomsbilden och strategin för läkemedel för personer med sällsynta diagnoser hänger ihop. En följdfråga blir: Finns läkemedel för dessa personer med i strategin?

Anf. 65 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Det är ett par viktiga ingredienser som finns med. En är frågan om läkemedel som många gånger kostar enorma pengar att utveckla men som lika fullt måste finnas tillgängliga. Det kan handla om att utveckla nya behandlingsmetoder och att utbilda personal så att det åtminstone på de stora sjukhusen eller i landstingen finns personer som är särskilt kunniga på olika grupper av diagnoser. Det kan handla om att ge stöd till föräldrar till barn som lider av någon sällsynt diagnos för att de ska få möjlighet att träffa andra barn och föräldrar i samma situation och kunna utbyta erfarenheter.

Detta är ett område som inte är enkelt, men väldigt viktigt. Jag vill understryka det som jag sade tidigare, nämligen att vi i Sverige har skäl att vara jämförelsevis nöjda. Med det följer också ett ansvar att möta ännu fler. Vi står oss bra i jämförelse med många andra länder, men fortfarande hamnar enskilda personer i kläm. Vi arbetar med en bred strategi som innehåller många moment.

Eftersupning

Anf. 66 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieminister Beatrice Ask som handlar om trafiksäkerhet.

Sverige har länge bedrivit ett framgångsrikt trafiksäkerhetsarbete. Bilarna har blivit säkrare, och vägarna har blivit säkrare.

Det visar sig att det vid trafikolyckor där förarna har druckit alkohol inte är ovanligt att förarna hävdar att de druckit alkohol efter olyckan och inte före. Det brukar kallas för eftersupning. Jag har i en riksdagsmotion krävt att eftersupning ska förbjudas. Jag har satt en tidsgräns på förslagsvis sex timmar efter en olycka. Jag har fått bekräftat av en person som har berättat att det inte var några som helst problem att visa upp den tomma spritflaskan och på så sätt gå fri.

Ett enigt socialutskott gjorde den 22 mars i fjol ett tillkännagivande till regeringen att man ville att regeringen skulle återkomma till riksdagen och kriminalisera detta.

Hur ser tidsplanen ut för ett genomförande av socialutskottets begäran?

Anf. 67 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Frågan om eftersupning har diskuterats länge i riksdagen. Redan när jag satt i riksdagen diskuterade vi detta. Det är ett bekymmer. Det är inte så stort enligt de utredningar som gjorts, men det finns. Man utnyttjar möjligheten att påstå att man har druckit. Man blev så ledsen

över olyckan att man var tvungen att hålla i sig alkohol. Det ställer naturligtvis till det. I Norge har man regler på det här området.

Det gjordes en prövning av frågan för något år sedan. Då kom man fram till att det var ganska svårt. Riksdagen har sedan återkommit med nya erfarenheter och synpunkter. Vi arbetar med det.

Jag vet inte när vi kommer att lägga fram ett förslag. Jag har inte läst på frågan inför dagens frågestund, om jag ska vara riktigt ärlig.

Anf. 68 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Fru talman! Tack för svaret, justitieministern. Jag hoppas att ärendet kan behandlas skyndsamt. Det är nu 53 år sedan man beslutade om detta i Norge. Det borde finnas möjlighet för den svenska regeringen att dra nytta av det man har gjort i Norge.

Har ni tittat på vilka erfarenheter man har i Norge och hur man hantarer de här frågorna där?

Anf. 69 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Det är klart att vi har tittat på Norge. Det gjorde vi när frågan prövades senast. Vi har också tittat på omfattningen av det här problemet i Sverige. Det som då kom fram var att det här inte är något volymmässigt stort problem i Sverige, men att det förekommer.

Erfarenheterna från Norge är inte heller lysande. Det fanns olika aspekter, men det var inte entydigt så att vi tyckte att det fanns skäl att komma med ett förslag.

Jag har respekt för de synpunkter och den erfarenhet som finns i riksdagen och tar naturligtvis ett tillkännagivande på stort allvar och arbetar därför med frågan.

Attraktionskraft Sverige

Anf. 70 ANNIKA QARLSSON (C):

Fru talman! Min fråga handlar om attraktionskraft och går till landsbygdsminister Eskil Erlandsson.

I går presenterade näringsminister Annie Lööf ett initiativ från regeringen som heter Attraktionskraft Sverige. Kommuner och landsting, näringsliv och ideella organisationer kommer att kroka arm för att utröna vad som skulle kunna göra hela Sverige mer attraktivt. Det handlar inte bara om var man kan ha jobb utan också om hur man kan bo och leva och få bra service och vilka möjligheter det finns för kultur för att man ska kunna leva ett gott liv oavsett var man är född och uppvuxen. Det kan handla om Dals Rostock, Vårgårda eller Botkyrka. Det är verkligen ett brett projekt som näringslivsministern har tagit initiativ till.

När det gäller landsbygdsministern finns det två projekt som har pågått under flera år. Jag skulle gärna höra lite grann om hur de faller in i detta initiativ. Jag tänker både på Eskil Erlandssons Matlandet och på Skogsriket. Det är två viktiga näringar i detta koncept där man ska se till att det finns bra möjligheter att bo, verka och leva i hela landet.

Anf. 71 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Självklart består, som alla känner till, vårt land av både lite mer tätbefolkade områden och till större delen av det som vi kallar för landsbygd. Lite beroende på vilka parametrar man mäter utifrån kan man säga att 95–98 procent av vårt lands yta är landsbygd. På denna yta finns det massor av attraktioner som kan bestå av matproduktion eller användning av skogen och dess möjligheter för att skapa den attraktivitet som gör att människor utvecklar verksamheter och sina liv, bygger, bor och därmed skapar den kultur som man behöver för att framleva ett bra liv.

Beträffande Matlandet har det mer eller mindre exploderat vad gäller att bygga verksamheter, skapa jobb och attraktionskraft i vårt land.

Anf. 72 ANNIKA QARLSSON (C):

Fru talman! Det som är lite intressant med dessa två projekt är att man jobbar med hela kedjan.

Vad finns det för utveckling i denna typ av företag som omfattas av Matlandet och även av Skogsriket? Det är en intressant frågeställning som är oerhört viktig för att man ska kunna bo, verka och leva. Även om vi får till en bra service på landsbygden är det bra om man har jobb att gå till och har något att leva på också.

Ser man någon form av utveckling som man kan konstatera också leder till jobb i dessa näringar?

Anf. 73 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Jag ser tre utvecklingslinjer, framför allt på matlandsområdet men också inom skogen och beträffande aktiviteter runt Skogsriket.

Den första linjen är diversifiering, det vill säga bondeföretagare vilkas bas kompletteras med en försäljningsverksamhet, en uthyrningsverksamhet, en upplevelseverksamhet eller någonting annat som har anknytning till det som man redan håller på med.

Den andra linjen som jag ser påtagligt och tydligt är att man som företagare försöker skapa åretruntsysselsättning för sig själv som företagare och för eventuella medarbetare. Ofta är koncentrationen påtaglig under någon del av året, men man försöker förlänga säsongen eller utveckla någonting som gör att man själv och medarbetarna kan sysselsätta sig fullt ut eller så mycket man vill under hela året.

Den tredje linjen är att omvandla deltider till heltider.

Diskrimineringsombudsmannens uppdrag

Anf. 74 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till Erik Ullenhag.

Diskriminering är ett stort problem i samhället. Det kan vara alltifrån någon som inte kommer på fråga för ett jobb på grund av ett utländskt efternamn, till en kvinna som blir uppsagd från sitt jobb för att hon har blivit gravid, till en äldre person som inte får ett jobb för att personen i fråga anses för gammal. Sedan finns de andra diskrimineringsgrunderna: funktionshinder, sexuell läggning och så vidare.

Det som nu är problemet är att Diskrimineringsombudsmannen har ändrat sitt uppdrag. Det innebär att Diskrimineringsombudsmannen kommer att driva 1–2 procent av alla anmälningar som kommer in. Det är principiella fall som påverkar stora grupper av människor. Men alla enskilda människor riskerar att hamna i kläm. De 16 diskrimineringsbyråer som ska driva deras fall har fått minskade anslag.

Min fråga till ministern är: Hur ska man lösa detta problem?

Anf. 75 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP):

Fru talman! Jag tackar för frågan. Precis som frågeställaren säger har vi en diskriminering i det svenska samhället. Den ser lite olika ut beroende på vilken diskrimineringsgrund det är fråga om. Men i vårt samhälle behandlas man inte alltid som individ för den man är, utan man klumpas ibland samman med andra i en grupp. Det kan handla om att en person med utländsk bakgrund försöker komma in på krogen men väljs bort. Vi vet från studier att det är lättare att bli kallad till anställningsintervju om man heter Erik och inte Muhammed.

Det är bakgrunden till att regeringen har skärpt diskrimineringslagstiftningen under senare år. Vi har slagit samman de fyra tidigare diskrimineringsombudsmännen till en. Jag har lagt rätt mycket tid på arbetet för att se till att Diskrimineringsombudsmannens arbete fungerar som det var tänkt. Nu sker det en utveckling av Diskrimineringsombudsmannens arbete där det också handlar om att främja jämställdhet. Det handlar också om att främja arbetet mot diskriminering allmänt. Det kan också handla om att öka anmälningsbenägenheten.

Sedan har man, som Hillevi Larsson nämner, diskrimineringsbyråerna som komplement. Inför höstens budget bereder vi just nu frågan om diskrimineringsbyråerna och hur stödet till dem ska se ut. Jag för också från departementets sida samtal med Diskrimineringsombudsmannen om hur man jobbar.

Anf. 76 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Detta är en mycket viktig fråga. Det spelar ingen roll hur stark lagstiftning vi har till skydd mot diskriminering om det sedan inte finns någon som kan driva fallen.

Det får aldrig bli så att de enskilda själva tvingas driva sina fall eftersom det kostar extremt mycket. Det blir därför direkt en klassfråga. Därför är det mycket viktigt att man får det allmännas hjälp.

När Diskrimineringsombudsmannen nu inte kommer att driva 98–99 procent av alla fall är det viktigt att enskilda människor kan gå till de 16 diskrimineringsbyråerna. Då måste anslagen höjas betydligt med tanke på att det blir ett mycket tyngre uppdrag och att det blir många fler fall att driva. Dessutom har dessa byråer ett uppdrag att utbilda och att opinionsbilda. De har alltså mycket annat att göra.

Vill man att folk ska anmäla och tycka att det är lönt att göra det måste man öka anslagen och se till att det i slutändan verkligen blir en rättsprocess.

Anf. 77 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP):

Fru talman! När det gäller Diskrimineringsombudsmannens arbete ska man också vara tydlig med en sak, nämligen att det finns en massa

situationer där människor blir illa behandlade men där det inte är fråga om diskriminering.

När det gäller Diskrimineringsombudsmannens arbete under den första tiden efter myndighetens sammanslagning var problemet att man faktiskt inte vann mål i domstol och att man inte heller fick förlikningar. Nu har vi kommit en bit på vägen. Diskrimineringsombudsmannen har vunnit ett antal fall, man har fått rättspraxis på några områden, och man har också nått ett antal förlikningar och därmed kunnat driva arbetet framåt.

Men vi ska också vara ärliga och säga att diskrimineringen inte alltid är lätt att bevisa i en domstol. Därför har man också omvänd bevisbörda, som det heter, för Diskrimineringsombudsmannen. Men även då kan ren diskriminering vara svår att bevisa.

Diskrimineringslagstiftningen och arbetet mot diskriminering fyller också ett annat syfte, nämligen att förändra attityder i vardagen. Det är inte klockrent säkert att det går att fälla någon för diskriminering för att denna person har valt bort Muhammeds ansökan och i stället valt Eriks. Men att däremot skapa en attitydförändring som gör att man ser individen och inte tittar på vilket förnamn en person har är också en del av Diskrimineringsombudsmannens arbete och av vårt ansvar som politiskt förtroendevalda.

Pensionssystemet

Anf. 78 LARS-ARNE STAXÄNG (M):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Ulf Kristersson.

I dag har Pensionsåldersutredningen kommit med sitt delbetänkande. Slutbetänkandet kommer om ett år, i april 2013. Det kommer att bli en intressant och värdefull utredning när det gäller att se vad man kan göra med pensionssystemet – göra det mer flexibelt när det gäller pensionsålder men också kunna ge människor den trygghet som det innebär att kunna få rimliga pensionsnivåer även i framtiden.

Det är flera saker i utredningen som visar att det finns ett antal punkter som motverkar en flexiblare pensionsålder. En sådan är en tydlig attityd- och åldersdiskrimineringsfråga, precis som vi har talat om här förut.

En annan viktig faktor är att tjänstepensionssystemet fortfarande är mycket låst vid att människor ska ta ut sin pension vid 65 års ålder. Dessutom har vi ett antal avtalspensioner som ytterligare förstärker bilden när det gäller människor som går i pension före 65 års ålder.

Jag är mycket väl medveten om att dessa frågeställningar ligger på arbetsmarknadens parter.

Avser statsrådet att se till att arbetsmarknadens parter initierar dessa frågeställningar för att få ett flexiblare och mer pensionsåldersneutralt, om jag använder det ordet, tjänstepensionssystem?

Anf. 79 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Fru talman! Som frågeställaren nämnde har alltså delbetänkandet lämnats i dag. Det är i allt väsentligt en ganska gedigen genomgång – 528 sidor – av varför fler kan arbeta längre i dag än förr och varför detta är bra för enskilda och för Sverige. Det är den allra viktigaste slutsatsen.

Delslutsatsen är också, vilket var själva delbetänkandets huvudsyfte, att klargöra vilka hinder som finns för en sådan utveckling. Då pekar man bland annat på det som nämns här, nämligen att avtalspensionerna ibland har drivkrafter som talar emot en sådan inriktning. Man pekar också på frågeställningar om attityder som liknar diskriminering. Man talar också om kvardröjande 65-årsnormering i pensionssystemet som är ett problem. Det är alltså en ganska bred programkatalog inom ramen för denna ljuspunkt.

Slutsatsen är att dessa frågor ska diskuteras med arbetsmarknadens parter. Jag har stor respekt för den svenska modellens grundläggande arbetsfördelning.

Anf. 80 LARS-ARNE STAXÄNG (M):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret och än en gång poängtera att det är viktigt att man får fram ett svar på de här frågorna. Annars låser man in frågan, om man inte kan komma till rätta med tjänstepensionerna. Det ligger i allas intresse att man får det flexibla systemet. Det gäller inte minst dem som har tjänstepensioner.

Man ska också komma ihåg att de här systemen lever kvar även om vi börjar ändra dem i dag. Många gånger finns det kvar gamla effekter som gör att de kanske kommer att leva kvar under 20–30 år framåt.

Det är också så att höga avgifter för de arbetstagare som närmar sig 60–65-årsåldern gör att de håller sig kvar. Man får en inlåsningseffekt på arbetsmarknaden.

Anf. 81 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Fru talman! En viktig slutsats man ska dra är att vi har goda skäl att ha respekt för arbetsfördelningen mellan det offentliga och det avtalade. Avtalspensionerna är en fundamental del. Inte sällan har de gått före de offentliga pensionerna. Jag har verkligen en grundmurad respekt för de här systemen och avser inte att försöka krångla till det på något sätt.

Har man sagt det ska man också våga ta nästa steg. Vi kan inte ha ett läge – och detta tror jag är en växande insikt – där vi en gång för alla har låst fast alla parametrar i det offentliga pensionssystemet enbart för att varje förändring skulle krångla till avtalsförsäkringen. Denna insikt tror jag också är växande hos parterna. Fler äldre kan och kommer att vilja arbeta. Vi kommer på lång sikt att behöva höja pensionsåldern. Det är en komplex frågeställning, men detta är färdriktningen.

Jag ser också att en viktig slutsats i själva delbetänkandet är att man tänker föra vidare samtal med arbetsmarknadens parter om en gemensam insikt i hur färdvägar framåt kan se ut.

Kastrering av grisar

Anf. 82 HELENA LEANDER (MP):

Fru talman! Jag har en fråga till landsbygdsministern.

För ganska precis ett år sedan beslutade riksdagen att man skulle förbjuda kastrering av obedövade grisar så snart det finns alternativ som säkerställer köttkvaliteten och djurhållningen. Det var ett mycket viktigt beslut. Jag är övertygad om att landsbygdsministern själv kan föreställa

sig hur plågsamt det måste vara att få sina intima delar uppskurna utan bedövning, även om man är en liten gris. Om det nu skulle vara någon åhörare som undrar hur man ens kommer på idén att göra något så plågsamt kan jag säga att det handlar om att en del galtar vid könsmognaden utvecklar ämnen som får köttet att lukta illa.

Lyckligtvis finns det redan nu bättre alternativ. Jordbruksverket framhåller vaccinering som ett effektivt verktyg med stora djurskyddsmässiga fördelar. Ett annat alternativ är att kastrera med bedövning, även om det inte är så fullt så bra som vaccineringen.

Trots att alternativen alltså finns har regeringen aldrig kommit med det förbud som riksdagen efterlyst. När kommer det?

Anf. 83 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! I den vårbudget som presenterades för riksdagen för någon dag sedan öppnar regeringen möjligheter för stöd och hjälp att inhandla bedövningsmedel att användas i samband med kastrering av hangrisar. Detta är en öppning för att vi ska kunna genomföra det som riksdagen har beslutat, men jag är också av djurskyddsskäl angelägen om att vi inför det.

Varför kommer inte detta i form av en lag? Det handlar om att vi måste ha utbildad personal som klarar av att genomföra detta i hela landet innan det är möjligt att strikt genomföra förslaget i form av en lagstiftning. Det kommer förslag om det här senast i samband med höstbudgeten.

Anf. 84 HELENA LEANDER (MP):

Fru talman! Jag har också noterat det ni gör i budgeten, och visst är det ett litet steg. Men frågan är varför man över huvud taget ska tillåta kastrering utan bedövning när det nu finns alternativ. Andra länder har redan sprungit ifrån oss och förbjudit det. I till exempel Australien och Brasilien har man använt vaccinering sedan 1998 i stor skala. Det är inte så att det inte finns alternativ eller att de är oprövade.

Man brukar inte införa lagar över en natt. Ofta har man i alla fall någon liten tid innan de träder i kraft, så att man kan genomföra utbildningen.

Ska jag tolka ministrarnas svar som att vi kommer att få förbudet i samband med höstbudgeten? I så fall är jag väldigt glad. Annars kvarstår min fråga: När kommer förbudet?

Anf. 85 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Jag upprepar mitt svar: Vi återkommer senast i samband med höstbudgeten. Vad vi återkommer med återstår dock att se.

Därtill måste jag upprepa att detta handlar om att ett antal tusen människor måste ha adekvat utbildning för att kunna hantera det här på det sätt som det måste hanteras på för människans men också djurens del. Nu talar vi om läkemedel som i fel användning kan vara skadliga, till och med dödliga.

Frågestund

Anf. 86 GUSTAV NILSSON (M):

Fru talman! Min fråga går till socialminister Göran Hägglund och handlar om den genomförda massvaccinationen mot svininfluensa.

Med hittills kända fakta ser vi en koppling mellan vaccinationen och narkolepsi. Detta har gjort att det blivit en ganska omfattande debatt. Det är lätt att i efterhand peka på de problem som uppstått. Samtidigt vet vi av erfarenhet att vaccinationer i allmänhet är till mycket stor nytta och motverkar sjukdomar, lidande och höga kostnader för samhället.

För att dra slutsatser inför framtida liknande situationer är det viktigt att det sker en utvärdering av massvaccineringen. Socialstyrelsen ser över frågan, men det kan också vara viktigt med en fristående, övergripande och oberoende utvärdering som har att besvara frågan om massvaccinering var rätt metod.

Vilka lärdomar kan vi dra, och hur kommer utvärderingen att ske?

Anf. 87 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Det som Gustav Nilsson tar upp är förstås jätteviktigt av flera olika skäl. Det är viktigt av hälsoskäl. Det är viktigt för att människor ska ha högt förtroende för vaccinationer som instrument för att kunna möta hälsohot som närmar sig vårt land eller finns i vår närhet. Därför är det naturligtvis oerhört viktigt att vi drar slutsatser och lärdomar av det som skett.

Som Gustav Nilsson sade har ett antal personer drabbats av bieffekter som har varit enormt olyckliga och som för vissa av barnen sannolikt kommer att innebära livslånga effekter. Vi försöker hantera det på olika sätt genom att möta de här grupperna, erbjuda så mycket hjälp vi någonsin kan och samla alla våra experter i det sammanhanget.

Utvärderingen sker, precis som Gustav Nilsson sade, först hos Socialstyrelsen. Sedan får vi helt enkelt se om vi behöver ta ytterligare initiativ utöver detta.

Anf. 88 GUSTAV NILSSON (M):

Fru talman! Jag tackar socialministern för svaret. I en så allvarlig situation som den som uppkommer i samband med en pandemi gäller det att agera snabbt. Sverige valde att genomföra en massvaccination. Andra länder valde andra metoder. Det viktiga är nu, som socialministern påtalar, att det sker en utvärdering och att vi kan lära av det som hänt.

Jag tycker att jag har fått ett positivt svar från socialministern, men jag har en följdfråga som gäller ersättningen till de drabbade. Läkemedelsförsäkringen, som bekostas av läkemedelsbolagen, träder in, men vilken blir statens roll i detta sammanhang? Hur arbetar departementet med frågan? Vad kan förväntas? Det är viktigt att vi på olika sätt tar ett gemensamt ansvar för de drabbade barnens och ungdomarnas framtid.

Anf. 89 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Det är också en viktig fråga. Det finns, precis som Gustav Nilsson säger, en läkemedelsförsäkring som träder in och tar en del

av detta. Frågan om ytterligare anspråk om ersättning bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Jag kan berätta att vi har gjort några andra saker, till exempel att ge stöd till den förening som har skapats för de familjer som har barn som drabbats. Det har från departementet getts pengar för att man ska kunna genomföra familjeveckor tillsammans, där hela familjen lär sig mer om hur man kan leva med effekterna av det som har inträffat och ökar sitt kunnande.

Men som sagt är den stora ersättningsfrågan för närvarande under beredning. Vi hoppas att kunna lämna besked inom kort.

Regelförenkling för småföretag

Anf. 90 LARS ISOVAARA (SD):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till justitieminister Beatrice Ask.

Småföretagens villkor och utvecklingsmöjligheter är viktiga grundförutsättningar för svensk tillväxt. Riksrevisionen har nyligen publicerat en rapport där regeringens arbete med regelförenklingsarbetet granskats. Det är onekligen en uppseendeväckande kritik som riktas mot det hittills förda arbetet, framför allt jämfört med de mål som var uppsatta för perioden 2006–2010. Ett centralt mål för regeringen var att minska företagens administrativa kostnader med 25 procent.

Jag citerar ur rapporten: ”De administrativa kostnaderna minskade något under mandatperioden 2006–2010 men långt ifrån uppställda mål. På flera områden, såsom skatteområdet, har de administrativa kostnaderna tvärtom ökat.”

Min fråga är således: Vad är orsaken till att de uppställda målen inte har uppnåtts?

Anf. 91 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Skälet till att vi inte har kommit tillräckligt långt när det gäller regelförenklingsarbetet är att det finns en ambassadör för varenda paragraf. Så fort man ska peta i någonting och förenkla för företagen är det många intresseorganisationer och andra som går i gång för att försvara paragraferna, så det är besvärligt.

Ändock har vi genomfört flera viktiga förändringar för företagen. Låt mig bara nämna detta med förenklad revision, som innebär att det för de flesta små företag inte längre är ett krav att anlita en revisor. Jag tror att redan denna reform innebär en besparing för småföretagen på 2 ½ miljard kronor.

Man kan säga att regeringen sammantaget borde ha kommit längre. Ja, men arbetet med varje fråga är komplicerat. Det är inte så att alla ställer sig upp som en man och försvarar förenklingen trots att den är angelägen. Men jag kan berätta att regeringen inte kommer att avsluta sitt engagemang för regelförenklingar, utan vi fortsätter att ta oss fram i terrängen och försöker se till att det blir enklare för företag.

Med detta är dagens frågestund avslutad. Jag ber att få tacka närvarande ministrar och statsråd för medverkan.

Konsumenträtt

13 § (forts. från 11 §) **Konsumenträtt** (forts. CU15)

Anf. 93 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Fru talman! Köpfrid innebär att ingen mot sin vilja ska utsättas för påträngande reklam. Begreppet lanserades redan 1975 av Gunnar Adler Karlsson i hans bok *Lärobok för 80-talet*. Vi vet alla hur det gått. Sedan dess har floden av reklam blivit allt stridare och svårare att undvika.

En jämförelse från 2005 visar att det detta år satsades ungefär lika mycket pengar på marknadsföring som på undervisning i grundskola och gymnasium i Sverige. Det handlar om enorma belopp. 58 miljarder kronor kostade reklamen i Sverige 2009, enligt Institutet för Reklam- och Mediestatistik. All marknadsföring är förstås inte dålig eller onödig, men den överdrivna och alltmer uppskruvade reklamen vi översköljs av är problematisk av flera skäl.

Avund, girighet och frosseri är några av de dödssynder som den katolska läran använder sig av som liknelse för våra mänskliga svagheter. Det har blivit nödvändiga dygder i konsumtionssamhället där människor måste förmås att köpa mer och mer för att hjulen ska snurra. Reklamen underblåser dessa mänskliga svagheter, för den som är nöjd med sig själv och det hon eller han har är ofta en sämre konsument.

Reklamen är ofta ett slags livsstilspropaganda som underblåser människors missnöje och syftar till att få oss att prioritera en rastlös jakt på nya prylar före sänkt arbetstid, mer fri tid och större utrymme för sådant som familj, vänner och kultur.

Reklam handlar i grund och botten om makt. Man brukar tala om tre sorters makt: tvingande, belönande och betingande. Den betingande formen av maktutövning innebär att man skapar normer. Med reklam stärker man normer om köpande och ägande som sett ur ett miljö- och klimatperspektiv är ohållbara. Att minska reklamen är ett steg på vägen mot att befria oss från snäva och destruktiva normer som reducerar människor till kunder och konsumenter. Det är *ett* sätt att påbörja omställningen till en hållbar ekonomi inom naturens ramar – en ekonomi som arbetar för människor och miljö i stället för mot.

Oönskad reklam som upptar vår tid och våra tankar kan ses som ett slags mentala föroreningar. Den amerikanske företagaren Peter Barnes föreslår i sin bok *Capitalism 3.0* att reklam ska begränsas och beskattas eftersom den inkräktar på vår tid och vår uppmärksamhet. Den brittiske nationalekonomen Richard Layard menar att överdriven reklam skadar samhället. Genom att den förstärker mer materialistiska värderingar samt driver på statusjakt och överdrivet lönearbete kan den bidra till att göra människor mer olyckliga. Han menar att det är rimligt att begränsa reklam och även beskatta den enligt principen att förorenare ska betala för sin skadliga påverkan – i detta fall på människors välbefinnande.

Statuskonsumtion är stressande både för dem som har mycket och för dem som har lite. Överdriven konsumtion är inte bara skadlig för människor utan även för miljön. Vi vet att om alla konsumerade som svenskar

skulle vi behöva flera jordklot. I ett läge när den totala konsumtionsnivån redan ligger på en ohållbart hög nivå i Sverige behöver köphetsen dämpas och inte skruvas upp.

Vad kan vi då göra för att öka köpfriden i Sverige? Marknadsföringslagen fredar oss delvis. Den som sätter upp en skylt med Nej tack till reklam på dörren eller brevlådan slipper förhoppningsvis oadresserad pappersreklam. Den som även vill slippa adresserad reklam och telefonförsäljning måste registrera sig i det så kallade Nixregistret. Men varför inte vända på ordningen så att endast de som aktivt har gett sitt samtycke får reklam eller blir uppringda av telefonförsäljare? En sådan ordning löser naturligtvis inte alla reklamrelaterade problem men skulle ändå vara ett steg åt rätt håll.

En så enkel åtgärd som att införa en modell där endast de hushåll som sätter upp en skylt med Ja tack till reklam på dörren eller brevlådan får direktreklam skulle spara mycket möda och papper varje år. Många slänger reklamen direkt utan att läsa den. Med ett Javisstregister i stället för ett Nixregister skulle telefonförsäljare och marknadsförare med större precision nå just dem som vill ta del av deras budskap. Övriga skulle slippa bli störda i sina hem. Därför bör marknadsföringslagen skärpas så att den bättre skyddar medborgare mot att utsättas för oönskad marknadsföring. Endast den som uttryckligen har sagt sig vilja ha den bör få den.

Fru talman! Så skulle vi kunna ta några små men viktiga steg på vägen mot ett samhälle där människor i första hand får vara människor – vänner, föräldrar, grannar och medborgare – och inte bara kunder, konsumenter och utbytbara kuggar i produktionsmaskineriet. Det skulle vara ett samhälle där mänsklig utveckling går före ekonomisk tillväxt och där gemenskap och fri tid värderas högre än den stressande kamp för att skaffa och äga mest som vi alla i längden förlorar.

I detta anförande instämde Jan Lindholm (MP).

Anf. 94 JOHNNY SKALIN (SD):

Fru talman! I betänkandet behandlas två enskilda motioner från mig själv som jag tycker förtjänar lite uppmärksamhet. I den ena motionen föreslås att riksdagen lagstadgar sista förfallodatum på fakturor till sista betalningsdag. Bakgrunden till detta förslag är att olika företag och organisationer tillämpar lite olika syn på hur betalningen ska gå till och vilken acceptans som finns gällande när betalningen kommer dem till handa.

Med tanke på att de flesta i dag använder sin internetbank för betalningar och transfereringar och att praxis är att betalning inte räknas som till handa mottagaren när betalning inte sker på ett betalningskontor menar jag att en lagändring som kräver att sista förfallodatum likställs med sista betalningsdag vore att föredra. Jag yrkar därför bifall till SD:s reservation nr 5.

Den andra motionen rör en begäran om att riksdagen tillkännager regeringen som sin mening att säkra en rättvis ränteskillnadsersättning.

Bakgrunden till motionen är att låntagare som velat lösa ut sina lån i ett läge där räntesituationen medför extra omkostnader för banken får betala en så kallad ränteskillnadsersättning för att kompensera bankens extra omkostnader. Däremot gäller inte det omvända förhållandet, vilket

innebär att banken alltid är vinnare i relation till sina kunder. Av marknadsrättvisa skäl, då banken i sådana fall får möjlighet att ta hela ränteskillnaden i anspråk för att sedan låna ut pengarna till en annan kredittagare, menar jag att denna asymmetri snarast borde bytas ut mot en möjlighet för de privata bankkunderna att, om situationen så medger, begära en viss kompensation från banken i situationer där de tidigare måste lösa ut sina lån.

Det här systemet existerar redan i dag i Norge, och det här systemet erbjuds även inom andra näringar, som till exempel elbranschen som också handlar med bundna och rörliga prisavtal, med benämningen bytesrätt. Därför borde det inte vara ett problem att införa detta också här i Sverige.

Då jag emellertid inte förankrat idén hos mitt parti och då utskottet avstyrkt motionen kan jag tyvärr inte yrka bifall till motionen. Däremot tycker jag förstås att det vore trevligt om riksdagen fram till nästa motionstid funderar på om ett dylikt system kanske ändå vore att föredra även i här i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas under 15 §.)

14 § Högskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU17
Högskolan.

Anf. 95 LOUISE MALMSTRÖM (S):

Fru talman! Som förtroendevald är man representant för och utsedd av folket för att fatta kloka beslut. När jag tar emot studiebesök i riksdagen brukar jag säga att det naturligtvis går att leva sitt liv i korridorerna här, men om man bara gör det riskerar man att fatta ganska dåliga beslut. I stället bör man ta till sig de pusselbitar som finns tillgängliga, få så många intryck utifrån som möjligt och jämföra dem med torra propositioner, motioner och betänkandetexter och inte minst med den egna idén och visionen på det område man politiskt ansvarar för.

Om man då tar på sig den här spanarblicken på området högskolan kan man till exempel ta del av det som händer i andra länder. Man kan ta del av vad Högscoleverket, Internationella programkontoret eller Riksrevisionen säger. Man kan lyssna på sektorn, träffa högskolor och universitet, de fackliga organisationerna som organiserar anställda i sektorn och man kan läsa deras facktidningar och debattinlägg. Och man kan träffa studenter, före detta studenter, blivande studenter och de som helt enkelt inte kom in och blev studenter. Allt det här förutsätter jag att vi som jobbar med de här frågorna gör.

Vad är det då för bild som tonar fram i det här pusslet som läggs utifrån de här olika källorna?

Först och främst att vi är ett litet kunskapsintensivt land som hela tiden måste ligga i yttersta framkant med en välutbildad befolkning om vi över huvud taget ska kunna konkurrera i en värld som är i full färd med

att bygga ut sina högskolor och där en allt större andel av befolkningen skaffar sig en eftergymnasial utbildning. Ju fler som skaffar sig en högre utbildning i omvärlden, desto fler behöver ha det i Sverige. Det finns ett klockrent samband mellan grupper med hög utbildningsnivå och lägre arbetslöshet.

Tio OECD-länder har redan en högre andel högskoleutbildade i åldern 25–34 år än Sverige. Globaliseringsrådet bekräftar också bilden av att efterfrågan på fler akademiskt utbildade kommer att öka med tanke på att vi blir en alltmer kunskapsbaserad ekonomi.

Det blir också tydligt att det finns vissa brister i kvaliteten i den högre utbildningen. Det handlar om ett resursfördelningssystem som till viss del fungerar kvalitetsfrämjande, men som till viss del också motverkar hög kvalitet och effektivitet. Det handlar om brister i jämställdhetsarbetet, i studentinflytandet, i den breddade rekryteringen, i kopplingen mellan grundutbildning och forskning och i studenternas villkor i övrigt. Förutom levnadsstandarden, tryggheten och bostadssituationen poängterar studenter man möter att undervisningstimmarna är för få och att anknytningen till arbetsmarknaden ofta är dålig. Situationen blir särskilt kännbar för studenter från hem som inte är lika resursstarka och inte har samma kontakter på arbetsmarknaden som barn till föräldrar med högre utbildning och etablering på arbetsmarknaden ofta har.

Det finns också problem med urvalet till högre utbildning. Antagningssystemet upplevs inte som effektivt, överblickbart, förutsägbart och rättssäkert. Meritpoängen försvårar. Varje förändring skapar nya orättvisor gentemot grupper som redan påbörjat sina studier utan att veta hur de skulle ha valt taktiskt. Fler unga studenter från studievana miljöer och universitetsstäder tränger undan äldre studenter från mindre orter och försvårar det livslånga lärandet.

Detta hänger samman med turerna kring ifrågasättandet av dagens högskolelandskap. Utbildningsministern räknar med att verkligheten, med minskade ungdomskullar, kommer att uppmuntra lärosäten att gå samman, men än så länge använder han budgetverktyget och ger små och medelstora högskolor mycket sämre möjligheter att utvecklas genom förlorade examenstillstånd som får direkt genomslag.

För kvaliteten totalt innebär det att en del lärosäten, som faktiskt är föredömen vad gäller anknytning till arbetsmarknaden, extern finansiering, breddad rekrytering och studentinflytande, får betydligt sämre villkor. Dessutom får det konsekvenser för arbetskraftsförsörjningen vad gäller till exempel lärare och sjuksköterskor i respektive region.

Fru talman! Frågan är då vad man kan dra för slutsatser av detta pussel. Och det är nu vi kommer till de stora skiljelinjerna i vår högskolepolitik.

Som socialdemokrat drar jag slutsatsen att vi måste ha mycket högre ambitioner vad gäller andelen som avslutar eftergymnasiala studier. Vårt mål är att minst 50 procent av 30–34-åringarna ska ha avslutat en minst tvåårig eftergymnasial utbildning, högskola eller yrkeshögskola, år 2020.

Jag drar slutsatsen att vi måste använda våra mänskliga tillgångar bättre. Som det lilla kunskapsintensiva land vi är, och vill vara, måste vi ta till vara på alla begåvningar som finns här. Det finns inga skäl att hålla tillbaka någon, utan alla ska få möjlighet att förverkliga sina studie-
drömmar och nå så högt som det över huvud taget är möjligt. Det innebär

att vi måste ha skyhöga förväntningar på alla barns förmåga så snart de sätter sin fot i förskolan och rakt igenom hela skolsystemet. Det innebär också att vi måste bygga bort alla trösklar i utbildningssystemet, såsom meritpoängen, Björklunds gymnasieskola light och nedrustningarna inom vuxenutbildningen.

Det kan inte vara så att det är tre gånger vanligare att barn till högskoleutbildade föräldrar har förmågan att läsa vidare jämfört med barn till föräldrar med gymnasieutbildning. Det måste ha hänt något på vägen som gör att de inte gör det.

Meritpoängen, som vissa moderna språk numera ger, får också helt andra absurda konsekvenser som att hörselskadade tvingas välja mellan att läsa teckenspråk och bli mer delaktiga i sin omvärld och att läsa ett språk som ger meritpoäng och därmed möjlighet att komma in på sin drömutbildning. Och de som har läst språk och har högre betyg från tiden innan meritpoängen infördes konkurreras ut av personer med lägre betyg som har läst exakt samma språk senare.

Jag drar också slutsatsen att vi behöver öka kvaliteten på landets högskolor. Det handlar om att tillföra resurser för att öka antalet lärarledda timmar och mer tid för studenter att träffa sin handledare, fler disputerade lärare, speciellt inom humsam. Det handlar om att justera resursfördelningssystemet så att det får större legitimitet i sektorn och lägger mer fokus på utbildningarnas kvalitet och genomförande och mindre på att mäta kvaliteten på själva studenterna. Det handlar om att tydligare knyta högskolors utbildningar till det arbetsliv som ska suga upp studenterna efter examen. Det kan också handla om att tydligare stötta lärosäten i arbetet med breddad rekrytering, jämställdhet och mångfald.

När det gäller högskolelandskapet drar jag slutsatsen att det måste bli slut på hycklandet och svälta räv-leken. Efter alla kraftfulla förändringar i högskolesektorn som skett på 2000-talet utan att konsekvenserna av dem har följts upp tillräckligt är det helt enkelt kanske dags att sätta sig ned och utreda högskolans framtida lokalisering, titta på kopplingen mellan utbildning och forskning, finansieringen och den strategiska inriktningen för att trygga framtida konkurrenskraft och kompetensförsörjning i hela landet.

Fru talman! Regeringen och utskottets majoritet drar andra slutsatser än vi. Regeringens ambitioner för framtiden är så lågt satta att vi redan nu lever upp till målen med råge. Regeringen säger att det räcker med att mellan 40 och 45 procent av 30–34-åringarna har en eftergymnasial utbildning trots att nästan 44 procent har det redan i dag. Regeringen skulle alltså vara nöjd även om vi backade 4 procent. Snacka om låga förväntningar och om att backa in i framtiden och riskera att stå handfallen inför en omvärld som ställer allt högre kompetenskrav!

I stället för att skjuta till resurser för högre kvalitet och satsa på fler undervisningstimmar eller bättre arbetsmarknadskoppling väljer regeringen att flytta runt pengar i systemet och därmed kalla samma pengar som universiteten redan har fått för en kvalitetssatsning.

Regeringen tricksar med meritpoäng och regler för antagning till högskolan så att det blir hart när omöjligt att planera sina studier och så att grupper som inte gjort de rätta valen från början missgynnas. Förutom det faktum att de som kommit direkt från gymnasiet slår ut äldre motiveerade studenter och knappast lever upp till målet om livslångt lärande

påverkar det dessutom kvaliteten på högskolorna som får alltför homogena grupper. Därtill ökar det naturligtvis den sociala snedrekryteringen.

Det är kanske inte så konstigt att ambitionerna är låga. När Björklund får en öppen fråga om hur hans drömskola ser ut om tio år väljer han att trycka på betyg från fjärde klass och en ännu mer avskalad gymnasieskola som inte rustar någon för en framtida arbetsmarknad hur den än kommer att se ut.

Regeringen motsätter sig en utbyggnad av antalet högskoleplatser och låtsas att de väljer kvalitet framför kvantitet. Det gör de inte. Faktum är att valet inte ens står mellan kvantitet och kvalitet i den högre utbildningen eller i utbildning på någon nivå alls för den delen. Valet står snarare mellan en investering i fler utbildningsplatser och högre kvalitet i utbildningen eller billigare pommes frites på närmaste snabbmatskedja.

För oss är det valet enkelt. Vi vet att kunskap är makt och att utbildning ger frihet. Kunskapens värde devalveras inte för att man är många som delar på den, snarare tvärtom. Samhället och varje individ vinner på att utbilda sig, ur alla perspektiv. Anställbarheten ökar. Man blir bättre på att bevaka sina demokratiska rättigheter. Man får högre levnadsstandard och bättre hälsa, och studier leder ofta till personlig utveckling. Kort sagt, mer kunskap och utbildning leder till större individuell frihet.

Varför väljer regeringen medvetet bort något som kunde ha lett till ökad individuell frihet för många fler och som dessutom gör att Sverige som nation riskerar att halka efter?

Fru talman! Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men jag yrkar för tids vinnande bifall bara till reservationerna 4 och 23.

Anf. 96 AGNETA LUTTROPP (MP):

Fru talman! Sveriges högskolor och universitet ska präglas av kvalitet, mångfald och tillgänglighet. Ett samhälle i ständig utveckling behöver en väl fungerande utbildning. Med en hög kvalitet i den högre utbildningen redan på grundnivå läggs grunden för ett nyfiket kunskapssamhälle. Miljöpartiet vill se en utveckling där högskola och universitet går från en sluten akademi till en öppen högskola.

Den svenska högskolan har byggts ut kraftigt de senaste 10–20 åren. Detta har skett genom att antalet utbildningsplatser ökat. Tyvärr har satsningen på kvalitet uteblivit. Sverige behöver en livskraftig och högkvalitativ forskning, och en förutsättning för det är att grundutbildningen förbereder studenterna för såväl arbetsmarknad som högre studier. Miljöpartiet menar att Sveriges högskolor och universitet är i behov av flera tydliga kvalitetssatsningar.

Den lärarledda undervisningen uppgår i vissa fall bara till fyra timmar per vecka inom en del ämnen, och andelen internationella studenter minskar som en följd av regeringens politik. Aldrig någonsin tidigare har så få sökt till lärarutbildningen och så många hoppat av. Det är inte bara det att få har sökt till lärarutbildningen, utan det är en hel del som har kommit in men aldrig använt sig av platserna.

Vid Uppsala universitet har man på ett av programmen endast tolv lärarstudenter, och det är ju ett stort lärosäte. Så här ser det ut på väldigt många lärarutbildningar. Det kommer inom en snar framtid att bli ett problem.

Dessutom har regeringen sjösatt en otydlig reformagenda som hotar de mindre och mer regionala högskolorna. Miljöpartiet är kritiskt till den politik som regeringen för som medför nedskärningar och omfördelningar av medel från mindre och regionala högskolor till större lärosäten. Vi har besökt mindre högskolor, och alla har tagit upp den här frågan. Ska Sverige ta vara på sin innovationskraft behövs en bred kompetensförsörjning och en högre utbildning av hög kvalitet i hela landet.

Fru talman! Ett antal styrelseordförande från högskolor och universitet skrev för en tid sedan i Göteborgs-Posten att man lite förenklat skulle kunna säga att vi håller på att få ett helt nytt högskolelandskap endast på basis av ett budgetbeslut. Omgivningen har huvudsakligen informerats via debattartiklar av och intervjuer med utbildningsministern i olika medier, men inget utredningsarbete har gjorts och inget organiserat samtal med sektorns företrädare och dess intressenter har förts. Alltså har inget av det som normalt borde föregå så stora förändringar som utbildningsministern och regeringen nu sammantaget signalerat skett.

Vi ser till skillnad från regeringen ett fortsatt behov av mindre, regionala högskolor. Samhällsutvecklingen kräver det. Det livslånga lärandet kommer att spela en allt större roll. Behovet av kompetensutveckling är tydligt, och Högskoleverkets senaste rapport om studenternas studiemönster visar att 40 procent av tidigare studenter återvänder för påbyggnad. Då kan vi inte bara ha ett fåtal stora universitet placerade i Sveriges storstäder. Det måste vara nära till kompetensutvecklingen både för individer och för företag.

Fru talman! Studenterna gör en stor investering både i tid och i pengar när de väljer att utbilda sig och har rätt att förvänta sig att få en utbildning av hög kvalitet. Genom att förbättra sociala villkor ökar förutsättningarna för fler att studera, prestera bättre och nå högre resultat.

Regelverken måste underlätta för människor att utnyttja sin potential. Deltidsstudier kan vara ett utmärkt sätt att komma tillbaka till studier efter en tids heltidssjukskrivning. Dagens situation där människor som har kapacitet att studera på deltid tvingas in i heltidssjukskrivning är orimlig.

Miljöpartiet vill genomföra nödvändiga förändringar i regelverket för att möjliggöra för den som är halvtidssjukskriven att studera på halvtid.

Den lärarledda tiden måste öka i högre utbildning. Ungefär 40 procent av heltidsstudenterna uppger i dag att de har nio timmar i veckan eller mindre av lärarledd undervisning. Många studenter har så lite som fyra timmar i veckan med en lärare på universitetet.

Miljöpartiet vill i ett första steg att alla studenter får en genomsnittlig lärarledd undervisningstid om minst tio timmar i veckan i grundutbildningen. För detta anslog vi i höstas 3 miljarder kronor i budgeten. Vi kommer att fortsätta att ge förslag för riktiga kvalitetssatsningar.

Jag kommer att teckna den sista meningen, och för att den ska gå fram i mikrofonen kommer jag att tala också, vilket man vanligtvis inte gör, men jag gör det i dag som ett undantag.

Teckenspråk ger meritpoäng till högskolor och till universitet precis som andra moderna språk. Det är en seger för teckenspråket.

I detta anförande instämde Jan Lindholm (MP).

Anf. 97 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Vi har i dag att ta ställning till en rad motionsyrkanden om högskolan från den allmänna motionstiden. Jag vill inledningsvis yrka bifall till en hel del reservationer, nämligen 2, 4, 6, 8, 10, 14, 18, 19, 20, 21, 22 och 31.

Det är Sverigedemokraternas övertygelse att Sveriges möjligheter att också i framtiden konkurrera i en alltmer globaliserad värld är beroende av förbättringar inom utbildningsområdet i allmänhet och inom den högre utbildningen i synnerhet. Vi ser med oro på att resurstilldelningen till den högre utbildningen urholkats de senaste 20 åren, vilket lett till färre timmar lärarledd undervisning och större undervisningsgrupper. Lärare vittnar samtidigt om obetald arbetstid, och arbetsgivare vittnar om svårigheter med att behålla kompetent personal.

Vi kan inte acceptera denna kvalitetsförsämring av den högre utbildningen. Därför har vi valt att skjuta till en hel del medel för att försöka åtgärda situationen. I vår senaste höstbudget, men också i vår kommande vårbudget, skjuter vi till drygt 11 miljarder kronor åren 2012–2015 för att försöka åtgärda bristerna enligt Grundbultens beräkningar.

Fru talman! Detta är en viktig del i Sverigedemokraternas strävan för att höja nivån på Sveriges utbildningssystem och komma till rätta med den bristande matchningen på arbetsmarknaden. Det är något som jag berört flera gånger från denna talarstol och tänkte kort beröra det även i dag. Jag tycker nämligen att det är ett huvudproblem.

Jag anser att det är en självklarhet att högre utbildning också ska leda till arbete. Vi menar att det måste ske en effektivisering bland högskolorna för att matcha utbildningsutbudet mot näringslivets behov av kompetens. Frågan om anställbarhet för studenter som genomgår en utbildning på högskola eller universitet är mycket viktig, inte minst med tanke på att samhället satsar mer än 40 miljarder kronor på denna verksamhet årligen. Till detta kommer forskningsanslag på drygt 7 miljarder kronor. Dessutom är högskoleutbildningens kvalitet och effektivitet oerhört viktig för Sveriges fortsatta välförstånd och konkurrenskraft internationellt sett.

För att kunna bedöma de examinerade studenternas framgång på arbetsmarknaden efter avslutade studier menar vi att det krävs en ordentlig uppföljning av lärosätena och deras studenter. Enligt Riksrevisionen finns det betydande brister i lärosätenas anpassning till aktuell arbetsmarknad och dess behov men också i den uppföljning man bedriver.

Det är dock inte bara Riksrevisionen som pekar på brister vad gäller högre utbildningars och kursers relevans för arbetsmarknaden. Undersökningar genomförda av Svenskt Näringsliv och Sveriges Ingenjörer bekräftar att det som Riksrevisionen tar upp stämmer. I motion Ub508, reservation 10, föreslår vi en rad åtgärder vilka syftar till ökad anställningsbarhet efter avslutad utbildning. Det handlar om bättre uppföljning från lärosätenas sida, ökat samarbete och ökad dialog med företag samt en tydligare högskolelag i frågan.

Utöver detta – även det har jag berört flera gånger tidigare – avsätter vi betydande resurser till Myndigheten för yrkeshögskolan. Genom denna riktade satsning på yrkeshögskolan menar vi att vi gör det mycket lättare både för företagen att anställa och för våra ungdomar, liksom för äldre som vidareutbildar eller omskolar sig, att få en utbildning som leder till arbete. Det är viktigt.

Fru talman! Jag vill, när jag har chansen, slå ett slag för nordisk språkförståelse och lyfta fram motion Ub486, reservation 21. Det framkommer nämligen i Nordiska ministerrådets handlingsplan för nordiskt kulturellt samarbete från 1988 att den fundamentala förutsättningen för det nordiska kultursamarbetet är språkförståelsen mellan de nordiska länderna. Trots detta visar det sig att språkförståelsen mellan de nordiska länderna blivit sämre, och inte bara sämre utan mycket sämre.

Ett exempel på det är när Ungdomens Nordiska råd hösten 2008 beslutade att övergå till att använda engelska som arbetsspråk sedan man konstaterat att ledamöternas förståelse av de nordiska språken var så dålig att en effektiv kommunikation på de nordiska språken inte var möjlig. Man kunde helt enkelt inte förstå varandra. Detta är djupt olyckligt.

Jag ser med stor oro på att språkförståelsen mellan de nordiska länderna har försämrats, vilket i förlängningen är ett hot både mot den gemensamma nordiska identiteten och mot tanken på en integrerad nordisk arbetsmarknad.

Anna Helga Hannesdóttir, filosofie doktor och lektor vid Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet, föreslår bland annat att kunskap om grannspråk, som hon kallar det, och grannspråksundervisning ska införas som krav i examensordningen för lärarexamen med inriktning på svenskämnet. Det tror jag kan vara ett sätt att angripa problemet. I motionen föreslår jag att regeringen tillsätter en utredning med syfte att presentera konkreta förslag på hur den nordiska språkförståelsen ska kunna förbättras. Jag anser att det är ett angeläget problem som vi omedelbart borde ta tag i.

Låt mig avslutningsvis konstatera att samtliga partier är positiva till att höja statusen för teckenspråket, vilket naturligtvis är oerhört glädjande.

Anf. 98 ROSSANA DINAMARCA (V):

Fru talman! Vänsterpartiet har inte varit anhängare av meritpoängssystemet. Vi tycker att det är sorterande och kräver medvetna val av elvaåringar. Vi vet att valen kanske inte är särskilt medvetna när man är så ung. Det faller mycket på vilka föräldrar man har, vilket ökar på de stora skillnaderna som vi redan i dag ser i den svenska skolan.

Om man över huvud taget ska ha ett meritpoängssystem och premiera språkkunskaper vid antagning till gymnasieutbildning och till högskolan anser vi att det inte ska missgynna eleven som studerar teckenspråk eller modersmål. Kunskaper som eleven tillägnat sig genom studier i teckenspråk eller modersmål ska naturligtvis vara meriterande på samma sätt som moderna språk.

Det är mycket positivt att ett enigt utskott nu står bakom att teckenspråk ska likställas med moderna språk när det gäller meritpoäng. Jag hoppas givetvis att även utskottet, och kanske till och med regeringen, snart kommer till insikt om att kurser i modersmål också ska ge meritpoäng, på samma sätt som kurser i moderna språk. Det skulle höja statusen för ämnet men också stärka de elever som i dag har ett annat modersmål men tvingas välja bort det för att det inte ger meritpoäng.

Fru talman! De nya avgifterna på högskolan utestänger en stor grupp studenter samtidigt som behovet av spetskompetens och internationalisering aldrig varit större. Dessutom hotas vissa tekniska utbildningar när

antalet utomeuropeiska studenter nu minskar drastiskt. Den högre utbildningen är central för Sveriges samhällsutveckling och för vår internationella konkurrenskraft. För Vänsterpartiet är rätten till utbildning en grundläggande rättighet. Högre utbildning måste vara en del av samhället och vara tillgänglig för alla. Därför anser vi att den svenska utbildningen ska vara avgiftsfri för alla.

Regeringen måste vidta de åtgärder som behövs för att förhindra de svåra konsekvenser som avgiftsreformen har bidragit till – innan det är för sent.

Det minskade antalet internationella studenter hotar inte bara utbildningarnas internationalisering utan också deras bredd. Det finns en risk att många utbildningar inte längre kommer att kunna erbjudas. Masterutbildningarna och vissa tekniska utbildningar är särskilt hotade. Denna utveckling är inte bara ett hot mot Sveriges möjligheter att uppfylla åtagandena i Bolognaöverenskommelsen utan också mot Sveriges framtida kompetensförsörjning.

Därmed yrkar jag bifall till reservationerna 25 och 30.

Anf. 99 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Jag ska här göra ett uttalande och uttrycka en viljeinriktning, som jag vet kommer att nå 100 procent enighet i kammaren. Vi vill nämligen ha världens bästa skola. Vi vill också ha världens bästa högre utbildning. Det tror jag naturligtvis alla ställer upp på.

Dessa två saker hänger intimt ihop med varandra. Det är därför regeringen och allianspartierna under flera år har arbetat med nya reformer och ramverk som nu finns på plats för att skapa en bättre skola. Vi har återupprättat kunskapskraven i skolan. Det tror vi är av vikt för att få en bättre högre utbildning.

När jag kom in i utbildningsutskottet frågade jag mig först vad grundkurserna på högskolor och universitet var för något. De fanns inte på min tid. Jo, de fanns för att man behövde komplettera sina gymnasiestudier. Det är en skymf mot den högre utbildningen att denna komplettering över huvud taget behövs. Det ska naturligtvis åtgärdas i framtiden.

Man kan då ställa sig några frågor. Varför världens bästa högre utbildning? När och hur? Det ska jag strax återkomma till.

Det sker ett enträget arbete på berörda myndigheter och ute på universitet och högskolor för att vi ska få en så bra utbildning som möjligt. Med hjälp av ökad autonomi, ökad konkurrens och flexibilitet ökar vi möjligheterna till höjd kvalitet. Det har kommit en rapport från Riksrevisionen som pekar på att detta till vissa delar kan vara kontraproduktivt. Vi stiftar lagar i landet, regeringen styr riket och regeringen styr med hjälp av myndigheter som kontrollerar att allt blir som det är tänkt att det ska vara. Vi ser inte något oroväckande i att Riksrevisionen lägger fram en sådan rapport. Snarare gör de ett gott jobb.

Varför är det viktigt? Det är naturligtvis viktigt att Sverige står sig bra i internationell konkurrens. Det är av oerhörd vikt att vi får stora, nya framväxande företag som kan ge våra medborgare jobb även i framtiden. Om vi tittar på de riktigt stora uppfinningarna och innovationerna i svensk företagshistoria kan vi se att många av företagen är över hundra år gamla. Om vi tittar på en del andra länder, till exempel USA, ligger

genomsnittsåldern för de stora företagen på 10–15 år. Den bilden måste vi naturligtvis förbättra.

Hur ska detta gå till? Jo, det är genom att staten till en del styr via sitt resursfördelningssystem, att vi gör kontinuerliga mätningar av kvaliteten och med hjälp av autonomireformen, det vill säga att högskolorna i högre utsträckning får styra sig själva.

Vad är syftet med högre utbildning? Det är naturligtvis bildning. Det ska vi inte glömma bort, även om vi vill att alla ska vara anställbara. Men vi vill ha en högre utbildning i samhället. Precis som har nämnts i talarstolen tror vi att utbildning leder till ökad frihet och valfrihet för de enskilda människorna. Vi kan alla ställa upp på att det är bra med utbildning.

Vi ska också – om någon läste ledaren i Svenska Dagbladet för ett par veckor sedan – betänka att det inom vissa områden kan ske en överutbildning. Man pekade på att företagen ibland frågar efter gymnasieekonomier och gymnasieingenjörer, men alltför många vill utbilda sig till civilingenjörer och civilekonomer. Det här kan vi naturligtvis åtgärda med hjälp av ett flexibelt och vaket system.

Det är bra med fokus på yrkesutbildningar och spetskunskap, men vi får inte heller glömma tvärvetenskaplig utbildning och forskning.

Ett annat bekymmer som har gällt våra studenter är att medelåldern för inträde till högre utbildning har varit hög, likaså har många tagit god tid på sig. Här har vi glädjande nog sett sjunkande tal vad gäller både inträdesålder och genomströmningshastighet. Det är naturligtvis också av vikt för en god samhällsekonomi.

Vad gäller då för våra högskolor i landet? Det snackas mycket hit och dit. Vilka ska vara kvar? Ska några slås ihop? Ska några läggas ned? Jag ska en gång för alla, även om jag inte sitter i regeringen, säga att regeringen inte har för avsikt att lägga ned några högskolor alls. Däremot är kvaliteten av vikt i fråga om vilka som bör ha ökad eller minskad verksamhet, men detta är upp till dem själva. Medel finns avsatta i budgeten för dem som vill söka närmare samarbete och kanske till och med samgående. Jag vänder mig även till de eventuella rektorer som tittar på debatten i tv:n; regeringen har inte för avsikt att lägga ned några högskolor alls.

Regeringen avser också att ta fram en justerad och förbättrad resursfördelningsmodell som ökar samverkan mellan högskolor och det kringliggande samhället. Vi tror att det är av största vikt. Detta är också mycket viktigt för de små högskolorna runt om i landet.

Fru talman! Jag är glad över att det, trots allt, i de stora frågorna finns en samsyn. Det är av största vikt att de miljarder som läggs på området används på ett optimalt sätt. Vi ligger fortfarande i topp i världen. Vi satsar oerhört mycket pengar – nästan mest i världen – men vi får inte ut riktigt lika mycket. Det ska vi diskutera så småningom i debatten om forskning och innovation.

Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

(forts. 17 §)

Kammaren beslutade kl. 15.48 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

15 § Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

CU15 Konsumenträtt

Punkt 1 (Bluffakturor)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

95 för res. 1

17 för res. 2

184 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Åsa Coenraads (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

184 för utskottet

93 för res. 1

19 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 22 MP, 18 FP, 15 C, 14 V, 16 KD

För res. 1: 93 S

Avstod: 1 MP, 18 SD

Frånvarande: 19 S, 8 M, 2 MP, 6 FP, 8 C, 1 SD, 5 V, 3 KD, 1 -

Punkt 5 (Tydligare regler för fakturors förfalldatum)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

278 för utskottet

18 för res. 5

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 99 M, 23 MP, 18 FP, 15 C, 14 V, 16 KD

För res. 5: 18 SD

Frånvarande: 19 S, 8 M, 2 MP, 6 FP, 8 C, 1 SD, 5 V, 3 KD, 1 -

Punkt 8 (Vidareförsäljning av evenemangsbiljetter)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

Votering:

277 för utskottet

18 för res. 7

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 99 M, 23 MP, 18 FP, 15 C, 14 V, 15 KD

För res. 7: 18 SD

Frånvarande: 19 S, 8 M, 2 MP, 6 FP, 8 C, 1 SD, 5 V, 4 KD, 1 -

Punkt 9 (Reklam riktad till barn)

1. utskottet

2. res. 8 (S, MP, V)

Votering:

167 för utskottet

129 för res. 8

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 1 MP, 18 FP, 15 C, 18 SD, 16 KD

För res. 8: 93 S, 22 MP, 14 V

Frånvarande: 19 S, 8 M, 2 MP, 6 FP, 8 C, 1 SD, 5 V, 3 KD, 1 -

Punkt 12 (Leksakers säkerhet)

1. utskottet

2. res. 11 (MP, SD, V)

Votering:

241 för utskottet

55 för res. 11

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 99 M, 18 FP, 15 C, 16 KD

För res. 11: 23 MP, 18 SD, 14 V

Frånvarande: 19 S, 8 M, 2 MP, 6 FP, 8 C, 1 SD, 5 V, 3 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 100 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Tack för chansen att få diskutera den här angelägna frågan!

Regeringen och speciellt finansminister Anders Borg brukar få beröm för de offentliga finanserna. Den svenska statsskulden ligger, som vi alla känner till, på en låg nivå jämfört med många andra länder, till exempel krisekonomierna i Sydeuropa. Det är något som vi gemensamt ska vara stolta över och värna.

Men – och det är ett viktigt ”men” – det är inte hela bilden. I skuggan av skuldkrisen i Europa har ett annat problem vuxit sig starkare i Sverige. Det är de svenska hushållens privata skuldsättning, som har ökat under lång tid. Där finns det nu en risk för att en fortsatt skuldsättning kan leda till ekonomisk instabilitet. Läget har blivit så allvarligt att EU-kommissionen har utfärdat en varning till Sverige.

Sverige har också sedan tidigare speciella erfarenheter av stigande skuldsättning. Den svåra ekonomiska kris som Sverige drabbades av på 90-talet utlöstes till stor del av att fastighetspriserna steg under en tid och tvingade hushållen att just ta stora skulder. När priserna sedan vände nedåt krympte säkerheten för lånen ihop, många låntagare kom på obestånd, och flera svenska banker hamnade i svåra ekonomiska problem.

När staten sedan, i kombination med ökande arbetslöshet, tvingades rädda bankerna innebar det att Sverige på bara fyra år gick från att ha haft västvärldens starkaste statsfinanser till att ha västvärldens svagaste.

Nu ser vi samma tendenser igen, med stigande huspriser och ökande skuldsättning. En del åtgärder har visserligen vidtagits, till exempel bolånetak, och i måndags tillsatte regeringen en utredning om hushållens skuldsättning, efter det att vi hade begärt denna debatt. Men trots det ser vi hur skulderna bland hushållen fortfarande stiger.

Jag ser fram emot dagens debatt och att diskutera den här viktiga frågan. Jag vill också passa på att skicka med en fråga till den ansvariga ministern: Finns det något exempel från historien eller från andra länder där man har sett en lång tid av stigande skuldsättning som inte till slut har lett till finansiell instabilitet?

Anf. 101 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att konsumentfrågor och att förbättra hushållens situation på våra finansiella marknader är frågor som ligger mig varmt om hjärtat. Därför välkomnar jag Åsa Romsons och Per Bolunds initiativ till den här debatten.

EU-kommissionen publicerade i februari i år den så kallade Alert Mechanism Report. Denna rapport – den första i sitt slag – analyserar potentiella makroekonomiska obalanser i EU:s medlemsländer. Detta är en viktig del i förstärkningen av den ekonomisk-politiska samordningen i EU, och det välkomnas från svensk sida. En viktig lärdom av finanskrisen är att ha ett helhetsperspektiv på ekonomin och dess beståndsdelar. Rapporten går därför igenom en bred uppsättning indikatorer i syfte att få tidiga signaler om den ekonomiska utvecklingen. Upptäcks överskridna gränsvärden kommer detta vid behov att följas upp med en djupgående bedömning av det enskilda landet. Där kommer också övrig relevant

*Aktuell debatt:
Hushållens
skuldsättning*

information att beaktas, och först i detta skede är det möjligt att avgöra om någon verklig obalans föreligger.

Med anledning av att tröskelvärden passerats för fyra av de tio huvudsakliga indikatorerna har Sverige, som ett av tolv EU-länder, blivit föremål för en djupgranskning. Det gäller högt bytesbalansöverskott, sjunkande exportmarknadsandelar i världen, stigande bostadspriser samt hög privat skuldsättning. Jag tänker här bemöta kommissionens kritik om stigande bostadspriser och hög privat skuldsättning.

Finansinspektionen har beslutat om allmänna råd om begränsning av lån mot säkerhet i bostad. Bolånetaket, som det brukar kallas, trädde i kraft i oktober 2010 och innebär att lån med bostad som pant inte får överskrida 85 procent av bostadens marknadsvärde. Målet för regleringen är att motverka en osund kreditgivning på bolånemarknaden och allt högre belåningsgrader.

I mars publicerade Finansinspektionen en undersökning om effekten av bolånetaket. En slutsats är att hushållens belåningsgrad för nya lån har minskat. Dessutom har inspektionen genomfört stresstester för att belysa hushållens känslighet för ränteuppgångar, inkomstbortfall och prisfall på bostäder. Finansinspektionen tolkade resultaten som att de svenska bolånen i dagsläget inte hotar den finansiella stabiliteten.

Stigande huspriser är ett annat område där vi har en blinkande varningslampa i kommissionens rapport. Frågan är om det är en bubbla vi ser. Det finns gott om undersökningar om rimligheten i nivån på bostadspriserna. Flera analyser menar att bostäderna i Sverige i allmänhet är övervärderade och väntar sig priskorrigeringar nedåt.

Riksbanken finner i en analys som publicerades för drygt ett år sedan att de höga bostadspriserna i stor utsträckning kan ges naturliga ekonomiska förklaringar, till exempel högre disponibel inkomst, högre förmögenheter samt lägre räntor. Även sloandet av fastighetsskatten har haft en bidragande effekt.

Sammanfattningsvis är det svårt att belägga att det för närvarande finns en prisbubbla på bostäder i Sverige. Vi kommer att fortsätta följa denna utveckling noga, och vi välkomnar den analys som kommissionen gör på området.

Bostadslånen utgör ca 90 procent av de svenska hushållens skulder. Från mitten av 90-talet har hushållens skuldsättning stigit kraftigt i takt med bostadspriserna, och under nästan hela 2000-talet steg också hushållens belåningsgrader för nya lån, det vill säga bolånens storlek i förhållande till bostädernas marknadsvärde.

Hushållens skuldkvot om drygt 170 procent av bnp ligger på en historiskt hög nivå. Detta ger naturligtvis fog för viss oro. Samtidigt ligger räntekvoten, det vill säga hushållens ränteutgifter i förhållande till disponibel inkomst, nära snittet för de senaste 30 åren. Det är värt att notera att skuldkvoten ökade relativt blygsamt under 2011, med endast 1 procentenhet. Detta är den lägsta årliga ökningstakten sedan år 2000 och kan ses som en signal om att hushållen anser att skulden är lagom stor i förhållande till inkomsterna.

Utrymmet för alternativa tolkningar är dock stort. Det skulle exempelvis också kunna vara så att det har blivit svårare för hushållen att låna pengar.

För att bedöma om hushållens skuldsättning utgör en obalans är det lämpligt att titta på hushållens möjlighet att varaktigt hantera sina löpande ränteutgifter samt eventuella amorteringskrav. För 2012 beräknas 2,7 procent av hushållen ha ränteutgifter före skatteavdrag som överstiger 25 procent av deras disponibla inkomster. Om vi tittar tillbaka på hur det såg ut för ungefär 20 år sedan har denna siffra sjunkit markant. Motsvarande andel 1994 uppgick till 6,8 procent. Detta ska alltså ställas mot 2,7 procent 2012.

Hushållens skulder kan också ställas i relation till deras tillgångar. Riksbanken konstaterar i sin senaste rapport att hushållens totala förmögenhet fortfarande är mer än fem gånger så stor som deras disponibla inkomst. Detta innebär att de totala tillgångarna är cirka tre gånger så stora som skulderna.

I Riksbankens prognos stiger hushållens skuld som andel av disponibel inkomst från 170 procent i slutet av 2010 till 173 procent i slutet av 2012. Två år senare, i slutet av 2014, räknar Riksbanken med en skuld-kvot på 177 procent. Det är visserligen bekymmersamt, men denna prognos ligger ändå en bit ifrån de 200 procent som Per Bolund tidigare hänvisade till.

Men, som sagt, det finns all anledning att använda den information som kommissionen ställer samman för att i god tid förebygga uppbyggnad av framtida obalanser.

Anf. 102 VERONICA PALM (S):

Herr talman! Svenskarna är ett räntebetalande folk. Den svenska bolånestocken uppgick under förra året till mer än svindlande 2 000 miljarder kronor. I dag har 3,1 miljoner svenska hushåll bolån.

Detta ställer stora krav på en ansvarsfull ekonomisk politik och på stabila finanspolitiska ramverk. Det är naturligtvis glädjande att Moderata samlingspartiet nu ställer sig bakom det finanspolitiska ramverk som regeringen Persson upprättade efter 90-talskrisen. Detta regelverk har i dag en bred acceptans i den här kammaren. Det har tjänat Sverige väl.

Vad som däremot ökar oron för de svenska hushållen är bristen på aktiv ekonomisk politik som förmår öka sysselsättningen och pressa tillbaka arbetslösheten. Det är ett politiskt misslyckande att arbetslösheten biter sig fast på nära 8 procent, att långtidsarbetslösheten ökar lavinartat och att var fjärde ung människa i det här landet inte har ett jobb.

Varför är då detta viktigt att säga i en sådan här debatt? Jo, för att hushållens skuldsättning fortsätter att öka. Bolånen i Sverige ökar kraftigt. Ur ett europeiskt perspektiv är Sverige unikt, både vad gäller ökningstakten i hushållens skuldsättning och vad gäller den låga produktionen av nya bostäder, och dessa två hänger ihop.

Sverige har akut bostadsbrist i nästan hela landet. Bostadsbristen drabbar inte bara den som inte lyckas få tag i ett boende. Bostadsbristen i sig driver också upp priser på de boenden som finns ute på marknaden, och på så vis ökar de svenska hushållens skuldsättning.

Bostadsbristen minskar också rörligheten på bostadsmarknaden och begränsar Sveriges möjligheter till jobb och tillväxt. En väl fungerande och stabil ekonomi ger trygghet för de svenska hushållen. Bristen på bostäder och bristen på politik för jobb skadar Sverige och Sveriges för-

utsättningar, det gör också att hushållen får bära den ekonomiska risken för en oansvarig politik.

Herr talman! Så många människor i det här landet drömmer om att få köpa ett eget hus eller att köpa drömlägenheten. Många får också göra det. Man budar, oroas, räknar, räknar om och gör nya kalkyler. Man lånar, och många lånar mycket. Man prioriterar ett gott boende. Man kanske avstår från bil eller utlandssemester för att få bo. Det är ett medvetet val.

Den som lånar till ett boende är inte ogenomtänkt eller oaktsam, snarare tvärtom. Hon har gjort ett livsval och är fullt medveten om att boendekostnaden blir hög. Hon tar också höjd för justerade räntor, men hon har också krav på att politiken inte ändrar spelreglerna.

Med allt annat lika är höga bolån i sig inte ett problem för det enskilda hushållet som gjort ett medvetet val. Men tänk om någonting händer, om räntan sticker i väg, som följd av att tillväxten avmattas! Vi ser att det händer i dag som en följd av utebliven jobbpolitik. Då rycks mattan undan för hushållens förutsättningar att planera sin egen ekonomiska situation.

Bara oron för stigande räntor gör att hushållen håller i plånboken. Vi riskerar som nation en ekonomiskt nedåtgående spiral.

Tänk om olyckan skulle vara framme! Tänk om civilingenjören, som bor med familjen i drömlägenheten i Liljeholmen, blir påkörd när han cyklar till jobbet! Han får en whiplashskada och en sjukskrivning som gör att han får ut 7 000 kronor mindre i månaden. Där rycks mattan undan för familjens trygghet.

För mig är den här debatten viktig, eftersom det handlar om grunden för hur vi tillsammans kan bygga ett samhälle där var och en av oss kan välja ett friare liv. Jag ser att bristen på politiskt ansvar är det största hotet för individens frihet i boendet i dag.

Jag vill inte hamna i en situation där oro gör att hushållen avstår från konsumtion i ett läge där regeringen själv spår en tillväxt på en så låg nivå som 0,4 procent. Det skulle driva utvecklingen negativt. Jag vill inte hamna i en situation där vi allt oftare ser hushåll som tvingas sälja till lägre pris än vad de köpte för och familjer som sitter kvar med bolånen men utan bostaden.

Avslutningsvis vill jag säga några ord om skuld. Jag oroas för att det ibland i debatten florerar ett skuldbeläggande av de belånade hushållen. Jag vill vara tydlig. För mig har varje individ rätt att göra sina livsval. Och det är vårt ansvar som politiker och lagstiftare att upprätthålla förutsättningarna för detta. Så kan vi tillsammans bygga Sverige starkare.

(Applåder)

Anf. 103 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag håller med Veronica Palm om att den här debatten inte ska föras utifrån ett hushållsperspektiv. Det är inte hushållen som ska ta någon del av skulden för att vi har en oroande ekonomisk utveckling i Sverige med en ökande skuldsättning. Det är faktiskt regeringen som har ett ansvar för att man inte har tagit tag i den här frågan och inte har en politik som underlättar för de svenska hushållen.

Som jag var inne på i mitt inledningsanförande har de svenska hushållens privata skuldsättning ökat dramatiskt, och det är någonting som vi anser att man bör ta hänsyn till.

I mitten av 90-talet, efter den förra svåra krisen, låg hushållens skulder på drygt 80 procent av deras inkomster. Sedan dess har skuldkvoten ökat kraftigt, till 110 procent år 2000, 140 procent år 2005 och 170 procent år 2009.

Vi har en regering som vi vet tycker om att jämföra sig med andra länder. Det kan vi göra även i det här fallet. Det är oroväckande att även i ett internationellt perspektiv har Sverige en väldigt hög skuldsättning bland hushållen. Sveriges 170 procent kan till exempel jämföras med Italiens 90 procent. Tyskland har en skuldsättning bland hushållen på 100 procent. I Frankrike är den 110 procent.

Man kan titta på Japan eller USA. Där ligger skuldsättningen på 125 procent. Överallt är det siffror som ligger långt under den skuldsättning som hushållen i Sverige har.

Faktum är att riksdagens utredningstjänst, när vi frågade, bara lyckades hitta ett enda land som ligger på ungefär samma nivå som Sverige. Det är Storbritannien. Men skillnaden är att Storbritanniens skuldkurva har haft en fallande trend under en ganska lång tid, medan Sverige har haft en stigande trend ända sedan 1995.

De senaste prognoserna pekar på att skuldkvoten fortsätter att öka ännu mer från den här redan höga nivån. Riksbankschefen Stefan Ingves konstaterade så sent som i går att hushållens skulder fortfarande växer snabbare än hushållens inkomster, trots de åtgärder som har vidtagits.

Just i det perspektivet är det särskilt oroande att finansministern och riksbankschefen går i otakt. Finansministern räknar med att riksbankschefen ska hålla nere räntan för att stimulera ekonomin, medan riksbankschefen i det här fallet väljer att inte följa den inriktningen. Där kan vi med oro se hur den dåliga stimulans som kommer i till exempel vår budgeten från regeringens sida kommer att medföra problem för Sverige och även för sysselsättningen.

De svenska bostadspriserna har, till skillnad från utvecklingen i många andra EU-länder, fortsatt att stiga. Även här ser vi oroande tecken. När Internationella valutafonden, IMF, granskade Sverige bedömde man att det förelåg en signifikant risk för att bostadspriserna kommer att falla i Sverige.

Statens bostadskreditnämnd, som är en statlig myndighet, menar att priserna kan komma att falla med 20 procent under de kommande åren. Det är klart att i en situation med en väldigt hög skuldsättning är det ett problem när skulderna finns kvar men värdet i den bostad man har investerat i sjunker. Då hamnar hushållen i svårigheter.

Finansmarknadsministern pratade om räntekvoterna, att det var ett viktigt mått. Där ser vi ett problem. Räntorna är ganska lättroliga. Vi har alla minnen av situationer när räntorna har varit på betydligt högre nivå än de är i dag, och vi kan komma tillbaka till en sådan situation alltför snabbt.

Räntorna är snabbroliga, men hushållens skulder är inte det. De kommer att ligga kvar på samma nivåer. Det är en utveckling som jag anser att regeringen borde vara betydligt mer uppmärksam på och orolig över än vad vi ser några tecken på i dag.

Vi har sett exempel från USA på hur osäkra bostadslån ledde till stora förluster för bankerna och faktiskt var den utlösande faktorn bakom den svåra ekonomiska kris som först drabbade USA och sedan världen år 2008 och 2009.

Experterna är relativt eniga: En från redan höga nivåer ökande privat skuldsättning kan få svåra effekter på hela samhällsekonomin. Och det finns många exempel på krisländer där privata skulder har drabbat bank-systemet hårt. Sedan har det resulterat i att staten, det vill säga skattebetalarna, tvingats ta över skulderna.

Vi kan se på Sverige under 90-talet, som jag nämnde tidigare. Irland, Spanien och Danmark är några exempel där precis den utvecklingen har skett i modern tid, för bara några månader eller år sedan.

Danmark är ett exempel som borde få finansmarknadsministern att vakna till. De danska hushållen hade en skuldkvot som låg ungefär där Sverige är i dag. Sedan rasade fastighetspriserna, och bankerna fick stora problem som fortfarande inte är lösta, tvärtom.

Tidigare i år varnade experter för att ännu fler danska banker kan komma att kollapsa. Danske Bank, som är Danmarks största bankkoncern och faktiskt också nr 5 på den svenska finansmarknaden, tog för mindre än en månad sedan ett stort lån på 15 miljarder kronor av den danska centralbanken.

En annan bank i Danmark, Vestjysk Bank, har tvingats skriva ned värdet på sina tillgångar kraftigt, och experter varnar för att det här kan sluta med en fullt utvecklad bankkris.

Det är en situation som vi inte vill se i Sverige. Sveriges statsskuld är låg. Miljöpartiet står bakom det finanspolitiska ramverket, helt och hållet. Men det rimliga jämförelsetalet borde vara samhällets totala skuldsättning, de offentliga skulderna och de privata tillsammans, inte bara statsskulden enskilt, som regeringen väljer att fokusera på.

Tittar man på den samlade skuldsättningen ser man att Sverige inte längre är i topp utan snarare i den nedre delen av listan.

Vi skulle från Miljöpartiets sida gärna se att man gick in i samtal som är breda, där det finns en bred uppslutning från de politiska partierna att ta tag i den här frågan och försöka hitta lösningar. Vi är öppna för att diskutera egentligen alla bitar. Det kan handla om att öka bosparandet för unga med stimulanser eller att se till att få en bostadsmarknad som fungerar där vi bygger nya bostäder. Det kan handla om att diskutera hur ränteavdragen är utformade och hur amorteringsreglerna ser ut.

Det som inte är acceptabelt är att vi hanterar den här frågan som en icke-fråga, som vi anser att regeringen gör i dag när man inte tar problemen på allvar.

Anf. 104 JAN ERTSBORN (FP):

Herr talman! Köp nu! Betala till hösten! Du får sex månaders räntefri kredit den här veckan. Du kan låna 3 000 kronor på 30 dagar hos oss. Det kostar bara 289 kronor. Men nästa gång du lånar kostar det 639 kronor.

Är detta bra förhållanden i samhället och i så fall för vem? Är det bra för handlaren, för finansvärlden, för tillväxten eller för den enskilde? Ja, det kan ju vara bra i vissa situationer.

En medveten och kunnig konsument kan utnyttja dessa möjligheter, men många av våra konsumenter är tyvärr inte kunniga på detta område

utan faller lätt för frestelserna, köper varor som kanske inte är nödvändiga eller tar så kallade snabblån.

Detta är tydliga exempel på hur lätt det är att bli skuldsatt. Snart är tyvärr många inne i en allvarlig skuldfälla.

Olika undersökningar visar att mer än två miljoner människor i vårt samhälle helt saknar pengar på banken. Var femte vuxen svensk har sällan eller aldrig några pengar kvar i slutet av månaden när det är dags för nästa löneutbetalning.

Privatpersoners totala skulder har vuxit betydligt under senare år. Även sparandet har ökat men tyvärr kanske inte antalet sparare. Nu talar jag inte som tidigare debattörer om lån till villor och bostadsrätter utan om lån till olika former av konsumtion. Det kan ibland vara välmotiverade krediter, som när bilen eller tvättmaskinen går sönder, men i många fall kan man nog ifrågasätta om inte man ska avstå från de där krediterna.

De personer som faller för frestelserna hamnar ibland efter en ganska kort tid hos kronofogden. Där finns redan omkring 400 000 personer med varierande stora och små skulder. Av dessa har 100 000 personer utmätning i lön varje månad och lever alltså på existensminimum. Härutöver finns ytterligare ett par tusen personer som är överskuldsatta och helt saknar tillgångar och därför inte ens är föremål för åtgärder hos kronofogden.

Att överskuldsättning är ett successivt växande problem i vårt samhälle tror jag att de flesta av oss i dag har förstått. Men är redan en måttlig skuldsättning ett problem? På den frågan svarar nog en del att det inte är ett problem som är så allvarligt att vi politiker behöver ingripa, medan andra svarar att det aldrig är tillfredsställande att leva på krediter, med undantag naturligtvis av bostadskrediterna, och att privatpersoner därför borde uppmuntras till att spara i stället för att leva på kredit.

Vi är säkert många som minns tidningen Lyckoslanten med flickorna Spara och Slösa och den kampanj som sparbankerna drev för att öka sparandet. Nu menar jag inte att vi ska gå tillbaka till gamla tider, utan vad jag vill ha sagt är att vi framför allt och generellt sett måste hjälpas åt att sprida kunskap om privatekonomi och de värden som det ligger i att ha en ordnad ekonomi och grepp över sina inkomster och utgifter. Här finns en stor pedagogisk uppgift som vi inte bara kan överlåta på skolan, utan i många fall måste åtgärder inriktas mot den vuxna befolkningen.

Vissa åtgärder måste vi dock som politiker göra. Några har vi redan satt i gång, till exempel den nya konsumentkreditlagen med dess krav på snabblåneföretagen. Här kommer skärpningar som innebär att tillsynen förhoppningsvis går över på Finansinspektionen.

I förra veckan tillsatte regeringen en utredning om en strategi för att motverka överskuldsättning. Det känns oerhört tillfredsställande att få till stånd en kartläggning av orsakerna till överskuldsättningen.

Jag ser framför mig hur medvetenheten om hushållens successivt växande skuldbörda alltmer uppmärksammas som problematisk av politiker i riksdagens alla partier. Det visas även av att man nu debatterar hushållens skuldsättning här.

Jag menar att vi ska inte bara fixera oss vid de i och för sig stora bostadslån som föreligger utan även uppmärksamma de övriga skulderna som uppgår till mycket betydande belopp och ställa oss frågan vad vi kan göra. Förutom kartläggning och forskning inom området är det min be-

stämnda uppfattning att en mycket brett upplagd kampanj av folkbildning inom privatekonomin behövs. Finansinspektionen har fått ett sådant uppdrag av regeringen, men det behöver göras mer.

För något år sedan bildades ett nätverk som heter Gilla din ekonomi. Där bedrivs i dag en del sådana här kampanjer, och här behöver man få mer resurser och stöttning till sådana initiativ.

När det gäller skuldsättningen behöver vi också enligt mitt sätt att se det titta på hur vi har det med betalningsmoralen och frågorna om ansvaret för kreditgivningen. Ska det ansvaret ligga på kredittagarna helt och hållet, eller ska ansvaret läggas över på kreditgivarna något mer än i dag? Det tänker jag återkomma till i mitt nästa inlägg.

Anf. 105 PER ÅSLING (C):

Herr talman! Jag välkomnar dagens debatt om hushållens skuldsättning och vill rikta ett tack till Per Bolund och Miljöpartiet. Jag ser debatten som ytterligare ett steg i arbetet med att förbättra incitamenten och regelverken för att öka den enskilde medborgarens sparande, eller rättare sagt tillgångar, och därmed skapa en rimlig skuldsättning för hushåll och individer.

Dagens aktuella debatt är med andra ord väldigt viktig. Många berörs av överskuldsättning. Kronofogdemyndigheten har ca 400 000 registrerade. Det kostar mycket pengar. Det är stora summor som samhället belastas med. Beräkningar visar att det är kostnader på mellan 30 och 50 miljarder per år. Men det är heller inte bara en fråga om direkta kostnader, utan det innebär också stora risker för ohälsa. Enligt Kronofogdemyndigheten har överskuldsatta 35 procent lägre hälsovärden.

Det finns flera orsaker till det här. Under decennier har människor gjorts beroende av offentliga transfereringar snarare än trygga av egna inkomster och sparkapital. Därtill har vi ett skattesystem som gynnar lånande men missgynnar sparande. Man får betala 30 procent i skatt på inkomster från sitt sparande på den första hundralappen samtidigt som man får göra skattereduktion på 30 procent av sina räntekostnader.

Centerpartiet tycker att det behövs ett värderingsskifte på det här området på samma sätt som har skett när det gäller arbete. För att öka människors trygghet och handlingsfrihet behöver vi därför komplettera arbetslinjen med en sparandelinje.

Innan Alliansen tillträdde var det i många fall olönsamt att gå från bidrag till egen försörjning. Sedan 2006 har regeringen jobbat konsekvent för att det ska bli mer lönsamt för alla i Sverige att arbeta och driva företag. Arbetslinjen har varit framgångsrik. I dag är det självklart för de allra flesta att arbete ska löna sig bättre än bidrag. På samma sätt måste vi nu uppmuntra människor att spara, amortera och investera framför att låna och konsumera.

Herr talman! En aktuell SBAB-rapport kring sparande som kom i april förra året visar att 94 procent av svenska folket tycker att det är viktigt att spara. Institutet för privatekonomi vid Swedbank och sparbankerna kom i sin senaste stora undersökning fram till samma resultat.

Svenskar vill alltså spara. Frågan är då vilka möjligheter de har att spara och hur deras sparande ser ut. Inom OECD är Sverige ett av de länder som har den allra lägsta lönespridningen. Betydligt sämre ställt är det med fördelningen av tillgångar. I en sammanställning publicerad i

höstas, gjord på uppdrag av den schweiziska banken Credit Suisse, framgår att Sverige är ett av de mest ojämlika länderna i Europa. Bara i Schweiz är förmögenhetsklyftorna större.

Herr talman! Medan de 10 rikaste procenten i Finland förfogar över drygt 27 procent av tillgångarna har de 10 rikaste procenten i Sverige 72 procent av förmögenheterna.

Trots den relativt jämna inkomstfördelningen i Sverige är det alltså få som har väldigt mycket samtidigt som många inte har något. Utmaningen består i att möjliggöra för fler människor att skapa sig en större buffert och därmed tillgångar och handlingsutrymme. Drygt 30 procent av svenskarna uppger i en Sifundersökning att de har mindre än 10 000 kronor på banken för oförutsedda utgifter.

När människor med normala inkomster får behålla mer av avkastningen från aktieutdelningar och bankkonton blir det betydligt enklare att sätta undan en slant på ett sparkonto eller regelbundet köpa fondandelar. På så sätt kan vi ta ett första steg mot att återupprätta den traditionella svenska inställningen där vi sparar mer och lånar mindre.

Herr talman! Låt mig för Centerpartiets räkning sammanfatta: För att gynna sparande vill vi införa ett grundavdrag på kapitalinkomster.

Anf. 106 ERIK ALMQVIST (SD):

Herr talman! En diskussion och en debatt om hushållens skuldsättning är som redan har framkommit framför allt en diskussion och en debatt om bostadsmarknaden och bostadslån.

Om bostadsmarknadens priser hade stått stilla i Sverige de senaste decennierna hade vi inte haft något att diskutera. I stället har vi upplevt en väldigt kraftig värdeutveckling. Bolånestocken har totalt sett vuxit med 400 procent i Sverige sedan 1990. Skulden som det enskilda hushållet har i procent av disponibel inkomst har ökat och nästan fördubblats sedan mitten av 90-talet.

Samtidigt ska jag också nämna, herr talman, att ränteutgifterna som andel av disponibel inkomst inte har ökat sedan 90-talet. Men det beror mycket på ränteläget. Vi har en längre tid haft generella långsiktiga sänkningar av styrräntor. Det är ju en situation som många förutspår kan komma att förändras. Däri finns också en stor inbyggd risk. Man har liksom bedömt in det här låga ränteläget i sin långsiktiga ekonomiska planering.

Det ska också tilläggas att en delförklaring till den ökade bolånestocken faktiskt är utförsäljningen av allmännyttan. Det behöver inte nödvändigtvis betyda att hushållen har tagit större kreditrisker genom att öka den delen av bolånen, men när man har sålt ut allmännyttan har man så klart fört över lån från de kommunala bolagen till hushållen.

Sedan ska också nämnas, som en av förutsättningarna för svensk del, att i Sverige har vi ganska höga krav på boendestandard, vilket på ett sätt motiverar att vi kanske har ett något högre kostnadsläge. Svensken är över lag bered att betala mer för boende än genomsnittseuropén. Det finns många undersökningar som pekar på att det är så när man själv får välja hur man vill disponera sin inkomst.

Dessutom ser vi hur en kraftigt växande befolkning i Sverige över lag driver upp priserna i framför allt vissa tillväxtregioner. Stockholmsregionen till exempel är ju procentuellt sett den tredje snabbast växande

storstadsregionen i Europa. Det leder så klart till att det är fler som också vill bo i samma regioner.

Man har åstadkommit den här situationen framför allt genom en invandringspolitik, för nativiteten är negativ i Sverige. Befolkningen minskar av egen kraft men har ökat genom invandring. Det här har fått vissa effekter. Om vi ser till storstadsregionerna kan vi se att i de delar av storstadsregionerna där inflyttningen av nyanlända invandrare har skett har prisutvecklingen inte varit speciellt gynnsam. Tvärtom har det visat sig i boendekäter och liknande att det är områden som inte är attraktiva att bo i. 75 procent av svenskarna säger att man inte vill bo i ett mångkulturellt område. I sin tur sätter det större press på de bostadsområden som inte är mångkulturella. Där har priserna drivits väldigt snabbt uppåt.

Det här är faktiskt ingen oviktig faktor, även om jag vet att de flesta andra här sannolikt förnekar det. Men det finns statistik på demografisk förändring och det finns statistik över boprisutveckling. Man kan väldigt tydligt, svart på vitt, se de här sammanhangen där.

Sammanfattningsvis kan man ändå säga att som situationen är nu, med den stora belåning för bostäder som hushållen har, finns det en stor risk när det gäller ränteläget, som jag var inne på förut. Skulle till exempel räntan gå upp till 9 ½ procent i snitt skulle det innebära att vart tredje svenskt hushåll med bostadslån inte längre skulle klara sitt åtagande. Den här risken är inte försumbar. Dels är 9 ½ procent ett ränteläge som inte alls är orimligt om man har någon slags historisk kontext på det hela, dels är en väldigt stor andel av boendestocken rörlig i Sverige. Hälften av den svenska bolänestocken är rörlig, vilket skapar en stor ränterisk. Så är det just därför att rörliga bolån i Sverige är billiga i förhållande till på längre sikt bundna lån.

Det här är alltså ett problem som i första hand har skapats genom en otillräcklig politik, menar jag, dels genom invandringspolitiken, dels också genom bostadspolitiken, när man inte har förmått att bygga bostäder i den takt som har efterfrågats i tillväxtregionerna.

Det är också ett problem med, i alla fall tidigare under 2000-talet, väl generösa banker. De har lånat ut pengar kanske lite för generöst till hushåll som inte riktigt har klarat de åtaganden som man har lagt på hushållet, vilket det här exemplet bevisar. Får vi ett ränteläge på 9 ½ procent klarar inte vart tredje hushåll sina låneåtaganden.

Hur ska man lösa det här? Det finns så klart flera olika vägar att gå, men det vi kan se om vi tittar på våra grannländer och till exempel jämför med Tyskland är att där är bara 1 procent av bolånen rörliga. I Tyskland lånar man generellt på 30 års sikt, åtminstone 10–20 år, men 30 år är väldigt vanligt. I Sverige är gränsen 10 år. Det beror på att man dels har en annan finansiering av de långa bolånen, vilket gör att det blir lönsamt att ha långa lån, dels har man inte inlåsnings effekter i långa, bundna lån i Tyskland och många andra länder, vilket vi har i Sverige genom ränteskillnadsersättningen. I Sverige blir det så att löser man i förtid ut sitt lån som är bundet på lång tid måste man betala en avgift till banken, oavsett om man har åsamkat banken kostnader eller inte. Det är svensk lagstiftning.

Det är några saker vi i alla fall borde kunna se över i Sverige om det fanns en politisk vilja. Även om det inte är enbart politikens fel att det har blivit så här är det ändå ett politiskt ansvar att se till att vi hittar en

modell där hushållen framöver kan ta upp bolån på ett sätt som inte utsätter dem för väldigt stora risker vid förändringar av det ekonomiska läget.

Prot. 2011/12:100
19 april

Anf. 107 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! Ämnet för dagens debatt rymmer många aspekter. EU-kommissionen har uppmärksammat att de svenska hushållens skuldsättning har ökat och ligger på en riskabelt hög nivå.

Nu kan man mäta skuldsättningen på olika sätt. Skuldkvoten mellan hushållens skulder och disponibla inkomster ligger i dag på ca 170 procent, som vi har hört, att jämföra med 75 procent 1970, 125 procent i slutet av 1980-talet och 90 procent i mitten av 1990-talet. Sedan har den stigit kontinuerligt. Däremot har skulderna inte ökat nämnvärt mer än värdet på hushållens totala tillgångar. Här har förhållandet varit runt 25 procent hela tiden.

Man kan även jämföra hushållens skuldsättning relativt bnp. Här har skuldsättningen ökat från ca 45 procent 1995 till drygt 80 procent 2009. Hushållens skuldsättning har alltså utvecklats som en spegelbild av den offentliga, det vill säga stigit som andel av bnp när den offentliga har sjunkit. Det är en intressant iakttagelse.

De senaste årtiondenas utförsäljningar av gemensamma tillgångar, privatiseringar, skattesänkningar och stigande arbetslöshet har en baksida av kraftigt ökad privat skuldsättning. Det är en skuldsättning som kan sägas bestå av två delar. Den domineras finansiellt av hushållens bolån, men vi får inte glömma bort att det i dag finns ca 400 000 personer i Kronofogdemyndighetens register över överskuldsetta – till stor del ett resultat av arbetslöshet och försämringar i trygghetssystemen.

Jobbskatteavdrag och fastighetskattens ersättning med en kommunal fastighetsavgift har å ena sidan medfört ökad disponibel inkomst för oss som har arbete, framför allt för de rikaste. Å andra sidan har det medfört ett tryck uppåt på fastighetspriserna både för villor och för bostadsrätter, särskilt i storstads- och universitetsstäder. Det folk i gemen har vunnit på gungorna har de till stor del förlorat på karusellen. När sedan ofta borgerliga majoriteter i kommunerna samtidigt har sålt ut hyresbostäder i allmännyttan har bostadssökande, särskilt unga naturligtvis, tvingats att köpa sitt eget boende, skuldsätta sig och hamna i händerna på bankerna, som ju är duktiga på att räkna procent och så att säga skära emellan på bolånetagarnas bekostnad.

Hur ska man då se på läget? Finns det anledning till oro för den finansiella stabiliteten i enlighet med EU-kommissionens varningar? Det finns, som jag sagt, mycket att säga om den allmänna politik som lett till dagens situation. En ny riksdagsmajoritet måste föra en rättvis fördelningspolitik, stoppa fortsatta privatiseringar av bostadsbeståndet, främja och öka tillgången till hyresbostäder till rimliga hyror och framför allt skapa arbetstillfällen genom offentliga investeringar. Det är en enorm utmaning för en långsiktig politik som Vänsterpartiet är berett att ta ansvar för i en kommande ny riksdagsmajoritet.

Hög skuldsättning bland hushållen innebär ökad sårbarhet för den makroekonomiska stabiliteten utifrån främst tre faktorer. En hög skuldsättning innebär en inkomstrisk främst på grund av risken för arbetslöshet. Arbetslöshetsförsäkringen har kraftigt försämrats, vilket ger mycket stora bortfall i inkomst vid arbetslöshet. Vidare är högt belånade hushåll

*Aktuell debatt:
Hushållens
skuldsättning*

sårbara för höjda räntor, särskilt i länder som Sverige där hushållens lån till stor del har rörliga räntor. Slutligen utgör kombinationen av högt belånade hushåll och ett stort fall i bostadspriserna naturligtvis en stor risk.

Det finns emellertid också faktorer som minskar risken för en utveckling mot en svensk finanskris av dessa skäl. De svenska hushållens finansiella ställning är förhållandevis god oavsett om man mäter hushållens finansiella sparande eller hushållens finansiella nettoförmögenhet. Därtill är de svenska bankerna numera relativt högt kapitaliserade.

I ett mer begränsat kortsiktigt perspektiv kan man konstatera att bedömningarna varierar när det gäller hushållens skuldsättning kopplat till boendet. Precis som finansmarknadsministern sade gjorde Finansinspektionen i en rapport för en månad bedömningen att de allra flesta hushåll som har tagit ett nytt bolån har en god återbetalningsförmåga och är motståndskraftiga mot ränteuppgångar. Även vid antaganden om kraftiga prisfall och arbetslöshet påverkas endast en begränsad andel av hushållen.

Detta tyder enligt Finansinspektionen på att de svenska bolånen i dagsläget inte hotar den finansiella stabiliteten. Även vice riksbankschef Barbro Wickman-Parak verkar dela denna bedömning och hänvisar till att de svenska hushållens skuldsättning har börjat dämpas och inte utgör någon kris i nuläget.

Det Finansinspektionen utifrån stresstestet har kommit fram till må så vara, men man kommer inte ifrån att den förda politiken har gjort att en stor del av medelklassen nu är hårt belånad och i händerna på bankerna, vilka som sagt lever gott på sitt räntenetto. Samtidigt har mer än en miljon personer i åldern 18–64 år allvarliga ekonomiska problem, och ungefär 400 000 är så överskuldssatta att de aldrig kommer att bli skuldfria – de är alltså insolventa. Samhällets kostnader för de överskuldssatta har beräknats till 30–50 miljarder kronor varje år.

Jag har två frågor till finansmarknadsministern med anledning av detta. Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att stärka bolånekunderna på bankernas bekostnad? Vad har regeringen för ambitioner att minska antalet överskuldssatta, och hur ska det ske?

Anf. 108 ANDERS SELLSTRÖM (KD):

Herr talman! Är hushållens skuldsättning i Sverige ett problem eller inte? Det är huvudfrågan för dagen. Debatten tenderar väl att hamna i ett ”nja”.

Skuldsättningen i hushållen kan bli ett problem för samhällsekonomin om risktagandet ökar ytterligare, men den utgör nog inget akut hot just i dag. Så skulle jag vilja sammanfatta läget. Visst kan vi med regelverk och lagar försöka förhindra en alltför vidlyftig skuldsättning, men enligt min mening är det den sista utvägen som ska tas till.

Eftersom bolånen utgör ca 90 procent av hushållens skulder är det naturligt att vi fokuserar på just bolånen i dag. Riksbanken pekar på tre huvudorsaker till den ökade upplåningen bland hushållen: hushållens positiva reala inkomstutveckling, att realräntan har gått ned och att utbudet av bostäder under lång tid inte har ökat speciellt mycket. Det säger sig självt att om dessa faktorer utgör huvudorsakerna agerar hushållen i enlighet med det ekonomiska utrymme som finns, samtidigt som efter-

frågan på bostäder driver upp priserna när inte efterfrågan balanseras mot utbudet i samma takt.

Vad är dock rätt skuldsättning? Att de flesta hushåll måste skuldsätta sig för att köpa hus är en realitet, men vad är en rimlig skuldsättning, och vem bestämmer det? Vem bär ansvaret för skuldsättningen i hushållen? Vem bär ansvaret för hushållens riskhantering? När alla enskilda hushålls samlade skuldsättning läggs ihop och bedöms utifrån ett helhetsperspektiv samlat i en omvärldskontext ligger det på myndigheter, regering och riksdag att bevaka om eventuella åtgärder behöver vidtas. Därom råder nog inga tvivel.

Ska det då behöva gå så långt att staten i någon form måste ingripa? Ja, det är frågan. Ska hushållens skuldsättning behöva bli ett problem över huvud taget? De som borde vara bäst på att svara på det och bäst på att bedöma det enskilda hushållets marginaler är naturligtvis hushållets ingående personer. Den egentliga riskbedömningen bör och ska varje enskilt hushåll stå för. Varje enskilt hushåll ska göra sin avvägning av vad som är en rimlig belåning och vad som är en orimlig belåning, allt för att minimera de risker som egentligen all belåning utgör för framför allt en själv och familjen.

Huvudansvaret för hushållens skuldsättning kan aldrig bli någon annans än det enskilda hushållets. Att äga sin bostad för med sig mycket ansvar, och med ansvar följer också förvaltarens ansvar. För de allra flesta innebär ett bostadsköp också ett bostadslån och med det frågeställningar om amorteringar, bostadsräntor med mera. Risken för att bli arbetslös, att någon i hushållet blir sjukskriven, att ett prisfall på bostäder uppstår, att räntan drastiskt stiger och så vidare måste också vägas in i bedömningen. Sköter de allra flesta hushåll den uppgiften genom nog tilltagna marginaler kommer den aggregerade skuldsättningsnivån inte att utgöra ett problem för samhällsekonomin.

Vilken roll spelar bankerna som ger bostadslån, och vilket ansvar har de för att inte sätta de enskilda låntagarna i ohållbara situationer? I denna del anser jag att bankernas samhällsansvar är större än vad de kanske hittills har visat. Om bankerna också agerar ansvarsfullt kommer kundens långsiktiga väl och ve även att vara bankens signum. Det kanske ibland innebär att den kortsiktiga vinstmaximeringen för bankerna får ge vika för en mer långsiktig, ansvarsfull hållning.

När hörde vi sist bankerna hylla amorteringen på det egna bolånet som den kanske bästa sparformen av alla? När rådde din personliga bankrådgivare dig att amortering nog vore att föredra framför sparande i aktiefonder, för ditt och hushållets eget bästa? Jag förstår att man utifrån vinstperspektiv inte saluför denna sparform i sina broschyrer, men det vore väl på sin plats att det kunde framföras som ett klokt alternativ utifrån ett kundperspektiv.

Från Kristdemokraternas sida vill jag framhålla tre delar som på kort och lång sikt kommer att balansera den i dag ökande skuldsättningen i hushållen.

1. Det finns ett personligt ansvar att se över sina marginaler och minska hushållets risktagande, där ökad amortering av befintliga lån är den bästa vägen. Här ingår bankerna som en naturlig del för att hjälpa till med den bedömningen och ge råd om kloka val.

2. Hushållsekonomi bör bli en naturlig del i skolans undervisning. Det handlar helt enkelt om hur man förbereder sig för vuxen världen. Det borde vara en naturlig del i den svenska undervisningen och förberedelsen för vuxen världen.
3. Någon form av bosparande bör införas som skapar incitament till att börja bospara i unga år och därmed ha någon form av startkapital den dagen man ska köpa sig ett eget boende. Det vore kanske någonting att satsa på inför framtiden.

Anf. 109 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Per Bolund och Miljöpartiet säger sig måna om de svenska hushållens ekonomiska situation. I det läget är det kanske något märkligt att man för en politik med kraftigt höga skatter som väsentligt minskar utrymmet i plånboken för vanliga löntagare. Här talar jag bara om höjda inkomstskatter, socialavgifter för unga och bensinskatter samt ett slopande av sänkt restaurangmoms. Totalt är det skattehöjningar på 22 miljarder för 2012 och 29 miljarder för 2013. Detta, herr talman, medför kraftfulla risker för hushållens privatekonomi.

Under hösten 2011 fördjupades den europeiska skuldskrisen, vilket medförde stor turbulens på de finansiella marknaderna. Vi kan nu konstatera att läget delvis har stabiliserats, mycket tack vare ett intensivt arbete med krishantering inom EU. Ett antal orosmoment kvarstår dock, och skuldskrisen är ännu inte över. Sverige står dock på en stadig grund för att kunna möta nedgången i ekonomin och säkra en uppgång när konjunkturen så sakta återhämtar sig.

Detta är tack vare att Sverige har genomfört bland de kraftigaste stimulansåtgärderna i EU, samtidigt som de offentliga finanserna hela tiden har säkrats. När andra länder har tvingats skära i välfärden och höja skatter för hushåll och företag har Sverige kunnat satsa på jobb och omställning och därmed dämpa nedgången på arbetsmarknaden. Genom ordning och reda i offentliga finanser skapar vi trygghet för medborgarna när det stormar i omvärlden.

Låt oss komma ihåg att finanskriser är den kanske mest förödande typ av kriser ett land över huvud taget kan drabbas av. De vandrar ut från banker till hushåll och företag och sätter viktiga samhällsekonomiska funktioner ur spel, såsom sparande- och lånemöjligheter. Finansbranschen präglas just nu av en förtroendekris orsakad av ett oansvarigt risktagande som skadar både jobb och välfärd.

Regeringen förstärker därför regelverket ytterligare och förbättrar tillsynen. Kapitaltäckningsnivån höjs, och är bland de högsta i Europa, för att minska risken för framtida kriser. Till vår glädje har vi här fått stöd av både Socialdemokraterna och Miljöpartiet och i viss mån av Vänsterpartiet som ville gå ännu längre.

Parallellt med detta arbetar vi också med att stärka konsumenternas ställning gentemot finansiella företag.

Bland det vi gör kommer här ett axplock som handlar om att stärka konsumenternas ställning.

För det första: Vi gör, som tidigare talare sade, en satsning på finansiell folkbildning. Nu är det ett obligatorium att hushållsekonomi eller privatekonomi är en del i samhällskunskapen i högstadiet och i gymna-

siet. Utöver detta får Finansinspektionen ytterligare medel för att användas för privatekonomisk folkbildning.

För det andra: Vi har tillsatt en utredning som handlar om ökad flytträtt i försäkringssparande. Där är förstås vår målsättning att flytträtten ska öka.

För det tredje: Vi har numera en förbättrad insättningsgaranti med höjt ersättningsbelopp och förkortad utbetalningstid.

För det fjärde: Åtgärder mot överskuldsättning på grund av snabblån och sms-lån med mera som drabbar väldigt många, framför allt unga.

För det femte: Beslut om stopp för så kallade massfondbyten i premiepensionssystemet.

För det sjätte: Förstärkt konsumentvägledning. Regeringen har ju tillsatt utredningar om framtidens stöd till konsumenter.

För det sjunde: Utökade resurser för tillsyn. Finansinspektionen har fått stärkta medel, ungefär 30 procent högre anslag än man fick tidigare.

För det åttonde: En översyn av reglerna för betalning via mobiltelefon.

För det nionde: Åtgärder för förbättrad information om bland annat de långsiktiga effekterna av avgifter på sparande, inte minst fondsparande.

För det tionde: En tydligare gränsdragning mellan försäljning och rådgivning avseende finansiella tjänster samt förebyggande av intressekonflikter vid rådgivning.

Anf. 110 VERONICA PALM (S):

Herr talman! Jag tänker försöka, och det är lite ovanligt i sådana här debatter, att ge mig in i att kommentera några av de saker som tidigare talare har sagt. Det är anmärkningsvärt att rader av företrädare för de borgerliga partierna har varit uppe och beskrivit och i marginalen diskuterat förändringar i de finansiella systemen.

Att ta ansvar för ekonomisk politik har den borgerliga regeringen varit duktig på, och jag vill ge ett erkännande för det. Under en turbulent tid i Europa har man klarat av att hålla ordning på de svenska statsfinanserna. Men det handlar också om att få sysselsättningen och tillväxten att stiga och att ge människor möjligheten att arbeta, rätten att göra rätt för sig. Där är bostadsmarknaden central när det gäller både belåning och nybyggnation.

Jag må vara tjugig, jag må vara tråkig och jag må vara väldigt socialdemokratisk, men förutsättningen är jobb och tillväxt. Det är så vi bygger Sverige starkt. Det är så vi också kan skydda högt belånade hushåll.

Sedan måste jag säga att jag blir lite oroad av bilden av att det är utbildning i hushållsekonomi som ska lösa problemen. Det är helt fel tänkt. Det är ju inte det enskilda hushållet som har gjort ett eget fritt val av sin livssituation, hur man vill prioritera sina medel, som tar höjd för räntehöjningar och som är högt belånat.

Jag vill vara tydlig: Politikens uppgift är att ge stabila spelregler så att varje människa kan förverkliga sina val och göra sina livsval. Hushållen måste kunna räkna med att kalkylerna håller. Då krävs det långsiktighet, en aktiv jobb- och tillväxtpolitik, en politik för fler och bättre bostäder och robusta omställningsförsäkringar. Man kan inte skylla på enskilda

individer om man fullständigt raserar de båda stora omställningsförsäk-
ringarna för ersättning på grund av sjukdom eller arbetslöshet.

Jag vill, vilket jag glömde förut, tacka Miljöpartiet som begärt den
här debatten, för det är en viktig och spännande debatt som visar att det
finns ett spänningsfält i svensk politik.

Jag vill också säga att det krävs mycket fantasi för att följa Erik Al-
mqvists och Sverigedemokraternas tankekedja som leder fram till att bo-
lånekrisrisken går att härleda till svensk migrationspolitik. Jag kämpar
med att försöka förstå, men det krävs mycket fantasi.

För mig är det solklart att det inte är antalet människor i Sverige som
är problemet. Vi är för få som får möjlighet att arbeta, och det är bostäder
som behövs. Tillväxten i de stora städerna i Sverige hämmas av att för få
människor får möjlighet att bo och arbeta här. Att angripa detta skulle
utveckla Sverige till att bli en starkare nation i framtiden.

Avslutningsvis, herr talman, trodde jag att det var passerat att
skrämna med skattespöket, att det var något man gjorde förra valperi-
oden. Men jag vill lugna finansmarknadsministern och eventuellt andra
med att säga det som jag har sagt många gånger tidigare: Det finns inga
socialdemokratiska förslag om höjda fastighetsskatter, och det tål att
upprepas. De som behöver lugnas i dag är de människor som har höga
lån och inte kan lita på att kalkylerna håller, därför att vi har en regering
som inte tar ansvar för den ekonomiska politiken.

Anf. 111 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Jag har i mina tidigare anföranden tagit upp hushållens
skuldsättning, framför allt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, och de
risker som det medför för samhällets ekonomiska utveckling. Men det är
viktigt att se att hushållens skuldsättning också är en individuell fråga
och att det är alltför många människor med för hög skuldsättning som har
drabbats hårt och inte klarat av det ekonomiskt. Som vi har hört är det
väldigt många människor som i dag har hamnat hos kronofogden och har
stora skulder som man inte klarar av. Givetvis finns det i den situationen
stora personliga tragedier som vi måste vara medvetna om.

I dagens situation blir man lite grann påmind om 90-talskrisen förra
gången vi hade en borgerlig regering, då räntenivåerna stack i väg upp
till 500 procent. Många tvingades tyvärr att sälja sina bostäder men satt
kvar med lånen i efterhand. Frågan är om regeringen har glömt 90-tals-
krisen eller om de fortfarande har ett minne från den tiden. Det skulle
vara nödvändigt och väldigt bra, för vi anser att regeringen måste börja
se helheten och ta ansvar för att uppnå balans i hela samhällsekonomin
och inte bara ensidigt fokusera på statskulden, som man har gjort hittills.

De senaste årens oro på finansmarknader, omtalade bankkollapser
och den pågående skuldkrisen i Europa borde resultera i att regeringen
tar problemen med hushållens skuldsättning på allvar.

Jag efterfrågade i ett tidigare inlägg en bredare samling för att försöka
komma till en samsyn om hur man ska hantera de här problemen. Det
bekymrar mig att statsrådet Peter Norman i sitt anförande i stället väljer
att gå till attack och kritisera, dessutom grundat på rena felaktigheter.
Han påstår att Miljöpartiet skulle vilja höja skatten för vanliga löntagare.
Det är helt fel. Det kan vem som helst se i vårt budgetförslag. Vi har inga
förslag på skattehöjningar för vanliga löntagare.

Jag bekymrar mig också över att statsrådet snarare än att erkänna problemen och säga att de behöver tas på allvar slår sig för bröstet och säger att de åtgärder som regeringen redan har vidtagit är absolut tillräckliga. Vi är många bedömare som inte delar den uppfattningen, och det kanske statsrådet Peter Norman skulle ta med i sin beräkning.

Jag föreslog i mitt tidigare anförande ett antal olika åtgärder som jag tycker att det behövs en bredare diskussion om. Jag skulle vilja att vi gick vidare för att försöka hitta en samsyn om hur vi ska hantera dem.

Ett förslag som jag nämnde var ett stöd till bosparande för unga som gör det möjligt att spara på ett förmånligt sätt och därmed få fram ett kapital att använda när man går in på bostadsmarknaden från början. Vi vet att det är ett tillfälle när många unga tvingas att ta på sig väldigt stora skulder som man sedan sitter med en stor del av livet. Det skulle vara intressant att ha en diskussion om den frågan.

Vi tycker att det behövs en diskussion om principerna för amortering. Vi har sett hur ledande moderata politiker har varit ute och till och med föreslagit amorteringskrav, men regeringen verkar inte vilja ta i frågan och föra en diskussion om vilka principer som ska gälla för amortering över huvud taget.

Vi tycker självklart också att det behövs en större analys av bostadsbyggandet. Bristen på nya bostäder är ju mycket av roten till de stigande bostadspriserna, som sedan också leder till att man som vanligt hushåll tvingas skuldsätta sig. Här har Miljöpartiet kommit med ett antal förslag på hur man skulle kunna stimulera ett ökat bostadsbyggande. Men även där ser vi hur det brister i förslag och idéer från regeringens sida.

Vi tycker också att det behövs en diskussion om hur ränteavdragen är utformade. Vi har här hört siffror på att det är en väldigt liten del av ränteavdragen som går till annat än bostadslån.

Vi har frågat riksdagens utredningstjänst. År 2010 låg de totala skuldräntorna på 72 miljarder kronor. Av det var 49 miljarder på bolån. Skatte-reduktionen för skuldräntorna genom ränteavdragen låg samma år på 17 miljarder. För 2012 är prognosen 23 miljarder kronor. Det handlar alltså om stora summor.

Enligt riksdagens utredningstjänst härrör mellan 20 och 25 procent av dessa belopp till konsumtionslån snarare än bostadslån.

Är det inte dags att undersöka om det går att begränsa ränteavdragen så att de rör bostadslån men att man inte ska kunna göra avdrag för konsumtionslån? Det kan också vara en väg framåt.

Anf. 112 JAN ERTSBORN (FP):

Herr talman! Vi har i Sverige en hög betalningsmoral. Skulder betalas i rätt tid. Det gäller såväl räntor och amorteringar på lån som betalning av andra krediter och skatter. Här är vi kanske bäst i klassen inom EU och OECD.

Förklaringen bygger på historisk tradition men också på ett effektivt indrivningsväsen. Att hamna hos kronofogden är det värsta många kan tänka sig, så det undviker man.

Är vårt system bra? Utgångspunkten är givetvis att man ska betala sina skulder. Det är vi säkert alla överens om här och i övriga samhället. De flesta lever efter detta. Men varför har vi då så många personer som har skulder som de inte orkar med?

Svaret är ganska enkelt. De hårda reglerna för indrivning, faktiskt de hårdaste inom OECD, har gjort att kreditgivarna får tillbaka ganska mycket av sina pengar. De får dessutom höga räntor. Ofta är räntorna på 20–30 procent på sådant som ligger för indrivning. För aktörerna på finansmarknaden kan det alltså bli en bra affär, även om man givetvis gör förluster ibland. Generellt sett gör man dock bra affärer.

Indrivningsreglerna bygger i hög utsträckning på att ansvaret för skulderna faller på kredittagaren. Då kan man ställa sig frågan: Ska ansvaret ligga på kredittagaren eller ska en del av ansvaret kanske ligga på kreditgivaren?

Jag menar att vi borde tänka över om vi inte ska flytta över en liten del av ansvaret för kreditgivningen från kredittagarna till kreditgivarna. Om vi till exempel lättade lite på indrivningsreglerna skulle kreditgivarna bli lite försiktigare. Kanske skulle vi ha ett lite högre existensminimum, kanske skulle man få ha några månader fria från löneutmätning och kanske skulle man få behålla lite av en inkomstökning om man börjar arbeta extra även om man är föremål för indrivning hos kronofogden.

Vi måste på något vis sätta stopp för den successivt ökande skuldsättningen av privatpersoner. Att flytta över en del av ansvaret till kreditgivarna är en möjlighet. Jag tror inte på att införa en massa kreditregleringsregler. Låt oss i stället flytta över en liten bit av ansvaret.

Jag vidhåller också, trots det jag nyss hörde, att en rejäl folkbildningskampanj utöver det som regeringen redan har satt i gång är den rätta medicinen för att personer ska kunna hantera sin ekonomi.

Anf. 113 PER ÅSLING (C):

Herr talman! För drygt två år sedan beslutade Finansinspektionen om ett allmänt råd för lån med bostaden som pant. Rådet innebär att nya lån inte bör överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde. De nya reglerna började gälla den 1 oktober 2010.

Bakgrunden till detta var att i Sverige utgör bostadslånen den största delen av hushållens totala skuldsättning. Vi utmärker oss negativt i jämförelse med andra länder. Rådet infördes alltså för att öka konsumentskyddet och stävja en osund utveckling på kreditmarknaden.

Herr talman! Finansinspektionen presenterade i mars en utvärdering av bolånetaket som visar ett tydligt trendbrott i utlåningen. För första gången på tio år är det färre som lånar fullt ut till bostadsköpet. Belåningsgraden minskar för första gången sedan 2002 då mätningarna startade av hur stor andel av bostadens värde som belånas.

Myndighetens rapport visar också att andelen hushåll med nya lån över 85 procent har halverats sedan 2009. Finansinspektionens generaldirektör Martin Andersson beskriver det som ett historiskt trendbrott.

Ett bolånetak får dock effekter som vi måste ta tag i. Syftet är bra, och resultaten positiva sett till syftet. I dag har dock allt fler barnfamiljer och unga människor svårt att få ihop till kontantinsatsen till villan på landet eller bostadsrätten i innerstan. Då är det viktigt att skapa incitament för ett långsiktigt sparande till ett eget boende.

Centerpartiet vill införa ett skattegynnade bosparkonto för unga. Vårt förslag bygger på ett årligt sparande på upp till 20 000 kronor fram till 35 års ålder. Skatteavdraget skulle vara värt i storleksordningen 4 000 kronor per år. Maximalt skulle 200 000 kronor sparas på bosparkontot.

I Norge finns sedan början av 1990-talet ett snarlikt bosparkonto för unga. Systemet fungerar väl, och förutsättningarna borde därför vara goda för att det också ska fungera väl i Sverige. Självklart måste utformningen utredas ytterligare.

Ett dylikt förslag skulle också stimulera bostadsbyggandet.

Herr talman! Centerpartiet vill med andra ord se en sparandelinje. I dagsläget premieras lånan det genom att man får göra avdrag för räntan. Däremot gynnar dagens skattesystem tyvärr inte investeringar, sparande eller amortering. Ett avdrag för sparande kombinerat med ett speciellt bosparkonto är några reformer vi i Centerpartiet vill se för att ge incitament för att spara och investera i stället för att låna.

Anf. 114 ERIK ALMQVIST (SD):

Herr talman! Jag tänkte försöka reda ut sambandet mellan en ökande befolkning och ett ökat tryck på bostadsmarknaden åt Veronica Palm. Anledningen till att folk lånar mer pengar till bostäder är att priserna på bostäder går upp. Anledningen till att priserna går upp är i hög utsträckning att efterfrågan ökar. Det sker i sin tur till stor del för att de regioner som är prisdrivande har en ökande befolkning, vilket har sin huvudförklaring i invandringen.

Jag säger inte att invandring av det skälet per definition är dåligt. En bra och aktiv politik förutser detta och bygger i takt. Den invandring vi har fungerar väl till viss del. Människor kommer hit och kan bidra. De blir en del av efterfrågesidan som söker bostäder i attraktiva områden och är med och driver upp priserna.

En annan del av invandringen fungerar dåligt och leder till att de så kallade utanförskapsområdena ökar i antal, vilket driver folk därifrån. Det sätter ytterligare press på de områden som inte drabbats av mångkultur och utanförskap.

Det finns tydliga siffror på detta. Jag kan hålla en föreläsning om detta vid tillfälle om Veronica Palm är intresserad. Det finns data svart på vitt. Jag kan visa på demografiska förändringar område för område och koppla det till prisförändringar. Det finns boendekäter i många delar av landet. I Malmö flyttar människor från vissa delar med huvudförklaringen att man känner otrygghet och väljer andra områden som då ökar i pris. Det är en viktig delförklaring.

Jag ska nu vända mig till Alliansen. Jag känner att flera alliansföreträdare inte riktigt vill erkänna problematiken. Jag kan hålla med om att Alliansen har genomfört ett par åtgärder för att komma till rätta med problemen. Man har till exempel satt ett tak på 85 procent. Men jag tycker fortfarande att det finns ett problem.

Räntan skulle kunna nå en nivå på 9 ½ procent, vilket historiskt sett inte alls är en orimlig räntenivå – kanske inte de närmaste två tre åren, men vad som händer på fem sex år vet vi inte. Om räntan når den nivån är det en tredjedel av hushållen med bolån som inte klarar sina låneåtaganden. Om räntan når upp mot 13 procent är det hälften som inte klarar det. Det här kan ske om fem, tio eller femton år. Det är en rimlig tids-horisont.

Många av låntagarna har ingen amorteringsplan. Av dem som har det är det ofta en amorteringsplan där man har betalat av sin bostad på 100

år. Därför är det rimligt att räkna med den situation som kan uppstå på räntemarknaden om fem tio år.

Man kan spekulera i om vi har en bubbla eller inte. Det är möjligt att vi inte har en bubbla, men det är också möjligt att det blir en bubbla. Även om utlåningen inte fortsätter att öka i den här takten kan det bli en bubbla om ränteläget förändras och det blir en negativ spiral när folk inte har råd att bo kvar.

Anders Sellström sade att det är hushållen som har ansvar för sina lån. Självklart är det så. Jag menar inte att politiken ska ta ansvar för herr Perssons lån. Däremot är det vi som ger förutsättningarna. Förutsättningarna när herr Persson lånar till sin bostad har vi ett ansvar för. Där finns det en del som det kan vara värt att se över, till exempel det faktum att hälften av den svenska bolånestocken består av rörliga bolån vilket ökar ränterisken. Exponeringen för när räntemarknaden slår om gör att man blir sårbar. Det borde vi försöka hantera. I andra länder har man med andra regelverk lyckats få en helt annan situation där rörliga bolån förekommer i undantagsfall. Därför finns det en större trygghet i bolåne-marknaden.

Anf. 115 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! I mitt första anförande beskrev jag hur den förda politiken dels har lett till att en stor del av befolkningen nu är hårt belånad, dels till att flera hundra tusen svenskar är insolventa, det vill säga inte kan betala sina skulder. Det första förklaras till stor del, menar jag, av den förda skatte- och bostadspolitiken medan det stora antalet insolventa bland annat beror på samverkande faktorer som hög arbetslöshet och försämringar av trygghetssystemen.

Vad är då Vänsterpartiets politik för att vända denna utveckling?

För det första måste hela den ekonomiska politiken läggas om. Vi måste skapa fler arbeten genom offentliga investeringar. Det kan finansieras genom utnyttjande av Sveriges starka ekonomiska ställning. Använd en del av Sveriges nettoförmögenhet på drygt 600 miljarder för att bygga miljö- och klimatanpassade bostäder med rimliga hyror och satsa på en järnväg där tågen går i tid precis som i klockornas Schweiz. En ökad tillgång till hyresrätter till rimliga hyror kommer dels att medföra en prispress på bostadsmarknaden för villor och bostadsrätter som gynnar bolånekunderna på sikt, dels möjliggöra för fler att slippa sätta sig i skuld hos bankerna.

För en skattepolitik som möjliggör att trygghetssystemen stärks så att till exempel människor som hamnar i arbetslöshet inte tvingas från hus och hem. Utveckla återregleringen av bankerna. Stärk bolånekundernas makt genom att via föreskrifter ålägga bankerna att erbjuda kunderna ett låneavtal som utgår från reporäntan och att eventuella påslag redovisas för sig. Det ska vara obligatoriskt för bankerna att redovisa sina bolåne-marginaler och förklara sina påslag för Finansinspektionen. SBAB ska användas till att pressa bolåneräntorna. Regeringen kan sänka SBAB:s upplåningskostnader genom att uttala att SBAB ska vara kvar i statlig ägo, och SBAB:s avkastningskrav kan sänkas ytterligare, så att banken kan agera kraftfullare för lägre bolåneräntor.

Herr talman! Klyftorna i Sverige växer – det framgick av regeringens vårbudget. Den relativa inkomsten har sjunkit från 49 procent 1991 till

38 procent 2010 för den fattigaste inkomstdecilen och från 70 procent till 61 procent för den näst fattigaste, medan den stigit från 220 procent till 282 procent för den rikaste inkomstdecilen och från 148 procent till 157 procent för den näst rikaste. Till stor del förklaras dessa ökade skillnader av kapitalinkomster för den rikaste tiondelen av befolkningen. Arbetslösa och personer med sjuk- och aktivitetsstöd har haft en negativ inkomstutveckling under regeringen Reinfeldt medan befolkningen som helhet haft en real inkomstökning med 2,8 procent per år.

Sverige glider alltså isär. Särskilt tydligt är detta för de 400 000 överskuldsatta. Här krävs utöver de generella åtgärderna som jag kort anvisat ovan särskilda insatser. Kronofogdemyndigheten behöver stärkas för att jobba med dessa frågor bland annat efter Högsta domstolens beslut hösten 2010 som innebär att Kronofogden måste bli mer restriktiv i sina bedömningar av ansökningar om skuldsanering. De förslag som förts fram från företrädare för föreningen Insolvens och Kronofogdemyndigheten om statliga saneringslån med rimliga villkor måste prövas seriöst, och jag hoppas att konsumentminister Birgitta Ohlsson tar upp detta förslag i samband med den utredning som hon tillsatte häromdagen.

Den borgerliga politiken att gynna allmosor och välgörenhet genom skatteavdrag för bidrag till välgörenhetsorganisationer är fel väg att gå. Valfärden är det offentligas ansvar och ska skattefinansieras. Dessutom är det ett ytterligare avsteg från ett enkelt och robust skattesystem.

Anf. 116 ANDERS SELLSTRÖM (KD):

Herr talman! Vi ska vara ödmjuka inför läget, tycker jag. Jag hade hoppats att vi skulle kunna ha ett förhållningssätt där vi vinklar olika delar och hittar en ödmjuk hållning totalt sett. Jag tycker att det genast blev en låsning när Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet agerar som de gör. De började med att det är regeringens fel. Det skapar ingen grund för samsyn.

Jag ska citera Per Bolund. Han började sitt anförande med att säga: Hushållen ska inte ta någon del i skuldutvecklingen. Det är regeringens fel. Vilken start! Om inte individen tar sitt ansvar i vårt samhälle krackelerar det helt och hållet. Om inte individen är en viktig spelare i vår samhällsekonomi fungerar ingenting. Per Bolund börjar med att skylla på regeringen och säger att hushållen inte ska ta någon del i ansvaret. Det tycker jag är en konstig beskrivning av läget i vårt land. Vi får inte någon samsyn av sådana inlägg.

I jämförelse med disponibel inkomst är skuldkvoten hög i dag. Från Finansinspektionen har man funderat på om den är för hög, men man har bedömt att den har planat ut. Under den tid då Socialdemokraterna styrde med stöd av bland annat Vänstern och Miljöpartiet från 1995 till 2006 steg skuldkvoten med ungefär 66 procent. Från 2006 till i dag har den stigit med ytterligare 13 procent, om man jämför med de siffrorna. Vad gjorde Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern då för att bromsa skuldkvotsutvecklingen? Ingenting. Vi har i alla fall fått igenom ett bolånetak, och vi har fått fler och fler banker att börja agera för ett amorteringskrav i någon form.

Var lite ödmjuka när ni säger att det är regeringens fel. Ni gasade på skuldutvecklingen mer än vad denna regering har gjort från 2006 och framåt, enligt de tabeller som finns att tillgå.

Veronica Palm talar om bristen på bostäder. Det är effekten av den subventionspolitik som Socialdemokraterna förde under många år. Vi fick inte fram något byggande i vårt land. Det byggdes betydligt mer i Finland och Norge. I Sverige fick vi inte fram några bostäder. Det har vi gjort någonting åt nu. Vi har tagit bort denna subventionspolitik och försökt hitta sätt att komma framåt.

Den nya plan- och bygglagen sätter press på kommunerna att snabba på hanteringen av bygglov och detaljplaner. Nu kommer fler reformer i den vårproposition som har lagts fram.

Vi måste vara lite ödmjuka, men jag finner inte denna ödmjukhet hos oppositionen. Det tycker jag är lite märkligt.

Per Bolund talar om samsyn. I fråga om bosparande för unga har vi en samsyn mellan Kristdemokraterna och Per Bolunds miljöparti. Vi kanske kan få fler med på det. Det tror jag är viktigt. I och med att det finns ett bolånetak är det viktigt att man kan börja bospara i tid. Vi kan på olika sätt hjälpas åt att driva den frågan.

Det är bra om bankerna själva ställer krav på amortering och om vi får människor att förstå att det bästa sparandet egentligen är att amortera. Men vi vet att lagstiftning innebär en massa problem eftersom det går att komma runt dessa amorteringskrav på olika sätt via lagstiftning.

Bostadsbyggandet är självklart också en del i problematiken.

Till sist vill jag säga något till Jacob Johnson från Vänsterpartiet. Han vill att vi ska sänka kraven på avkastning för SBAB för att SBAB ska kunna sänka räntan. Men då är ju du, Jacob Johnson, med och driver på skuldkvoten ytterligare. Det kommer att innebära att människor lånar ännu mer om räntan sjunker ytterligare. Jag förstår inte logiken i ditt upplägg och i det du säger om att vi ska driva på att SBAB ska vara någon form av ledande räntesänkare i vårt land.

Anf. 117 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Jag ska försöka använda dessa minuter för att svara på vad som har sagts här och kommentera det lite grann.

Jag ska börja med det som Per Bolund sade om att ränteavdrag kanske kan diskuteras. Det är vackert så.

Till övriga som tycker att det bör åtgärdas i någon mening undrar jag i så fall i vilken spak man vill dra. Handlar det om ränteavdrag, fastighetsskatt, stämpelskatt, ökade amorteringskrav, eller vad kan det vara?

Per Bolund tycker att vi ska ha ett speciellt bosparande. Jag vill vara lite försiktig. Vi har en ganska hög sparkvot i Sverige just nu. Och vi har just sjösat ett nytt sparande – investeringssparkontot. De är mycket enkelt och mycket lämpligt för barn och ungdomar. Låt oss se vart det tar vägen. Jag tror själv att det kommer att bli en stor succé.

Man kan ställa frågan om skattehöjningar drabbar vanliga löntagare eller inte. När det gäller vilka som drabbas av en bensinskattehöjning tror jag att den slår även mot vanliga löntagare och inte bara mot andra typer av grupper.

Jag håller med Veronica Palm om boendet, men det är en mycket svår fråga. Åker man runt i Spanien och ser husskelett efter husskelett förstår man att det inte bara är att trycka på en boendeproduktionsknapp. I huvudsak handlar det om att utnyttja existerande bestånd bättre, att göra tiden från idé till färdig huskropp kortare och att förbättra byråkratin.

Jag måste säga att jag är mycket förvånad över att Veronica Palm säger att det är helt fel väg att gå att ägna sig åt folkbildning i finansiell ekonomi. Det är förvånande att från en ledande socialdemokrat, med den tradition som ditt parti har med Rickard Sandler som grundade ABF, Per Albin, Tage Erlander, få höra att man ska raljera över folkbildning och tycka att det är fel.

Sedan håller jag med om Veronica Palms kritik mot Erik Almqvist. Det som han sade var obegripligt för mig. Dessutom är 9 ½ procents ränta en orimligt hög ränta som skrämmer bort folk. Den hör till ett system med fast växelkurs.

Anf. 118 VERONICA PALM (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för en spännande debatt. Jag är den första som har det sista inlägget i debatten.

Debatten har varit klargörande. Precis som Per Bolund sade i sin inledning hade det varit välkommet om man hade kunnat hitta någon form av öppningar och åtminstone en gemensam analys.

Det som har blivit mer tydligt under denna debatt är hur otroligt splittrade de fyra borgerliga partierna är. Några poppar upp förslag, någon kastar ut något, någon hänger på någon annan, och någon tycker inte som en annan, och någon avvisar något i talarstolen i riksdagens kammare. Det är fyra företrädare för fyra partier som ingår i en minoritetsregering och som borde ha lite ambitioner och åtminstone hålla ihop det minoritetsunderlag som man har i riksdagen. Men det är ändå spännande, och det säger väl någonting om var svensk politik befinner sig just nu.

Vi på den rödgröna sidan är tre olika partier som driver olika linjer i mycket. Men vi har en ganska bred samsyn när det gäller att vi inte skylar på de enskilda hushållen. Det krävs mer politik och mer av gemensamt ansvar. Man kan inte bara, som Anders Sellström kanske tydligast gjorde, skuldbelägga hushållen och säga att den som inte har ska inte heller kunna ha i framtiden. Jag är orolig för den bilden.

Jag är helt övertygad om att den som tar ett lån för att köpa ett drömhus gör ett medvetet val. Då krävs det att det finns robusta försäkringar, omställningsförsäkringar, att det finns en aktiv politik för tillväxt och jobb och att vi för en bostadspolitik som ser till att ställa om Sverige och ge möjligheter för tillväxt och arbete. Sverige har inte råd att inte bygga fler bostäder.

Anf. 119 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Jag vill också passa på tillfället och tacka så mycket för denna debatt. Det är mycket bra att denna fråga nu åtminstone finns på dagordningen, även om det har blivit några missförstånd här och var.

Anders Sellström missförstod mig. När jag sade att jag inte tyckte att man skulle skylla på hushållen var det för att hushållen i många fall inte har några andra alternativ än att ta på sig skulder. Vill man ha en bostad i Stockholmsområdet är det för de allra flesta människor inte ett alternativ att inte skuldsätta sig. Ur den synvinkeln är det på ett samhällsekonomiskt plan faktiskt snarare en fråga för regeringen att hantera den totala skuldsättningen för hushållen än att peka på hushållen själva, som Anders Sellström gjorde väldigt mycket i sitt anförande.

Samtidigt vill jag också säga att riskerna inte ska överdramatiseras. Jag tror inte heller att det i det korta perspektivet är en stor risk för att bankerna i Sverige får en svår ekonomisk situation.

Om det däremot blir en kärvare ekonomisk situation framöver, till exempel om skuldkrisen i Europa förvärras och det påverkar även Sverige, ser jag en stor risk i att hushållen i den situationen drar ned på i princip all annan konsumtion för att kunna betala sina bolån. Vi vet att svenskarna är ett mycket ansvarstagande folk som till nästan varje pris betalar sina skulder. En sådan utveckling skulle drabba svensk ekonomi mycket hårt. Det skulle dra ned den totala konsumtionen, och det skulle göra att vi får en ännu djupare ekonomisk nedgång. Det är en situation som vi alla ska vara medvetna om kan uppstå.

Jag frågade finansmarknadsministern i början av debatten om han kunde ge något exempel från historien eller från andra länder där en lång tid av stigande skuldsättning hos hushållen eller hos det offentliga inte har lett till finansiell instabilitet.

Att ministern trots tre inlägg så här långt inte har kunnat presentera något enda exempel på en sådan situation tycker jag manar oss alla till eftertanke. Det finns många exempel på att en stigande skuldsättning har lett till finansiell instabilitet. Vi har inte fått höra något exempel på att man har kunnat visa att det inte har gått den vägen. Det visar att vi måste ta denna fråga på allvar.

Jag har i mina inlägg manat till att man ska försöka hitta en bred samtycka och hitta gemensamma lösningar för att motverka en sådan situation som vi såg i Sverige på 90-talet. Jag hoppas att denna medvetenhet kan komma även från andra partier framöver.

Anf. 120 JAN ERTSBORN (FP):

Herr talman! Jag har i två inlägg uppehållit mig vid de skulder som hushållen har och som inte är relaterade till bostäder. Det har jag gjort därför att jag tycker att det är oerhört viktigt och därför att jag hade en misstanke om att mycket av denna debatt skulle handla om just bostadslånen. Detta innebär inte att vi i Folkpartiet är ointresserade av den ökning som har skett av bostadslånen, höjningen av fastighetspriser och bostadsrättspriser och så vidare. Vi följer detta noga, och vi har fortlöpande en dialog med regeringen om detta. Vi delar statsrådet Peter Normans bedömning av hur läget är för närvarande, och ser inte någon större oro i denna del.

Bland andra Per Åsling har tagit upp frågan om sparande. Vi i Folkpartiet vill gärna medverka till att man inför någon form av stimulans till ett sparande för att kanske på det viset få en lite bättre balans i hushållens ekonomi. Det kan vara fråga om bosparande för ungdomar, som man har i Norge, det kan vara fråga om grundavdrag, och det kan vara fråga om att sänka skatten på kapitalinkomster.

I Folkpartiet har vi inte låst oss för någon teknisk lösning, men en stimulans för ett långsiktigt sparande ser vi gärna att man kan införa så snart det finns möjlighet till det.

Jag vill avsluta mitt sista inlägg med att tacka Miljöpartiet för initiativet till debatten och tacka övriga debatttagare.

Anf. 121 PER ÅSLING (C):

Herr talman! En debatt om skuldsättning måste också belysa vad vi menar med tillgångar, som ett led i att öka konsumenternas kunskap om sparande och skuldsättning.

Sparandekvoten som ofta debatteras innehåller flera olika typer av tillgångar. Detta måste problematiseras. Pengar på ett sparkonto är lättillgängliga i jämförelse med värden bundna i papper och fastigheter. Även pensionssparande och pensioner finns med i den officiella statistiken, och som själva namnet antyder är dessa inte realiserbara före en förutbestämd tidpunkt. Skatteverket och Konsumentverket har konstaterat att privat pensionssparande inte bör vara en prioriterad sparform för alla. Till exempel förlorar tre av fyra som pensionssparar skattemässigt på sparandet enligt Skatteverket.

Herr talman! Debatten om sparande måste också fokusera på vad som är och inte är realiserbara tillgångar. Till syvende och sist är detta ett grundläggande ställningstagande för konsumenten, och det är den enskilda konsumenten som måste fatta beslutet.

Genom att skattemässigt gynna vanligt buffertsparande med hjälp av ett avdrag samt ge incitament för unga att spara till sin bostad kan vi ta ett stort steg i att skapa en förnyad inställning för mer av sparande och mindre av lånande.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis tacka mina meddebattörer för en spänstig debatt.

Anf. 122 ERIK ALMQVIST (SD):

Herr talman! Det har förts några olika parallella diskussioner på samma ämne. En diskussion har förts om hushållens ansvar för sina bolån. Vilket ansvar bär det enskilda hushållet? Där måste jag ändå förtydliga vår linje.

Jag tycker att både högern och vänstern hamnar lite fel. Självklart har det enskilda hushållet ansvar för de lån hushållet självt väljer att ta upp, och den enskilda individen har ett ansvar för de utgifter man själv tar på sig. Men det betyder inte att politiken inte har något ansvar för den övergripande situationen. Det är där jag inte riktigt kan hålla med Alliansen, framför allt inte Kristdemokraterna.

Om det har uppstått en hög belåningsgrad på hushållen har det skett utifrån spelregler som är satta här i riksdagen. Om vi tycker att de spelregler som vi har bestämt inte faller väl ut är det vårt ansvar att förändra dem. Diskussionen handlar egentligen om huruvida vi tycker att situationen är bra med hushållens belåning eller inte. Om vi inte tycker att den är bra är det uppenbarligen någonting som inte har fungerat bra. Sedan kan man lägga vilken skuld man vill på den enskilde, men det här är fortfarande ett faktum. Det är vi som har ansvar för makroperspektivet och helheten.

Tyvärr verkar det inte finnas många åtgärder som vi kan nå en samsyn om. Mitt parti är skeptiskt mot att avgiftsbelägga de skuldtyngda hushållen med ytterligare en fastighetsskatt eller andra avgifter. Det förvärrar snarare situationen. Det gör att hushållen och individerna blir ännu mer ekonomiskt sårbara.

Vi hade hoppats på att få ett visst medhåll när det gäller att se över ränteskillnadsersättningen. Vi tycker att det är olyckligt att den som är

ansvarsfull och lånar upp sig mer långsiktigt straffas genom inlåsnings-effekter som inte finns i andra länder. Där får man betala en premie till banken som dessutom kan generera vinst om man vill gå ur lånet för att hitta en billigare finansiering. Det är inte helt rimligt, men det är i alla fall värt att diskutera.

Jag får tacka Miljöpartiet och alla andra för en viktig och bra debatt.

Anf. 123 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! Den politik som förts under de senaste årtiondena har lett till ökade klyftor i Sverige och att det gemensamma ägandet, till exempel i form av allmännyttan, har minskat. Det minskade utbudet av hyresrätter och skattesänkningar för i första hand de välbeställda har drivit på bostadspriserna, och många hushålls ökade disponibla inkomst går i dag till räntor på stora bostadslån.

Förutom att stora grupper därigenom hamnar i en privatekonomiskt utsatt situation om räntorna stiger eller om arbetslöshet eller sjukdom drabbar hushållet urholkas solidariteten i samhället. Många människor mer eller mindre tvingas att i första hand se om sitt eget hus. I så måtto kan man tyvärr säga att den borgerliga privatiseringsrevolutionen har haft stora framgångar. Bara i Stockholmsområdet har ca 30 000 hyreslägenheter omvandlats till bostadsrätter till ett värde om ca 30 miljarder kronor.

Särskilda insatser måste riktas mot den stora gruppen av överskuld-satta. Ge Kronofogdemyndigheten möjlighet att genomföra sitt femstegsprogram, minska återbetalningstiden vid skuldsanering till tre år, inför kreditbedömning för alla lån och förbjud så kallade sms-lån.

En vänster värd namnet måste anvisa en annan väg. Vi vet att jämlika samhällen mår bättre vad gäller hälsa och kunskap. Vägen till ett mer jämlikt samhälle går via offentliga investeringar, bland annat i byggande av hyresrätter. Det skapar välfärd, arbetstillfällen och en aktiv fördelningsspolitik. Staten måste bli en reell aktör på kreditmarknaden som ökar konkurrensen så att räntemarginalerna kan sänkas. Bankernas möjlighet att fritt skära emellan på bolånetagarnas bekostnad måste begränsas.

Det är dags för en översyn av skattesystemet!

Tack för debatten!

Anf. 124 ANDERS SELLSTRÖM (KD):

Herr talman! Låt mig upprepa vad jag sade i mitt anförande.

När alla enskilda hushålls samlade skuldsättning läggs ihop och bedöms utifrån ett helhetsperspektiv ligger det på myndigheter, regering och riksdag att bevaka om eventuella åtgärder bör vidtas. Därom råder nog inga tvivel.

Det här var i stort sett vad jag inledde mitt anförande med.

Veronica Palm försöker få det till att jag skuldbelägger hushållen. Men det vilar tungt på de enskilda hushållen att själva ansvara för hur de ordnar sina lån och vilka risker de tar. Det är en självklarhet. Kan inte Veronica Palm, Per Bolund och ni andra stå upp för det?

Per Bolund diskuterade att man är tvungen att ta lån för att bo i Stockholm. Men man kan vända på frågan. Är det en mänsklig rättighet att bo i Stockholm? Man kan alltid fundera på det.

Jag har fortfarande ett ansvar. Om jag vill bo i Stockholm måste jag kanske ta ett lån – det är helt riktigt vad Per Bolund säger – men det är inte en mänsklig rättighet att bo i Stockholm. Jag måste väga in risktagandet i det hela. Det är en självklarhet. Man kan bosätta sig i Norsjö. Där såldes sista villan för 85 000 kronor. Det är i och för sig billigt, men det kan man också fundera på. Men det är ingen mänsklig rättighet att bo i Norsjö heller – eller hur?

Alla ingående delar i ett samhälle utgör helheten. Det får vi aldrig glömma bort. Det är vi individer, banker, företag och alla andra. Vi måste ta ansvaret. Det är vi som blir helheten tillsammans.

Jag vill till sist ta upp två saker i debatten, som jag ändå tycker har varit intressant. Jag får också tacka Miljöpartiet för initiativet. Det gäller banker och amorteringar. Jag hoppas att bankerna kan ta lite mer långsiktigt ansvar för dessa frågor och erbjuda amortering, som är en av de bästa sparformerna som finns. De ska väga stå upp för det.

Än en gång vill jag betona det personliga ansvaret. Man får aldrig glömma bort det egna risktagandet. Det är viktigt för att klara sitt eget liv på kort och på lång sikt.

Anf. 125 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Jag vill tacka Per Bolund, Miljöpartiet och mina meddebattörer för att debatten har kommit till stånd.

Jag får be om ursäkt för att jag inte har svarat på Per Bolunds fråga. Jag har inget svar på frågan i dag. Jag utgår från att det finns exempel. Jag får återkomma till detta, men jag har inget i rockärmen i dag – inte vare sig ja eller nej.

Låt mig dock säga att kommissionens Alert Mechanism Report är en viktig del av förstärkningen av den ekonomisk-politiska samordningen i EU, och det välkomnas från vår sida.

Jag vill återigen betona att regeringen tar hushållens problem och deras ställning på finansmarknaden på stort allvar. Konsumenten ska kunna känna sig trygg i kontakten med finansiella företag, vare sig det handlar om att spara till en buffert, låna till en bostad eller planera inför pensionen.

Regeringen värnar om konsumenternas ställning på finansmarknaden, och vi har hittills vidtagit en rad åtgärder, som jag tidigare berättade om. Vi fortsätter nu vårt arbete med att förenkla och förbättra för konsumenterna i deras möten med banker och andra finansiella företag. Det här är frågor som ligger mig varmt om hjärtat, och de kommer fortsatt att vara prioriterade.

Jag tror också att jag, finansministern och meddebattörer i den här debatten har ett ansvar när det gäller opinionsbildning. Jag tror till exempel att den räntekarta som finns i en av våra större morgontidningar – den är en formidabel hjälp till medborgarna för att förhandla med bankerna – aldrig hade kommit till om inte jag och andra här i salen hade varit tuffa mot bankerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 126 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Herr talman! I betänkandet behandlas 115 motionsyrkanden om högskolan från den allmänna motionstiden 2011.

Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Jag kommer främst att ta upp kvalitetssatsningar, jämställdhet, teckenspråk samt vissa satsningar.

I fredags hade jag tillsammans med FP-kolleger möjlighet att besöka Linköping, och det var ett väldigt spännande besök. Där har högre utbildning, forskning, medicin och teknik tillsammans skapat en inspirerande miljö. Vi kunde genom speciella glasögon se hjärtan i 3D och ett specialutvecklat bord med den senaste tekniken för analys och diagnostisering, titta i mikroskop, lyssna och lära. Det var forskning och utveckling i framkant – otroligt spännande!

För att Sverige ska kunna klara den internationella konkurrensen krävs utbildning och forskning i världsklass. Vi har tidigare framhållit detta och vill återigen understryka vikten av Sveriges utbildnings- och forskningsresurser för att stärka den internationella konkurrenskraften. Vi behöver fortsätta att utvecklas som en ledande utbildnings- och forskningsnation.

Herr talman! Jag kommer att återkomma mer explicit om forskningen i nästa debatt.

Frågor om högskolans kvalitet och utveckling är angelägna och viktiga. Högskolan är, tillsammans med universiteten, en av de största statliga sektorerna. Det handlar om stora belopp, uppemot 40 miljarder. Huvuddelen är offentliga finansärer, det vill säga skattemedel som går till dessa satsningar.

Omfattande satsningar på ökad kvalitet i utbildningarna har också gjorts sedan förra mandatperioden. Det låter inte alltid så i debatten, men det är viktigt att nämna. Satsningarna pågår alltjämt.

Herr talman! Jag tänkte passa på att ta upp några av de satsningar som görs.

År 2007 satsades 120 miljoner kronor för att höja ersättningsnivåerna till utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi.

Under 2008 satsades ytterligare 240 miljoner kronor för att höja kvaliteten i utbildningen. Förstärkningarna syftade bland annat till att öka undervisningstiden.

I budgetpropositionen för 2011 presenterade regeringen en höjning av grundutbildningsanslagen på inledningsvis 200 miljoner kronor 2012 och därefter ytterligare 200 miljoner kronor från och med 2013 i form av höjda ersättningsbelopp per helårsstudent inom humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi.

För att stärka kvaliteten i utbildningar inom humaniora och samhällsvetenskap krävs enligt regeringen fortsatta insatser. Regeringen beräknar därför en kvalitetssatsning om ytterligare 400 miljoner kronor 2013 genom höjda ersättningsbelopp för dessa områden.

Herr talman! Det känns viktigt att ta upp de här satsningarna på grund av att det i debatten ibland låter som att det inte görs tillräckligt och inte görs någonting alls. Men det görs väldigt mycket.

Vad gäller frågor om resurstilldelningssystemet vill jag också nämna några specifika satsningar.

Den kvalitetsbaserade resurstilldelningen ska påbörjas 2013 och beräknas då omfatta 95 miljoner kronor. Dessa medel kommer att baseras på utbildningsutvärderingar genomförda av Höskoleverket till och med sommaren 2012. Den kvalitetsbaserade resurstilldelningen är avsedd att vara fullt utbyggd 2015 och beräknas då omfatta 295 miljoner kronor årligen.

Herr talman! Riksdagen och regeringen har ansvaret för övergripande mål, lagar och förordningar samt att fördela resurser och avsätta resurser till verksamheten. Högskolor och universitet har en hög grad av självständighet för att också leda sin verksamhet och utveckla den. Den här rollfördelningen är viktig att nämna.

Jag ska nu nämna någonting om ett annat viktigt område, förutom de satsningar som görs, och det är jämställdheten vid universiteten.

Delegationen för jämställdhet i högskolan har avlämnat sitt betänkande *Svart på vitt – om jämställdhet i akademien*. Förslagen i betänkandet är under beredning. Det finns flera uppdrag på området.

Regeringen har uppdragit åt Höskoleverket att följa upp hur jämställdheten vid universitet och högskolor har utvecklats till följd av lärosätens ökade frihet och självbestämmande i fråga om läroanställningar från och med den 1 januari 2011.

Regeringen uppdrar åt Höskoleverket att under perioden 2011–2013 ta emot slutredovisningar av projekt som har bedrivits med stöd från Delegationen för jämställdhet i högskolan.

Höskoleverket ska med utgångspunkt i delegationens betänkande samt projektens slutredovisningar sammanställa, analysera och på lämpligt sätt sprida erfarenheterna av delegationens samlade projektverksamhet. Uppdraget ska redovisas i två separata rapporter till Regeringskansliet senast den 1 april 2014.

Vad gäller teckenspråk och meritpoäng kan vi konstatera att vi har ett enigt utskott. Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen om meritpoäng för teckenspråk. För att inte missgynna de elever som väljer att studera teckenspråk på avancerad nivå i gymnasieskolan bör ämnet enligt utskottet likställas med moderna språk i fråga om meritpoäng.

Förutom det finns det andra språk som omnämns i betänkandet. Språkkunskaper är viktiga för ett litet land som Sverige, inte minst för konkurrensförmågan i det globala samhället. Det är viktigt.

Jag skulle vilja ta upp en satsning som har presenterats i veckan vad gäller nordiska språk. Det är satsningen på finska, som är ett nationellt minoritetsspråk, som vi kunde ta del av i måndags. Det berör 600 000, som tillhör den gruppen nationella minoriteter. Det är också viktigt och intressant.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga att en välutbildad befolkning är en viktig förutsättning och målsättning för att Sverige i fortsättningen ska utvecklas som en tillväxt- och välfärdsnation. För det är ett utbildningsväsen av hög kvalitet av alldeles avgörande betydelse.

(Applåder)

Anf. 127 LOUISE MALMSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Du och Jan Björklund är naturligtvis inte samma person. Men ni tillhör trots allt samma parti – det är er utbildningsminister.

Då vill jag fråga dig: Varför har ni så låga ambitioner för Sverige att ni sätter mål för andelen med eftergymnasial utbildning som vi redan lever upp till, dessutom med god marginal? Hur ska vi då kunna konkurrera i framtiden, när allt fler länder får allt högre andel högutbildade som konkurrerar med oss om arbeten?

Anf. 128 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Fru talman! En oerhört viktig del av satsningarna handlar om kvalitet. Jag noterade också att Louise Malmström nämnde det i sitt eget anförande.

Det handlar om att satsa på kvalitet och se till att även de som satsar på att utbilda sig får den absolut bästa utbildningen. Vi menar att det finns all anledning att se över kvalitetsfrågorna. Vi har också tidigare i debatten hört att Sverige avsätter betydande belopp just för att många ska ha möjlighet att utbilda sig vidare genom eftergymnasiala studier.

Det jag ibland kan sakna från Socialdemokraterna är konkreta förslag på kvalitet. Vad är socialdemokraternas svar på frågan om hur vi ska få bästa möjliga utbildning och skapa förutsättningar för dem som studerar att kunna konkurrera i det globala samhället? Hur ser Socialdemokraterna rent konkret på den frågan? Svaret lyser med sin frånvaro, men jag hoppas att Louise Malmström kan svara på den frågan.

Utbildning är viktigt för Folkpartiet. Det handlar om att erbjuda många möjligheter att komma in och studera. Mängder av satsningar är gjorda. Nu gäller det också att fokusera på kvalitet.

Anf. 129 LOUISE MALMSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är dumt att ställa kvalitet och kvantitet mot varandra. Det finns ingen sådan motsättning. Ett bra sätt att börja arbeta med kvalitetsutveckling är att se över och förbättra det kvalitetsutvärderingssystem som finns i dag.

Senast i dag fick utvärderingssystemet för högre utbildning underkänt av den europeiska kvalitetssäkringsorganisationen EMQA. Skälen är desamma som vi har anført vid ett flertal tillfällen och som sektorn har anført: Det finns så allvarliga brister i upplägget av utvärderingarna och i Högskoleverkets självständighet att Sverige nu riskerar att uteslutas från kvalitetssäkringsarbetet i Europa.

Att ta till vara det sektorn har sagt tidigare är ett bra sätt att arbeta vidare med högre kvalitet inom utbildningen. Har du någon kommentar till det som har kommit i dag i medierna om att vi underkäns av EMQA? Det undrar jag också.

Anf. 130 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Fru talman! Kvalitetsfrågorna är oerhört viktiga. I utskottet har vi också kunnat ta del av flera rapporter. Frågan är då hur vi ser till att få till stånd satsningen på kvalitet.

Jag har räknat upp några av de viktiga delarna. Det handlar exempelvis om resursförstärkningar som är beslutade. Det handlar om på vilket sätt man ska mäta kvalitet, vilket vi har haft uppe i flera debatter tidigare.

Det handlar om att ge möjligheter till de universitet och högskolor som finns att vässa sina profiler och genom samverkan kunna bli mycket bättre på vad man har att erbjuda.

Det handlar också om att se till att de som studerar på våra universitet och högskolor kommer med en bra utbildning från grunden. Ofta när man är ute och åker och träffar företrädare kan man konstatera att en del av de studerande som i dag finns på universitet och högskolor hade behövt ha med sig bättre grundkunskaper redan från grundskolan och gymnasium.

Utbildningspolitik handlar om allt från förskola till högre utbildning. Genom att göra satsningar på varje delmoment kommer också kvaliteten att öka. Men det är inte bara en sak som man ska göra utan flera. Jag har här i debatten i dag bara berört några av alla exempel. Vi har all anledning att i kommande debatter återkomma till hur de satsningarna i slutändan påverkar kvaliteten på högre utbildning.

Anf. 131 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Fru talman! Ska Sverige fortsätta att vara ett öppet, innovativt och rikt land där alla har möjlighet att förverkliga sina drömmar, nå sin fulla potential eller göra en klassresa krävs en väl utbyggd högre utbildning tillgänglig för alla och väl representerad i hela landet.

På många sätt har vi i dag en bra högre utbildning. Vi har starka lärosäten runt om i landet, och det ska vi vara stolta över. I den internationella konkurrensen och i denna tid av globalitet är det dock livsfarligt att slå sig till ro.

Svensk högre utbildning är bra men ska bli bättre. Vi befinner oss också på en resa mot just vassare högre utbildning i Sverige.

Till stor del handlar – och kanske framför allt handlade – detta arbete om att bryta med den gamla politiken. I Socialdemokraternas Sverige blev platserna inom den högre utbildningen fler, men de finansierades hela tiden inom ram, det vill säga man utökade antalet platser men sköt inte till extra pengar.

Resultatet av detta blev att det som nu kallas heltidsstudier ibland bara innebar ett fåtal lärarledda timmar i veckan, inte minst inom humaniora och samhällsvetenskap. Med Alliansen vid rodret har vi påbörjat resan mot högre kvalitet i den högre utbildningen. I flera steg har vi höjt och höjer ersättningarna.

Föregående talare har gått in på detta ämne lite mer ingående. Men vi kan konstatera att vi år 2013 jämfört med år 2011 kommer att ha höjt ersättningarna till humaniora och samhällsvetenskap med 800 miljoner.

Svenska studenter, inte minst de som studerar dessa ämnen, kan vara trygga i att vi har en regering och en politik som sakta men säkert stärker kvaliteten i utbildningen och undervisningen. Det var inte länge sedan motsatsen var fallet.

Fru talman! Jag och Centerpartiet tror också att det behövs en större interaktion mellan högre utbildning, forskning och det omgivande samhället. Det kommer jag att gå in på i mitt anförande i nästa debatt om forsknings- och innovationsfrågor.

Ett gammalt centerförslag när det gäller just den högre utbildningen på det här området är att skapa ett koncept som vi kallar studentmedarbetare, som debattörer från andra delar av Alliansen har plockat upp och

gjort till sitt. Om vi kan bidra till att hitta upplägg där man naturligt och på ett ännu bättre sätt än i dag kan varva studier och arbete, då är mycket vunnet.

Vi är övertygade om att en större integration mellan lärosäten och arbets- och näringsliv är till gagn för såväl studenterna som näringslivet och lärosätena i fråga.

Fru talman! Vi i Centerpartiet är varma anhängare av våra lärosätens autonomi och självständighet. Vi tror att de som är bäst på att utveckla och sätta ramar för en utbildning, en kurs eller ett program är de som befinner sig nära verksamheten. Alliansregeringen och Centerpartiet har tagit viktiga steg för att ge våra högskolor och universitet större självständighet, inte minst manifesterat av autonomireformen för några år sedan.

Trots denna autonomireform har vi dock fortfarande en ganska hög grad av likriktning på de svenska lärosätena. Jag tycker att det vore spännande om våra lärosäten i högre grad profilerade sig gentemot varandra och valde delvis olika utvecklingsspår i hur undervisning och innehåll ter sig.

Det vore också spännande om vissa lärosäten till exempel möjliggjorde för studenter att plugga enligt ett treterminssystem, i stället för dagens höst- och vårterminer med ett långt sommarlov, så att man på vissa lärosäten skulle kunna bli sjuksköterska eller civilingenjör på lite kortare tid, utan det långa sommarlov som många svenska studenter visserligen njuter av i dag.

Fru talman! Högre utbildning har i ärlighetens namn under den senaste tiden kanske inte varit det politikområde där det har varit allra mest action. Mycket har handlat om att stegvis utveckla och förvalta det vi redan har.

Jag tycker mig dock se tecken på att detta håller på att förändras. Jag har flera exempel.

På dagens SvD Brännpunkt skriver rektorerna för Uppsala universitet och Högskolan på Gotland om hur det nya, sammanslagna Uppsala universitet med dess Campus Gotland kommer att arbeta.

Det finns mycket att säga om sammanslagningar och sådana frågor, men jag vill nu fokusera på det man skriver om sina utvecklingstankar, om att skapa ett starkt centrum för bland annat Liberal Education på Gotland.

Det här är ett delvis nytt inslag i svensk utbildning, och det blir väldigt intressant att följa utvecklingen av detta upplägg, som redan tidigare har funnits på Gotland men nu får ännu bättre förutsättningar att växa sig starkt.

I bloggssfären, bland de bloggare som skriver mycket om högre utbildning, forskning och innovationsfrågor, finns det mycket visioner, till exempel om vad som händer den dagen utländska lärosäten vill öppna filialer här i Sverige. Vad blir svensk politikens svar när Harvard vill öppna sin första filial i Skandinavien?

Andra exempel man kan nämna är att Svenskt Näringsliv för någon vecka sedan flaggade för möjligheten att starta en egen lärarutbildning. Det är väldigt spännande saker som händer, och jag tror att de markerar ett skifte i politiken för högre utbildning. Efter en tid då mycket har handlat om att sakta men säkert förvalta och utveckla det vi har kan det

komma helt nya element. Centerpartiet ser detta, och jag tillåter mig att göra lite reklam för ett seminarium vi kommer att anordna i slutet av maj, där vi bjuder in många av dessa aktörer till Riksdagshuset för att höra dem beskriva sina visioner för svensk högre utbildning.

Avslutningsvis vill jag sammanfatta mitt anförande med att svensk högre utbildning är bra. Vi befinner oss i vad som måste beskrivas som världsklass, och vi blir framför allt ständigt bättre – detta tack vare en alliansregering som tar kvaliteten på allvar.

Jag vill också upprepa min lilla prediktion eller spaning att politiken för den högre utbildningen kommer, efter en tid av lite stiltje, att bli ett av de hetare politiska områdena just för att detta är så pass viktiga frågor i en tid av internationell konkurrens och globalitet.

(Applåder)

Anf. 132 LOUISE MALMSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Emil Källström talar om världsklass, och Nina valde att inte kommentera att det nuvarande kvalitetsutvärderingssystemet har blivit underkänt av den europeiska kvalitetssäkringsorganisationen. Därför blir jag lite sugen på att ställa samma fråga till dig: Har du någon kommentar till detta? Det kan du få svara på om du hinner.

Det jag är mest nyfiken på är hur du ser på snedrekryteringen till högre utbildning. Du tror väl inte att det bara är 21 procent av barnen i familjer med lågutbildade föräldrar som är lämpade för högre studier medan 83 procent av barnen med forskarutbildade föräldrar är det? Om du inte tror det är jag nyfiken på vad du är beredd att göra för att bryta den snedrekrytering som finns i dag. Vad är du beredd att politiskt driva för frågor för att minska snedrekryteringen?

Anf. 133 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Det du nämnde i det förra replikskiftet, Louise Malmström, var för mig nyheter. Då har man privilegiet att svara att man inte riktigt vet. Jag har inte följt det där. Jag kan bara säga, så att säga på volley, att om något är uppenbart fel ska vi självklart rätta till det. Det gör varje ansvarsfull regering. Om någon påpekar brister ska man göra vad som krävs för att det ska bli bra igen. Men låt mig återigen komma med brasklappen att du nämner något som jag inte har hunnit ta del av.

När det gäller snedrekryteringen tycker du kanske att jag gör det lätt för mig, men jag vill säga att snedrekrytering till den högre utbildningen aldrig är en fråga exklusivt för den högre utbildningen. Det handlar om att göra rätt saker i tidiga åldrar. Vi måste återupprätta den svenska skolan som en kunskapsskola, och vi måste inte minst ha ett gymnasium där vi ser individen som han eller hon är och där man har möjlighet att skraddarsy sin gymnasieutbildning som man vill ha den, så att så få som möjligt inte slutför gymnasiestudierna. Där har vi gjort många reformer som kommer att sätta sig. Även om jag är säker på att min meddebattör inte håller med mig är jag övertygad om att svensk skola är på rätt väg tack vare Alliansens reformer och fokus på området.

Anf. 134 LOUISE MALMSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Detta med bristerna är ju inga nyheter. De invändningar som man nu har i Europa mot kvalitetsutvärderingssystemet är samma

invändningar som vi har haft hela tiden och som också sektorn har haft. Detta får ni helt enkelt gå hem och kika på. Googla på vad de har sagt i dag.

När det gäller snedrekryteringen ser jag i stället att de beslut som ditt parti i regeringen har varit med och fattat har ökat den. Det gör man om man inför tidigare utbildningsval, en segregering gymnasieskola, ändrade antagningsregler och detta med meritpoäng. Man ändrar på formuleringar i regleringsbrev där det inte längre står att man behöver arbeta med breddad rekrytering som lärosäte. Inte minst missgynnas också de högskolor som är bäst på breddad rekrytering bland annat av det kvalitet-sutvärderingssystem som vi talade om nyss. Jag tycker alltså att du gör fel analys av hur man ska gå vidare för att minska den sociala snedrekryteringen.

Anf. 135 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Vi har gjort ett par olika analyser. Jag tror ändå att svensk grundskola och gymnasieskola är på rätt väg. Inte minst sätter vi tidigt ned foten och ser vilka behov varje individ har. Man ska inte kunna gå igenom en nioårig skola utan att lära sig läsa eller räkna ordentligt. Det är något vi verkligen har satt i fokus sedan maktskiftet 2006, och vi kommer att fortsätta driva på tills målet är nått. Varenda elev ska nå sin fulla potential. Det är målet. Dit ska vi nå. Det fortsätter vi att arbeta för.

Anf. 136 YVONNE ANDERSSON (KD):

Fru talman! Först vill jag tacka flera av mina kolleger som har beskrivit det vi har ägnat oss åt när det gäller högskola och till och med forskning redan i den här debatten. Jag är siste talare från Alliansen. Olika saker har tagits upp i debatten, alltifrån den ekonomiska situationen till andra viktiga aspekter, och jag tänkte försöka mig på en liten sammanfattning. Men innan jag gör det vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Sverige ska vara en kunskapsnation. Vi arbetar för det. Det är en målsättning som jag inte uppfattar att oppositionen har gått emot någon gång. Men vad innebär detta i praktiken? Det innebär att vi ska ha en riktigt bra utbildning och en riktigt bra forskning.

I den här debatten ska vi diskutera utbildning. Vi har två eftergymnasiala utbildningar: yrkeshögskola och universitet och högskolor. Här har vi två delar som tillhör den eftergymnasiala utbildningen och som vi har satt upp ett mål för. Man vad är det allra viktigaste för att vi ska få bra kvalitet i dessa utbildningar? Jo, det är naturligtvis grundskola och gymnasieskola. Det allra största fel vi har gjort var att ha en kravlös grundskola och att ha alltför låga krav för gymnasiet, för att knyta an till vad Louise Malmström sade om breddad rekrytering tidigare.

Det här är en jätteviktig debatt för oss. Vi har mycket haft en inriktning på att ta ett helhetsgrepp över alla de förutsättningar som behövs för att vi om 10, 20 eller 30 år verkligen ska vara en kunskapsnation med kunskapen i framkant på utvecklingen.

Vi vill ha en god internationell kvalitet. Vi har goda förutsättningar för studenter att lära, goda möjligheter till arbetslivet och en forskningsanknytning. För att nå dit har vi arbetat med några verktyg. Vi har arbetat med ett resursfördelningssystem. Vi har arbetat med en arbetslivsanknyt-

ning som är väldigt tydlig i Högskoleverkets ansvar. Vi har arbetat med bättre boende och studentbostäder, och vi har arbetat med mer medel till forskning.

I oppositionens inlägg i debatten här har det framförts en rad myter från talarstolen. Jag blev nästan lite skraj. En av de myter som en av utskottskollegerna tog fram var att vi skulle ha en orättvis fördelning av medel till mindre högskolor och till universitet.

Nej, det är samma fördelningsnyckel för alla. Och den är öppen, transparent. Det handlar om en kvalitetsgranskning. Utifrån kvalitet och vissa kriterier som är fastställda, som alla kan nå, får man tilldelning.

När jag började i den här riksdagen var inte fördelningsnyckeln över huvud taget känd. Ingen visste, inte ens universiteten själva, varför de fick vissa pengar och på vilka grunder. Det var ett antal debatter om frågan, och svaret var alltid detsamma: Vi har ingen tydlig nyckel och inga tydliga kriterier för det.

Någon hävdade att det var svårare för ungdomar på grund av att vi hade meritvärde för vissa ämnen. Då ska jag ta och läsa lite innantill, fru talman.

Andelen 19-åringar som går direkt till högskolan från gymnasiet har ökat från 11 till 16 procent de senaste tio åren. Direktövergången har därmed ökat med 45 procent.

Att antalet 19-åringar som antas blir allt fler har också sänkt medianåldern bland högskolenybjörjarna. Läsåret 2010/2011 hade hälften av alla nybjörjare ännu inte fyllt 21 år. Utbildningar inom naturvetenskap och teknik samt humaniora och teologi hade störst andel unga.

Har vi inte stått här gång efter annan och försökt få fler att intressera sig för naturvetenskap och teknik just därför att arbetslivet har efterfrågat ett antal sådana? Vad har hänt tidigare? Ingenting. Jag kan gå tillbaka några år till. Då hade det inte heller hänt någonting. Jag kan gå tillbaka ytterligare några år. Ingenting hände då heller.

Det har varit ett stort glapp under en längre tid. Vi har fått importera folk som har lust att syssla med naturvetenskap och teknik. Vissa företag har flyttat till andra länder.

Här gör vi satsningar. Varför kan vi inte se det som ändå går framåt? Det finns mer att göra, men här har vi gjort satsningar som är framgångsrika.

Ja, det var en del andra myter som också presenterades här från talarstolen. Var och en som läser snabbprotokollen kan se det. Men en av de delar som jag ändå vill ta upp är att det inte är överallt som det är svårt att få internationella studenter. Det är inte det för varje högskola.

Lunds universitet, till exempel, vågar i dag inte marknadsföra sig ytterligare, för de har en så hög andel studenter som kommer från andra länder till Sverige. Vi har jättelyckade satsningar på sina håll, och fler kommer det att bli när olika reformer sätter sig. Det vet vi av historien.

Med detta känner jag: Jajamänsan, det finns mer för oss att göra för att få det riktigt bra, men hitintills är det rejält bra.
(Applåder)

Anf. 137 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Fru talman! Jag börjar med att göra det som jag inte gjorde tidigare. Jag yrkar bifall till reservationerna 5, 9 och 25. Då har jag fått det sagt.

Egentligen gällde min replik din kollega Michael Svensson. Men jag tror att du är lika bra på att svara på det här som han hade varit.

Jag kan bara nämna en av de bilder som Michael gav mig, som jag inte kände igen. Det var att utbildning på universitet och högskolor är som repetition av gymnasieutbildningen. Det är inte alls min bild, och jag har ändå jobbat på högskola i 20 år. Men det får han svara för.

Men sedan kommer jag till det som jag hoppas att du kan svara på. Det gäller någonting som han också tog upp. Jag vet inte om du skulle beskriva det som en myt, men det gäller den absoluta oro som finns på högskolor för nedläggningar och sammanslagningar utan att man kan välja det själv.

Någon av rektorerna på en högskola säger att det är operation övertalning från Utbildningsdepartementet. Samtidigt ser vi att många mindre högskolor säger upp lärare. På en högskola drar man in runt 80 miljoner. Det är alltså inte bara rosenrött, utan det är många högskolor som är väldigt rädda. Är det bara en myt? Är deras oro alldeles obefogad?

Anf. 138 TREDJE VICE TALMANNEN:

Innan Yvonne Andersson får ordet ska jag säga att de frågor som ställs får ställas till Yvonne Andersson. Yvonne Andersson kan inte svara på sådant som rör det Michael Svensson har tagit upp i sitt anförande. Jag vill bara förtydliga det.

Anf. 139 YVONNE ANDERSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt intressant att lyfta den här problematiken.

Först måste jag säga att varje högskolerektor naturligtvis har ansvar för att budgeten på myndigheten som han eller hon leder, ska gå ihop. Det är klart att man, om ungefär en fjärdedel av studenterna är borta av rent demografiska skäl år 2020, måste se upp och se: Vad kan vi göra åt detta?

Då kan man tänka sig att man avrundar grundutbildningen och satsar mycket mer på forskning. Och när det gäller fördelningen mellan grundutbildning och forskning på lärosäten vill vi ha en ökad andel forskning.

Jag hade förmånen att besöka Karlstad i fredags och lyssna på rektorn och höra hur det såg ut där. De har riktigt bra satsningar inom forskningsdelen på flera håll. De har riktigt bra satsningar på delar av grundutbildningen, och de förstärker naturligtvis det här.

För vad är det som händer framöver? Ja, med ett system som innebär att det inte är några förstasigppåare som talar om att där ska det vara så många platser och där ska det vara så är det systemet självt som ser till att det ska vara riktigt bra utbildning eller riktigt bra forskningsgrupper. Och då satsar vi på detta. Och de kommer naturligtvis att finnas kvar.

Oron skulle jag hellre vilja se som att det är utmaningar för samtliga lärosäten i landet. Det handlar om att de har bra utbildning, så att de får behålla sina examensrätter och att de har bra forskning, så att de kan behålla pengarna till forskningen.

Vad jag säger är att alla borde vara oroliga, precis som du och jag, över hur framtiden ser ut. För vi måste alla se om vårt hus i de olika situationer som gäller för oss. Det ska naturligtvis myndighetscheferna också göra.

Anf. 140 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Fru talman! Om några år kan en liten högskola sitta på pottkanten utan varken studenter eller examensrätter. Det säger utbildningsministern. Det är alltså inte konstigt att det finns oro.

När det gäller forskning – jag nämner det även om det hör till nästa del – är det ett stort problem i sig, eftersom högskolorna får mycket mindre forskningsmedel än vad universitet får.

Uppsala universitet lämnade tillbaka, tror jag, någonstans mellan 10 och 15 miljoner från ett forskningsanslag som de inte använde. Samtidigt finns det högskolor där docenter och professorer står på rad för att trycka upp handlingar för att kunna söka forskningsmedel.

Det är ett annat sätt att strypa. Ja, det ska vara nära forskningen, men stryper man forskningsmedlen stryper man alltihop. Professorer ger sig av. Docenter ger sig av. Då förlorar man examensrätter. Det här blir som en ond cirkel.

Det låter så enkelt när man tar dem en och en, men man måste se sammanhanget. Och det är ett svårt sammanhang för många av de mindre högskolorna, för de är i den här onda cirkeln. Man satsar på de stora universiteten, och de är världsbäst. När pengar försvinner, så försvinner examensrätter och forskning. Då försvinner också studenter.

Anf. 141 YVONNE ANDERSSON (KD) replik:

Fru talman! Nej, jag tror nog att min kollega ska läsa på lite grann, för det verkar som att hon debatterar utifrån hur det var tidigare.

Det är inga forskningspengar som bara försvinner. Om det inte bedrivs forskning inom ett område och om man inte kan söka de konkurrensutsatta forskningsmedlen och om man inte kan söka de forskningsmedel som har att göra med innovation eller att man får de fakultetsmedlen direkt från staten för att det finns motsvarande antal utbildningsplatser handlar det om kvalitet i stället. De som har en kvalitetsinriktad forskning förlorar inga forskningsmedel i dag. Examensrätterna försvinner om inte Högskoleverket anser att de motsvarar den kvalitet vi kräver på utbildningen.

Det är ett annat sätt att se det, och jag är glad att vi har kommit dit, för det är det som gör oss till en kunskapsnation i det globala perspektivet framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 april.)

18 § Forskning, forskarutbildning och rymdfrågor

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU18
Forskning, forskarutbildning och rymdfrågor.

Anf. 142 THOMAS STRAND (S):

Fru talman! Jag är övertygad om att alla som deltar i kvällens debatt kommer att framhålla att Sverige ska vara en ledande forskningsnation.

*Forskning, forskar-
utbildning och
rymdfrågor*

Även om det finns en generell politisk samsyn kring betydelsen av forskning och innovation så finns det också några avgörande politiska skillnader i hur en sådan långsiktig och klok politik ska utformas.

I det utskottsbetänkande som vi nu ska debattera finns en socialdemokratisk kommittémotion som redogör för hur vi vill utforma forsknings- och innovationspolitiken. Tiden medger inte att jag redogör för hela motionens innehåll, men jag vill utifrån våra reservationer säga några ord om de skillnader som föreligger mellan socialdemokratisk och borgerlig forsknings- och innovationspolitik.

Sverige ska rustas för framtiden. Därför behövs mer forskning och fler innovationer. Vi kan inte vila på gamla lagrar. Vi måste tänka framåt. Vi måste leva i en ständig förbättringsprocess. Vi behöver en forsknings- och innovationspolitik som bidrar till en ekologiskt hållbar utveckling, en politik som stärker svenska företag och leder till fler företag och nya jobb. Med fler och nya jobb får vi en bättre ekonomi och ökade skatteintäkter. Det möjliggör i sin tur en god kvalitet i skolan, sjukvården och äldreomsorgen. Det bidrar kort och gott till en god samhällsutveckling.

Forskningen ska också vara en kritisk röst som främjar ett öppet och demokratiskt samhälle, vidgar tanken och perspektiven samt ökar förståelsen och samspelet oss människor emellan. Forskningen ska stå i människans tjänst för ett solidariskt, jämlikt och rättvist samhälle. I möjligheternas Sverige ska människor känna sig trygga att ta nya språng i livet och det många gånger. Då är det nödvändigt med mer forskning och fler innovationer.

För det första måste samverkan mellan akademi, näringsliv, samhälle och politik bli bättre. Det skedde en tyngdpunktsförskjutning i forsknings- och innovationspropositionen *Ett lyft för forskning och innovation* som presenterades hösten 2008. Den akademiska grundforskningen kom att betonas väldigt starkt, samtidigt som samverkan mellan akademi, näringsliv, samhälle och politik nedprioriterades. Det tydliggjordes bland annat genom nedläggningen av de så kallade branschprogrammen.

Dessa forskningsprogram hade stor framgång och hög näringslivsrelevans. Branschprogrammets idé var att öka samverkan mellan akademi, näringsliv, samhällsliv och politik. Man möttes till gemensam problemformulering. Man analyserade omvärlden samt företagets och samhällets behov och beslutade sedan om verkningfulla forsknings- och innovationsåtgärder.

Det är tillbaka till denna ömsesidiga och jämlika samverkan mellan akademi, näringsliv, samhälle och politik som vi bör komma. Även näringslivets parter efterlyser själva en bättre tingens ordning vad gäller samverkan kring forskning och innovation. Det är en önskan som en regering bör ta på största allvar.

Låt mig för klarhetens skull poängtera att vi socialdemokrater står bakom satsningen på akademisk grundforskning eller nyfikenhetsforskning. Här går inte skiljelinjen mellan socialdemokratisk och borgerlig forskningspolitik. Vår kritik handlar om att vi fått en obalans genom en företagsfrånvärd forsknings- och innovationspolitik. Sverige är ett starkt exportberoende land. Därför är det avgörande att det finns ett fungerande och väl utvecklat samarbete mellan alla aktörer som kan bidra till att Sverige blir framgångsrikt i den globala konkurrensen. Vi behöver mer

av samarbete och gemensamma prioriteringar av forskningsresurser, utbildningsinsatser samt export- och investeringsfrämjande åtgärder.

Vi socialdemokrater vill därför utveckla en ny samverkansmodell som tar sin utgångspunkt i centrala framtidsutmaningar för vårt samhälle – både inhemska och globala. Vi har därför i vår budgetmotion avsatt totalt 2 miljarder kronor under perioden 2012–2015 för strategiska samverkansprogram.

Några områden som angavs som naturliga att kraftsamla kring är

- miljö- och energiområdet
- framtidens transportlösningar
- den demografiska utmaningen
- hälsa och livsvetenskaperna samt
- Sveriges attraktionskraft.

För det andra medför den nu förda forskningspolitiken att de stora strömmarna av statens forskningsmedel går till de äldre och större universiteten. Det är endast en rännil av forskningsmedlen som går till högskolorna och de yngre universiteten. Det allvarliga är att vi håller på att få ett A- och B-lag bland lärosätena.

Vi socialdemokrater vill säkerställa ett universitets- och högskolelandskap som präglas av mångfald, bredd och djup. Vi behöver inte mindre forskning. Vi behöver mer. Det är då inte fruktbart att ställa lärosäten mot varandra. Vi vill se en resursfördelningsmodell som garanterar forskning med bredd och djup i hela landet, ett resursfördelningssystem som både kan prioritera mångfald och ge tillräckliga resurser till excellenta forskningsmiljöer.

För det tredje anser vi att regeringen sviker unga forskare genom att passa i frågan om yngre forskares villkor. Ungefär en tredjedel av doktoranderna saknar anställning. De är stipendiefinansierade, går på utbildningsbidrag eller saknar ordentlig finansiering knuten till sitt arbete. Dessa doktorander saknar tillgång till de sociala trygghetssystem och förmåner som är norm på arbetsmarknaden.

Doktorandernas situation måste stärkas. Vi vill gå vidare med att göra doktorandtjänster mer lika regelrätta anställningar. Utbildningsbidrag ska bara kunna ges i max ett år, och lärosäten ska inte kunna ersätta doktorander genom egeninrättade stipendier. Regeringen bör tillsammans med lärosäten och externa finansiärer utarbeta en överenskommelse om hur all stipendiefinansiering av forskarutbildning ska kanaliseras genom lärosätena och bekosta lön och sociala avgifter.

Dessutom måste arbetsmarknadskopplingen bli tydligare i forskarutbildningen. Det är också viktigt att nydisputerade ges ökade möjligheter till fortsatt forskning och meritering. Vi måste skapa tydliga karriärvägar.

För det fjärde behöver vi prioritera forskningsinsatser inom humaniora. De humanistiska perspektiven är nödvändiga för att rusta Sverige starkt, inte minst när vi ska bygga en hållbar och grön värld. Staten måste på ett särskilt sätt värna och utveckla de forskningsområden som inte lika lätt som andra kan kommersialiseras eller attrahera externa medel.

Här vill jag särskilt peka på vikten av att stärka den utbildningsvetenskapliga forskningen. Om Sverige ska ha en högkvalitativ förskola, skola och vuxenutbildning krävs att undervisningen står på solid vetenskaplig grund. En starkt utbildningsvetenskaplig forskning av högsta vetenskapliga kvalitet har därför en stor strategisk betydelse. Det är också viktigt att bygga broar mellan forskning och lokal skolutveckling. Vi behöver därför en ny organisation som kan sammanställa och sprida forskningsresultat till skolan. Vi vill också se att fler yrkesverksamma lärare får möjlighet att forska.

För det femte behöver vi relatera svensk forskning till de stora forskningssatsningar som görs inom och utom EU. I en alltmer globaliserad värld är det viktigt att Sverige synkroniserar sin forskning med europeisk och global forskning. Därför vill vi etablera ett nationellt centrum för kompetensuppbyggnad och rådgivning till svenska forskningsfinansiärer. Målsättningen ska vara att öka antalet svenska forskare som deltar i europeiska forskningsprojekt samt att mer av EU:s statliga forskningsmedel allokteras till projekt där svenska universitet, högskolor och företag deltar. Svenskt forskningsutbyte måste också intensifieras med länder utanför Europeiska unionen.

För det sjätte och avslutningsvis anser vi att genusforskning är ett strategiskt viktigt forskningsområde. Vi socialdemokrater anser att den borgerliga regeringen i alltför ringa grad uppmärksammar genusforskningens strategiska betydelse. Jämställdhet måste inom forskningsfinansieringen beaktas i större utsträckning än vad som är fallet i dag. Instruktionerna till Vetenskapsrådet, Fas, Formas samt Vinnova bör därför ses över i syfte att förstärka deras uppdrag avseende jämställdhet. Det är viktigt att genusperspektivet får genomslag i forskningens alla led, från beredningsprocesser till forskningens vardag.

Fru talman! Vi socialdemokrater står bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservationerna 1, 10 och 11.

Anf. 143 ESABELLE DINGIZIAN (MP):

Fru talman! Forskningen rustar oss för framtiden. I en värld i ständig förändring står vi hela tiden inför nya utmaningar som vi behöver forskningens metoder, analys och slutsatser till hjälp för att hantera.

Det gäller miljö- och klimatutmaningen, framtidens utbildning och lärande, välfärden och transportsystemen likaväl som frågor om hälsa, sjukdomar och epidemier. Dessa utmaningar måste ses ur ett globalt perspektiv, där den nationella arenans uppgift är att bidra med resurser för att lösa mänsklighetens problem, i stort och i smått. Forskningspolitiken handlar därför inte om en tävlan mellan länder utan om hur vi tillsammans skapar förutsättningar för en mer vetenskapligt förankrad samhällsutveckling, både lokalt och globalt.

Men forskningen är också viktig ur ett nationellt perspektiv. Sveriges ekonomi är och ska vara grundad på produktion av kunskapsintensiva varor och tjänster. För att svenska företag ska finnas i framkant på en global marknad krävs forskning av högsta kvalitet.

Att bra forskningsresultat produceras räcker dock varken för att lösa de stora samhällsproblemen eller för att skapa ett kreativt och konkurrenskraftigt näringsliv. Forskningsresultaten måste omvandlas till handling. Det får inte vara så att en högskola går miste om resurser för att en

doktorand placeras på ett företag en tid eller i en av välfärdens verksamheter. Resursfördelningen måste i detta avseende ses över, och vi hoppas att så sker inför den proposition som kommer till hösten.

Miljöpartiet välkomnar att forskarsamhället förutsättningslöst analyserar, diskuterar, utvärderar och samtidigt medverkar till en mer upplyst offentlig debatt och förbättrade reformer för samhällets utveckling. Politiska förslag och beslut behöver i större utsträckning vara vetenskapligt förankrade.

Fru talman! Fri forskning är en av förutsättningarna för ett fritt och öppet samhälle där akademien kan bidra med kunskap och nya perspektiv.

Den statliga forskningspolitiken måste garantera både den fria nyfikenhetsstyrda forskningen och den tillämpade, lösningsfokuserade forskningen. Båda delarna behövs och hänger samman, såväl ur ett näringslivspolitiskt perspektiv som ur ett välfärdspolitiskt perspektiv. Forskningen, i sin bredaste bemärkelse, hjälper oss förstå vår samtid och rustar oss samtidigt för framtiden.

Fru talman! En ursprunglig tanke med högskolorna som bildades genom högskolereformen 1977 var att de skulle erbjuda både utbildning närmare hemmet, i regionen, och att de skulle bidra med forskning som hade en särskild betydelse lokalt och regionalt. Det behovet finns fortfarande kvar.

En av de mest uppenbara formerna för samverkan mellan akademien och det allmänna rör den offentliga sektorn som arena för forskning och kunskapsproduktion. Behovet av en sådan verksamhet är i dag allra tydligast i kommunala och landstingskommunala verksamheter.

En sådan ansats bör vara deltagarorienterad, det vill säga att forskningen sker gemensamt och i dialog med verksamhetsföreträdare i kommunerna. Därigenom sker en omedelbar kunskapsöverföring, och forskningsprocessen har möjlighet att ge direkta, positiva konsekvenser i verkligheten. Det finns i dag flera goda exempel på det runt om i landet, som Dalarnas forskningsråd, Nestor FoU-center och delvis Landsbygdsnätverket.

Verksamhet som organiseras i allmännyttiga bolag, såsom avfallshandling, energi- och bostadsbolag, lämpar sig också väl för en starkare forskningsanknytning. Att bidra till utvecklingen av fler sådana samarbeten med aktionsforskning eller arbetslivsanknuten undervisning inom vissa strategiska områden vore gynnsamt av flera orsaker. Regeringen borde där göra mer.

Fru talman! År 2011 hade Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ett förslag som gick ut på att regeringen tillsammans med lärosäten och externa finansiärer skulle utarbeta en överenskommelse kring hur dagens stipendier bättre kan kanaliseras genom lärosätena och på så sätt bli en del i fasta och trygga anställningar för doktoranderna. Det skulle vara ett första steg för att göra vägen till forskningen och universiteten mer attraktiv för fler. Tyvärr motsatte sig Alliansen det förslaget. Mot den bakgrunden är det ganska konstigt att Jan Björklund nu menar att vi ska ta vara på våra talanger.

Morgondagens forskare i världsklass är dagens studenter. Genom kvalitetssatsningar redan i grundskoleutbildningen höjer vi på sikt kvaliteten också i forskningen. Forskningsanknytning på alla nivåer i den

högre utbildningen är viktig. I grunden är det så vi garanterar Sverige bra forskare. Men på det området saknar regeringen förslag och satsningar.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att staten ska styra forskningen med tydligare visioner och färre prioriterade områden. Förtroendet mellan politik och akademi måste återupprättas.

Miljöpartiet står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservationerna 4 och 5.

Anf. 144 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Kolleger, om jag får säga så! Jag ska försöka hålla mig vaken. Det gäller väl alla kanske.

Nåväl, Sverige är ett land vars välstånd i hög grad är byggt på vår goda innovationsförmåga, inte minst inom industrisektorn. Sverige är fortfarande ett av de stora innovationsländerna, men jag menar också att utvecklingen går åt fel håll. Det saknas sällan idéer, det saknas sällan visioner, men tyvärr ofta kapital för att förverkliga dessa visioner och idéer, vilket onekligen leder till att många potentiella arbetstillfällen aldrig skapas.

Om Sverige ska kunna vara ett land med världsledande konkurrenskraft i högteknologiska och avancerade sektorer kan man inte endast förlita sig på att marknaden tillskjuter det efterfrågade kapitalet. Därför vill vi tillskjuta mer pengar till forskning och mer pengar till utveckling, men också möjliggöra för innovatörer att lättare få tillgång till riskkapital. Därigenom menar vi att vi också kommer att främja innovationsutvecklingen i vårt land.

Framför allt saknar de svenska småföretagen möjligheter att till rimliga motkrav söka riskkapital, trots att det är främst hos mindre företag eller enskilda individer som grunden till morgondagens stora innovationer finns. Vi ser därför ett behov av en marknadskompletterande riskkapitalfond, där fonden prioriterar de företag som har små möjligheter att söka kapital på den ordinarie riskkapitalmarknaden.

Fru talman! Sverige ska vara en framträdande kunskapsnation även i framtiden, och vi ser en potential i att utveckla kompetensen inom ett antal forskningsfält. Särskilt intressant ser vi områden som informationsteknik, kärnfysik, genteknik, nanoteknik och rymdteknik. Det är inom dessa områden många av framtidens innovationsutmaningar kommer att ligga, och jag tror att vi kommer att se smärre revolutioner inte minst inom områden som hälsa och miljö när det gäller dessa fält. Här bör Sverige vara med och konkurrera som världsledande, och vi kan vara det – om vi bara vill.

Sverige har sedan 90-talet varit bland de främsta länderna i världen när det gäller det första området, alltså utveckling, kommersialisering och användning av it-baserade system. Detta är en position som har gett Sverige konkurrensfördelar och som vi på intet vis bör överge eller ringakta. Snarare menar jag att vi bör med varsamhet förvalta och vidareutveckla denna gynnsamma ställning. Stärkta anslag till universitet och högskolor som bedriver it-baserad forskning är därför motiverade.

Kärnenergi är det andra området som i dagsläget är en ofrånkomlig del av vår verklighet. Jag menar att det skänker oss en klimatvänlig och prisvärd energiform. Djupare kunskap och insikter ger dock en större förmåga att hantera och kontrollera de risker som följer med brukande av

fissionskraft. Med stigande oljepriser och diskussionerna kring hur människans förbrukning av fossila kolväten förändrar klimatet har efterfrågan på alternativa energiformer gjort kärnkraften mer aktuell än någonsin tidigare. Forskning i riktning mot såväl säkrare som mångdubbelt energi-effektivare reaktorer är ett område som Sverige bör och, menar jag, ska satsa på.

Det tredje området, gentekniken, har under de senaste årtiondena gett häpnadsväckande insikter i hur organismers dna och genetik fungerar. Dessa framsteg innebär stora möjligheter för framför allt sjukvårdsmässiga och medicinska ändamål men kommer även att ha en stor inverkan på framtidens industri, exempelvis genom framställning av kemiska och biologiska produkter.

Gentekniken är också en viktig pusselbit för att minska människans påverkan på miljön och för att uppnå ett hållbart jordbruk. I våra ambitioner att minska vårt beroende av fossil olja tror sig vissa forskare kunna skapa växter som kan producera produkter för kemikalieindustrin. Sverige är redan i dag världsledande på många av de områden som innefattas av gentekniken. Detta är en position vi bör sträva efter att behålla och utveckla.

Många forskare menar dessutom att nanoteknologi, alltså det fjärde området, under de kommande decennierna kommer att innebära en större förändring för mänskligheten än vad den industriella revolutionen innebär, med potential att grundligt förbättra samtliga teknikformer vi i dagsläget använder oss av. De sociala och ekonomiska möjligheterna att ligga i framkant av denna utveckling är enorma.

Detta kommer att kräva särskilda åtgärder från såväl stat som de organisationer och företag som är involverade i den nanoteknologiska sektorn. Därför är det viktigt att redan nu påbörja främjande investeringar, arbeten och diskussioner för att kunna stå på en stabil grund när världen går in i denna omvälvande fas – vilket jag är helt övertygad om att vi kommer att göra inom en snar framtid.

Avslutningsvis: Regeringen minskade i senaste budgetpropositionen anslaget till rymdforskningen – det femte området. Det var till nackdel för ett område med många framtidsperspektiv och spin-off-effekter. Vi vill återställa regeringens sparbetning på rymdforskning genom att öka anslagen successivt, med målet att svensk rymdforskning ska ligga i framkant inom EU-området. Inte minst är säkra och oberoende kommunikationslösningar vid katastrofsituationer hett efterfrågade.

Mot den bakgrunden och med tanke på den höga teknologi och systemkunskap som svensk industri besitter, i kombination med möjligheten till samarbete med andra länder och senare export av produkter inom området, föreslår vi en stor satsning på rymdteknik- och rymdssystem med ett säkerhetsperspektiv.

Anf. 145 BETTY MALMBERG (M):

Fru talman! I alla tider har människan fascinerats av rymden. Det är lätt att förstå, för oavsett ålder är det lätt att känna storslagenheten då man tittar upp på ett stjärnbestrott himlavalv och den starkast lysande Polstjärnan.

Polstjärnan var en gång i tiden navigeringsverktyg för sjöfarare. Men rymden hjälper oss fortfarande att navigera – tack vare gps-satelliterna

hittar vi fram till rätt adress. Satelliter hjälper oss också att förutse väder och katastrofer, vilket min kollega tog upp, samt att ta ut pengar i bankomaten, förmedla direktsända nyheter, upptäcka oljeutsläpp och forska om klimatet. Ja, satelliterna har verkligen blivit ett viktigt inslag i våra liv.

Sverige utvecklade sin rymdverksamhet i början av 1960-talet, och vi är i dag duktiga på området. Vi har internationellt erkända forskare, bygger kostnadseffektiva forskningssatelliter och har dessutom flera entreprenörer och företag som har utvecklat världsledande innovationer vilka används såväl i europeisk rymdverksamhet som av amerikanska Nasa. Detta är naturligtvis en fantastisk utveckling, samtidigt som branschen är relativt okänd för svenskar i allmänhet. Uppmärksamheten och stoltheten var nog desto större då vår egen astronaut Christer Fuglesang gjorde sina rymdpromenader 40 mil upp i rymden.

Kunskapen om rymdens betydelse behöver dock öka; där håller jag med tidigare talare. Detta område är nämligen inte science fiction. Tvärtom visar de exempel som nämnts att rymdtekniken är oerhört viktig för samhällsutvecklingen. Dessutom är det ett kunskapsområde som lockar ungdomar att satsa på studier inom områden som normalt inte lockar. Den är också samhällsekonomiskt intressant – Esa, Europeiska rymdstyrelsen, uppskattar att en satsad krona ger samhället 15 kronor tillbaka i form av ökad tillväxt.

Rymdområdet lockar inte bara unga till studier, utan det är laddat med spetskompetens också i de etablerade företagen. För några dagar sedan besökte jag och några kolleger olika företag med koppling till rymden i Göteborg och Trollhättan. Det var imponerande. Företagen visade upp inte bara sin affärsmässighet utan också det stora ansvar de tar för forskning och utveckling på detta område.

På ett företag samarbetade man med 70 doktorander vid lärosäten runt om i Sverige. De hade 4 adjungerade professorer och 50 disputerade anställda. Drygt 41 procent av deras personalstyrka på 1 200 anställda hade universitetsexamen eller högre. Vid ett annat företag var motsvarande siffra 50 procent, av en personalstyrka på ca 300 personer. Hur många företag matchar det?

Personligen tycker jag att rymden förtjänar att visas upp som modell för ett lyckosamt och gott exempel på forskning, innovation och utbildning i samexistens men också som varande ett högteknologiskt område som bidrar till Sveriges tillväxt. Varför tycker jag det? Jo, för att det innehåller alla ingredienser vi som politiker älskar och gärna framhåller. Det innehåller samverkan mellan näringsliv och högskolor. Det visar på vikten av både nyfikenhet och tillämpad forskning. Det har innovationskraft – en forskning som leder fram till produkter som kommersialiseras eller också till data som kan beforskas av andra. Slutligen har den svenska rymdnäringsen internationell konkurrenskraft och en hög grad av kompetens, kvalitet och tvärvetenskap.

Dessutom tydliggör rymden de långa ledtiderna och därmed behovet av långsiktiga och robusta resurstillskott och forskningsvillkor. Den visar faktiskt också på behovet av forskningsinfrastruktur, för till och med de stora företagen som jag relaterar till med 1 200 anställda och med lysande affärer har behov av demonstratorer och testbäddar. Där spelar forskningsinstitutet en stor och viktig roll.

Samtidigt behandlas rymdfrågorna ofta i det tysta här i riksdagen, så tyst att branschen uppfattar oss politiker som oinformerade och kanske också ointresserade. Det är inte bra. Det var därför som jag tog tillfället i akt att särskilt belysa avsnittet om rymden från vårt betänkande om forskning, och det är lite intressant att min kollega valt att göra likadant.

Fru talman! Om vi ser till de övriga områdena som betänkandet hanterar visar de på partiernas uppfattningar om forskning. Det här är naturligtvis spännande materia, där man ändå kan konstatera att samsynen tycks relativt stor, åtminstone tills jag hörde min kollega Thomas Strand tala om sin syn på forskning.

Det vi ser är att oppositionspartierna inte har någon gemensam reservation utan lyfter lite spridda frågor såsom jämställdhet, tvärvetenskaplighet och open access, men i dessa frågor slår man in öppna dörrar. Alliansen har redan vidtagit åtgärder och driver en politik som många gånger ligger helt i linje med det som efterfrågas.

Det som förvånar är just frågan om kvalitet i forskningen, för där är intresset inte lika stort. Sverige är ett av de länder i världen som satsar allra mest resurser på forskning. Det rör sig om 30–35 miljarder årligen. Det är ungefär lika mycket som läggs i budgeten på järnväg och väg årligen. Trots alla dessa pengar tappar vi samtidigt mark då det gäller kvalitet mätt som citeringar. Andra länder både kommer i kapp oss och går om oss, vilket är ett oroväckande mönster som måste brytas. Det är därför som det är så förvånande att oppositionspartierna inte tycks reflektera över det här.

Socialdemokraterna har i och för sig skrivit att man kan ta till sig idén med regeringens resursfördelningssystem som ska gynna kvaliteten, men samtidigt uttrycker man både den ena och den andra farhågan för hur den här modellen faktiskt ska fungera. Och, som sagt, de andra partierna belyser inte frågan över huvud taget. Samma sak vill jag hävda gäller de strategiska forskningsområdena, som faktiskt också är ett sätt att jobba för kvalitet.

I den senaste forskningspropositionen kraftsamlade regeringen kring några högkvalitativa svenska forskningsområden inom medicin, teknik och klimat, områden som alla har stor betydelse för samhället och som beräknas kunna bidra till att stärka Sveriges konkurrenskraft. Också denna idé gillar nog Socialdemokraterna. Men de drar sig inte för att samtidigt uttrycka skepsis, och de ser Alliansens utpekade forskningsområden som alltför detaljerade – detta trots att de i nästa sekund påpekar att de områden som man absolut ska forska på är arbetsmiljö och genus som strategiska forskningsområden.

Miljöpartiet fyller på med att tala om att biblioteksområdet borde ges mer uppmärksamhet, och Vänstern och Sverigedemokraterna vill ha bland annat byggforskning respektive grundforskning i robotik och automation. Ja, önskelistan är lång, men vi kan ju inte kraftsamla om allt. De här ambivalenta synpunkterna – då tänker jag framför allt på Socialdemokraterna som ändå tar tag i frågorna eller i alla fall nuddar vid frågorna som gäller kvalitet och strategiska forskningsområden – vittnar om en opposition som inte riktigt vågar sätta ned foten utan på något sätt vill vara vän med alla eller alla goda gåvors givare.

Fru talman! Inför förra valet ställde vi ofta frågorna: Vad vill oppositionen göra och med vem vill de göra det? De frågorna är sannerligen lika

relevanta i dag. Det är lite beklämmande, för med tanke på den stora och viktiga uppgift som vi nu har framför oss, att skapa en tydlig och långsiktig strategi till och också för forskningen och tillväxten i Sverige, hade det varit ett utmärkt tillfälle för oppositionen att i dag visa på vad man vill och vad man har för idéer – men icke. Också på detta viktiga område är det tydligt att det är Alliansen som fortsatt får stå för både idéutveckling och reformarbete.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkande UbU18.
(Applåder)

Anf. 146 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Det är intressant att ta del av Betty Malmbergs beskrivning av socialdemokratisk forskningspolitik. Jag undrade ett tag om Betty verkligen har läst vår kommittémotion. Det hoppas jag. Men ibland får man intrycket att det är ungefär som en viss potentat läser Bibeln; det stämmer inte så vidare bra. I mitt anförande hade jag med sex kvalitetspunkter – på tal om kvalitet – så nog tar vi kvaliteten på allvar, vill jag påstå.

Det gäller att se strukturerna bakom en forsknings- och innovationspolitik. Den struktur som gäller för den politik som ni bedriver ger inte alla lärosäten samma möjligheter att utveckla sin forsknings- och innovationspolitik. De stora strömmarna av pengar går till de stora universiteten. Endast en rännil går till högskolor och yngre universitet.

Höskoleverket har berättat för oss att 2010 gick drygt 89 procent av forskningsmedlen till de äldre universiteten. Knappt 6 procent gick till de fyra unga universiteten. De återstående 13 högskolorna får dela på ca 5 procent. Då har vi inte räknat med forskningsanslagen från forskningsråden som bara förstärker bilden av vart pengarna går. Det är en politik som svälter ut vissa lärosäten.

Jag vill därför ställa frågan till Betty Malmberg: Varför tillåter ni ett resursfördelningssystem som inte ger alla lärosäten reella förutsättningar att bedriva forskning? Blir forskningen bättre av att det är en rännil som går till fyra unga universitet och 13 högskolor?

Anf. 147 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Thomas Strand gör gällande att han och Socialdemokraterna i sin kommittémotion talar om sex kvalitetspunkter. Jag delar inte den uppfattningen.

Jag tycker att de frågeställningar som Thomas Strand tar upp handlar mycket om dåtid, trots att man säger att man ska tänka framåt. En fråga som nämns är till exempel ökad samverkan.

Man talar om branschprogram, branschprogram som har försvunnit men som varje år upprepas i detta sammanhang, trots att till exempel fackförbundet Metall har tyckt att det är ett förlegat kapitel. Man måste gå vidare, man måste tänka nytt och man måste hitta nya metoder. Det går inte att vila på de gamla lagrarna.

Jag undrar var själva satsningen som Socialdemokraterna vill göra på forskningen är. Här talas det mycket om att man vill satsa. Den dåvarande ekonomiska talespersonen Waidelich var ofta ute och talade om det. Men i budgeten för 2012 finns inga forskningspengar, trots att man hade lagt det i en ram i forskningsbudgeten för 2009. Det är mycket

möjligt att de här pengarna finns inom näring, men då är det inte för forskning som skulle kunna hjälpa till exempel de små lärosätena. Det som jag tycker är så olyckligt är att man helt enkelt underskattar den kompetens och den kraft som också de mindre lärosätena har.

Många som jag talar med är nöjda tack vare att de har fått chansen med smalare forskningsprofiler. Precis som Riksrevisionen i dag sade kan man göra strategiska och viktigare satsningar.

Innan tiden rinner ut vill jag bara passa på att fråga: Hur vill ni öka möjligheten till samverkan? Och hur vill ni styra för kvalitet?

Anf. 148 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att Betty Malmberg smiter undan mina grundfrågor. Varför tillåter ni att en rännil av forskningsanslagen går till de fyra unga universiteten och 13 högskolor? Den frågan ställde jag, men den smet Betty Malmberg undan.

Hade Betty Malmberg lyssnat på mitt anförande skulle hon ha hört att jag inte sade att vi ska ha tillbaka branschprogrammen, utan jag talade om nya samverkansmodeller. Jag talar nämligen regelbundet med IF Metall. Det är en viktig nyansskillnad.

När det gäller samverkan vet jag inte vilka Betty talar med. I *En vitbok i färg* tar sex lärosäten upp problemet med att de får för lite forskningsanslag. En lösning är att öka anslaget från 8 000 till 25 000 per student.

Låt mig nämna Jan Nygren, styrelseordförande i Högskolan Väst, Anna Götlind, ordförande i Sveriges universitetslärarförbund, och Sigbritt Karlsson, rektor för Högskolan i Skövde, som tar upp frågan om att det är en feldimensionering på basanslagen till forskningen, vilket hotar de mindre högskolorna.

För inte så länge sedan hade vi ett betänkande med ett tillkännagivande om att det är viktigt att man ser över basanslagen med tanke på Riksrevisionens kritik. Jag tycker därför att den fråga jag ställer är berättigad.

Tror Betty Malmberg att vi får bättre forskning om man endast ger en liten del av forskningen till dessa högskolor och universitet? Gynnar det företagandet i landet att de inte får mer resurser till forskning?

Dessa frågor tycker jag att Betty ska svara på.

Anf. 149 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Jag känner mig trygg med de samtal jag har fört med de regionala högskolorna. De lovordar den satsning och den möjlighet som alliansregeringen har gett genom de smalare profilområdena där man också får möjlighet till forskning. Jag har läst den vitbok som Thomas Strand nämner, och mycket handlar om att man ser möjligheter och nya arbetssätt.

Jag vill påminna om att det är vår regering som har gett Örebro universitet och Mittuniversitetet chans att bilda holdingbolag så att de på det viset kan förmera sin samverkan med omgivningen, både offentlig verksamhet och näringsliv.

Thomas Strand nämner basanslagen och säger att det är för lite pengar. Låt mig påminna om att det var alliansregeringen som införde

forskningsanslagen per student, alltså de 8 000 kronor som Thomas Strand anser ska öka till 25 000.

Det är möjligt att så ska ske, men det är viktigt att vi håller lite ordning på detta och är medvetna om att det var alliansregeringen som gjorde det.

Vi är medvetna om resurstilldelningen och vilka pengar som kommer alla olika lärosäten till del. Vi har hela tiden sagt att vi ska vara ödmjuka och följa upp vad som sker. Det kanske innebär att man måste skruva i vissa system.

Jag tycker inte om att Thomas Strand underskattar de regionala högskolornas höga ambitioner. Det är fel att nedvärdera deras styrka och kompetens. Jag tror inte att de vill se sig som offer.

Anf. 150 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Fru talman! Detta betänkande behandlar 60 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Fru talman! Regeringen avser att lämna nästa forsknings- och innovationsproposition till riksdagen hösten 2012. Många vill ge sin syn på vad den bör innehålla.

Jag börjar med en liten utveckling om detta. Många vill ge sin syn till ledamöterna i utbildningsutskottet men också till övriga ledamöter i riksdagen och till partierna i riksdagen.

En viktig del av processen är att lyssna till de olika synpunkter som finns, för det kommer fram väldigt många olika synpunkter.

Forskningsfrågor engagerar, och det ska vi alla vara glada för. Det är positivt att det finns ett sådant engagemang.

Det finns som sagt en rad olika uppfattningar inom akademi, näringsliv och samhälle i övrigt om hur politiken ska utformas, både vad gäller satsningar och innehåll. Det finns även trender. Just nu påtalar många de yngre forskarnas situation och möjligheter, vilket naturligtvis är viktigt.

Med detta sagt återgår jag till dagens motionsbetänkande. Här finns en del olika uppfattningar, men precis som Betty Malmberg var inne på finns det också samsyn i ett antal frågor.

Fru talman! Något som återkommer är att Sverige är och ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation.

Socialdemokraterna skriver i sin reservation om forskningspolitikens inriktning:

Forskningen främjar det demokratiska samhället genom att stödja tanke- och yttrandefrihet och ett kritiskt ifrågasättande. Forskningen bidrar till en ekologiskt hållbar utveckling och stärker tillväxten. Genom forskning kan vi bättre förstå den värld vi lever i och också göra den bättre. Vi kan höja kompetensen i samhället och arbetslivet. Sverige ska vara en kunskapsbaserad ekonomi, och vi vill därför investera i kunskap och forskning. Forskningspolitiken måste ha en bred ansats som knyter an till verkligheten i alla delar av samhället. En god forskningspolitik ska säkerställa excellens, kvalitet och långsiktighet.

Vi kan nog alla hålla med i detta om satsningen på Sverige som forskningsnation.

När det gäller det Thomas Strand föredrog i talarstolen om andra typer av satsningar kan jag säga att jag har läst betänkandet och reservat-

ionerna, och dessa frågor har inte framkommit i de reservationer som finns. Det är dock bra att frågorna kommer upp och att vi får anledning att debattera dem, och debatten kommer att fortsätta också under hösten.

Regeringen angav hösten 2008 genom propositionen *Ett lyft för forskning och innovation* att det övergripande målet för forskningspolitik är att stärka Sveriges ställning som forskningsnation och därmed stärka den svenska konkurrenskraften i en globaliserad värld för att bidra till ökad hållbar ekonomisk tillväxt och välfärd.

Forskningen ska vara av högsta internationella klass, och den ska till stor del bedrivas inom områden som har, eller har förutsättningar att få, betydelse för människors välfärd, samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

Målet förverkligas genom tre viktiga preciseringar av politikens inriktning. Det handlar om stärkt fri forskning, forskning av högsta kvalitet och relevans och forskning som i högre utsträckning än i dag kommer till nytta.

Två grundläggande insikter var utgångspunkten i arbetet med propositionen. Den första var att mänsklighetens största utmaningar, till exempel klimatpåverkan, energikris, fattigdom och demografiska förändringar, inte kan hanteras på ett framgångsrikt sätt utan ny kunskap. Den andra var att Sveriges konkurrenskraft till stor del måste bygga på ett högt kunskapsinnehåll i svenska exportprodukter.

Regeringen angav genom propositionen sin bedömning av forsknings- och innovationspolitikens inriktning under perioden 2009–2012 och presenterade en satsning på forsknings- och utvecklingsmedel på 5 miljarder kronor för denna period. Det var en betydande satsning som gjordes. Dessutom gjordes särskilda satsningar på klimat, medicin, teknik och annat, vilket Betty Malmberg var inne på.

Fru talman! Lärare, forskare och studenter utgör den viktigaste tillgången vid våra universitet och högskolor. Cirka en halv miljon har sin vardag i egenskap av student eller anställd vid någon av landets högskolor och universitet. Lärarna och forskarna utvecklar den kunskap som studenterna behöver i sin framtida yrkesverksamhet, och det är de som utför en stor del av den forskning som lägger grunden för vår framtida välfärd.

Det är av stor betydelse att situationen för yngre forskare är både karriärmässigt och ekonomiskt gynnsam för att man ska kunna attrahera och behålla forskartalanger inom akademien även i fortsättningen.

Frågorna om anställningsförhållanden för doktorander är för närvarande under beredning inom Regeringskansliet.

Utskottet delar uppfattningen i många av motionerna att forskning inom vissa områden, som miljöforskning, är angeläget och viktigt. Jag möter miljöforskningsfrågorna ofta i ett annat utskott, miljö- och jordbruksutskottet, och kan följa diskussionen även där. Så är det med forskningsområdet; det berör många av riksdagens utskott i någon mening.

Övergripande forskningsfrågor, prioriteringar och särskilda satsningar kommer att anges i den kommande propositionen.

Betty Malmberg har mycket tydligt redogjort för hur viktiga frågorna om rymden är och att det här i riksdagen finns ett rymdnätverk där Betty Malmberg är ordförande.

Jag vill framhålla att det här är en viktig fråga. Den är strategiskt viktig för det moderna kunskaps- och forskningssamhället bland annat för att stärka den svenska industrins konkurrenskraft och inte minst för att möta de stora samhälleliga utmaningarna till exempel när det gäller klimat och miljö. Detta motiverar ett starkt statligt engagemang även i fortsättningen.

En ny forsknings- och innovationsproposition är, som sagt, planerad att överlämnas till riksdagen hösten 2012. Eventuella nya överväganden från regeringens sida kommer att presenteras i denna proposition. Det finns ingen anledning att i dag föregripa den kommande forsknings- och innovationspropositionen. Därför yrkar jag avslag på motionerna.

Forskning och utveckling handlar om Sveriges långsiktiga roll i det globala samhället. Det tror jag att vi alla kan vara överens om.
(Applåder)

Anf. 151 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Inledningsvis nämnde Nina Lundström de yngre forskarnas situation. Jag skulle vilja ta upp den tråden. Det var något som jag också lyfte upp i mitt anförande. Alla de sex punkter som jag lyfte upp har bäring på våra reservationer, så det var inte gripet ur luften – om nu någon trodde det.

Här finns det en politisk skillnad mellan oss och den borgerliga regeringen. Vi tycker att det är dags att sätta ned foten och visa en tydlig viljeinriktning när det gäller de yngre forskarnas situation. Vi vill att de på sikt ska bli anställda som vilka anställda som helst. På vägen dit vill vi korta tiden för utbildningsbidrag till max ett år. Vi vill också se till att det inte förekommer några stipendier. Vi vill att regering, lärosäten och externa finansörer ska komma fram till en överenskommelse så att utbetalningarna kanaliseras som lön och sociala avgifter.

Detta är en jätteviktig fråga. Nina nämnde också att det här är en fråga som lyfts fram från flera håll. Varför kan vi inte börja gå åt det hållet? Ni har röstat ned det här förslaget från oss åtminstone två år i rad. Varför är det så svårt för er att ställa upp på att vi ska börja ta steg i den riktningen? Om man är doktorand ska man ha en anställning. Man ska ha trygghet och omfattas av trygghetssystemen. Varför säger ni nej till vårt förslag?

Anf. 152 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Fru talman! Jag vill tydliggöra att jag verkligen har läst era reservationer för att bilda mig en uppfattning om hur stora skiljelinjerna är. Speciellt när det gäller forskningspolitikens inriktning finns det formuleringar som jag tror att många i kammaren kan ställa sig bakom, till skillnad från de konkreta synpunkter som kom fram i anförandet.

Doktorandernas situation är en väldigt viktig fråga för alliansregeringen. Som jag nämnde pågår det ett arbete i Regeringskansliet för att se över dessa frågeställningar.

Frågan är något mer komplex än vad Thomas Strand vill ge uttryck för. Det finns många delar i detta. Det gäller inte minst dem som är ansvariga i verksamheten för att bidra till lösningar. Om vi långsiktigt ska bli en konkurrenskraftig nation och se till att vi attraherar forskare och forskarstuderande är detta en pusselbit som vi måste titta på.

Det pågår en beredning i Regeringskansliet. Jag vill avvakta vad man kommer fram till i detta avseende.

Prot. 2011/12:100
19 april

Anf. 153 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Jag är glad att vi är eniga om att det här är en viktig fråga. Det är det många som tycker. Det är gott och väl att frågan bereds i Regeringskansliet. Jag har ju varit med i politiken några år på den här nivån, så jag har ofta hört att frågor bereds i Regeringskansliet. De bereds, och sedan blir det inte så mycket mer.

Det skulle vara intressant att höra om Nina vågar säga: Ja, vi ska gå S till mötes och börja halvera utbildningsbidragstiden. Det skulle vara ett välkommet besked. Det känns som om det ligger på lut, om Nina får säga vad hon tycker innerst inne.

Jag är glad att flera lärosäten själva nu tar det här beslutet och säger att man ska ha doktorander som får en regelrätt anställning. Men det finns också motstånd mot detta hos andra lärosäten. Därför tror jag att politiken har en viktig roll att peka med hela handen och se till att vi får en annan tingens ordning så att forskarna får en trygghet. Det tror jag är bra för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Det är lite för passivt. Här finns en kontrast mellan oss och er. Låt vara att frågan bereds, men vad kommer det att innebära? När övergår den här passiviteten i aktiv hållning? Kan Nina säga: Vi hamnar där snart.

Anf. 154 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Fru talman! Thomas Strand kanske inte riktigt vill säga det, men det här är inte på något sätt en ny fråga. Under tidigare socialdemokratiska regeringar har det också varit mycket diskussion om de här frågorna. Som Thomas Strand säger har en del lärosäten gått före och sett till att hitta bra lösningar som är anpassade till verksamheten. Det finns en komplexitet i frågan.

Som Thomas Strand nämnde finns det även från lärosätena synpunkter på hur detta ska utformas, men också från doktoranderna själva. I slutändan handlar det om att hitta former för fortsatta möjligheter för doktorander att vara doktorander.

Min personliga uppfattning – det är också allianskollegernas uppfattning – är att det här är så viktiga frågor att när vi säger att det pågår en beredning i Regeringskansliet så pågår det en beredning. Som Thomas Strand vet kan vi inte föregripa de konkreta lösningarna. Engagemanget för att hitta lösningar och lyfta upp frågorna kan vi alla bidra till. Det gör Thomas Strand i dag i debatten. Personligen tycker jag att det här är väldigt viktiga frågor.

Många av oss har egna erfarenheter av detta, eller också har vi tidigare kolleger eller känner andra som i dag är verksamma inom denna sektor. Det är viktigt att lyfta fram deras situation. En pusselbit för bra forskning och forskare är naturligtvis hur utbildningen och forskningsmöjligheterna ser ut i bred mening.

Jag hoppas att vi kan hjälpas åt att lyfta upp frågorna. Vad de konkreta lösningarna resulterar i får vi återkomma till när beredningen är färdig.

*Forskning, forskar-
utbildning och
rymdfrågor*

Anf. 155 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Fru talman! Det är kul att vara forsknings- och innovationspolitiker. Det händer mycket nu. Arbetet med och inte minst opinionsbildningen inför nästa forsknings- och innovationsproposition är i full gång, och i höst presenterar regeringen Sveriges nya innovationsstrategi.

Sedan valet 2010 har regeringen dragit i gång och hållit i en ambitiös process för att låta så många som möjligt i samhällets alla sektorer få komma till tals kring hur Sverige ska bli mer innovativt och vad en innovationsstrategi för Sverige borde innehålla. Strategin kommer att vara ett långsiktigt dokument med sikte på år 2020 och kommer att vara ett stöd för till exempel de kommande forsknings- och innovationspropositioner som vi kommer att anta under vägen med lite kortare intervaller, inte minst den kommande.

Det talas mycket om Kunskapstriangeln, som symboliserar samverkan mellan högre utbildning, forskning och innovation. Det talas nästan lika mycket om triple helix, som brukar benämnas som tvärsnittet mellan akademi, samhälle och näringsliv. Ibland sker det en begreppsförvirring, och ibland flyter både benämningar och definitioner ihop. Men det spelar faktiskt inte så stor roll eftersom andemeningen ändå är densamma. Oavsett vilket är det bra att denna kunskapstriangel poängteras så pass starkt i betänkandet. Framtiden för svensk forskning och innovation ligger i att samverka och att vara bred och öppen i tanke och utförande.

Vi ska uppmuntra forskare som tar steget ut från akademien och doktorerar i nära samverkan med ett eller flera företag eller organisationer. Vi ska också locka företag från Sverige och världen att expandera och etablera sig här i Sverige eftersom man här får verka i en öppen och kreativ miljö i världsklass.

Runt om i landet kan vi visa på riktigt vassa exempel på just öppenhet, samverkan och innovation.

I morgon kommer jag att besöka Mittuniversitetet i Östersund. Där kommer jag att studera arbetet med turism och idrott i nära samverkan med omgivande samhälle och näringsliv. Mittuniversitetet har också på andra sidan länsgränsen i mitt eget Västernorrland tillsammans med bland andra SCA ett riktigt vasst skogsindustrikluster i världsklass.

Om man åker runt i landet, som jag har gjort, kan man konstatera att de i Karlstad är i världsklass när det gäller tjänsteforskning i samverkan med näringslivet.

På Linnéuniversitetet samverkar man med Ikea, och man har också fått en stor donation nyligen. Där satsar man också på att bli det entreprenöriella universitetet.

Längst uppe i norr, i Luleå, har LTU sina centrumbildningar i teknik, elektronik, telekom och it. Detta har också bäring på en annan viktig aspekt här, nämligen externa medel.

Om man åker till Västerås och Mälardalens högskola kan man konstatera att för varje krona som staten har skickat in i forskningsmedel under de senaste åren har lärosätet genom externa medel kunna producera mellan 5 och 10 extra kronor. Det är inte många lärosäten som klarar av det. Tänk om alla skulle klara av det. Vilka otroliga forskningsresurser vi då skulle ha i Sverige.

Detta arbete måste vi se, möta, utvärdera och premiera på ett ännu bättre sätt än vi gör i dag.

Detta har också bäring på någonting som har nämnts tidigare, nämligen det viktiga med kapitaltillförsel för innovatörer som vill växa, kommersialisera och expandera.

Låt mig vara tydlig med en sak. Någonting som togs upp i debatten var att det skulle finnas ett behov av ytterligare statliga aktörer. Det sista Sverige behöver är ännu fler statliga aktörer med statliga miljarder i riskkapital. Däremot är det bra att vi ser över de aktörer som redan i dag finns och det statliga riskkapital som redan finns och att det inriktas i rätt fas i processen.

Här är det också viktigt att poängtera arbetet med de idéer som finns om riskkapitalavdrag och forsknings- och utvecklingsavdrag. En av de kraftfullaste åtgärderna som vi skulle kunna vidta för att göra Sverige mer innovativt och få fram medel till innovation, forskning, kommersialisering och expansion är att få de pengar som ligger runt om i systemet att jobba på olika sätt.

Fru talman! Det är inte sällan som man i den svenska forsknings- och innovationsdebatten polariserar mellan grundforskning och tillämpad forskning. Från grundforskningens vänner kan man ibland fnysa åt den verksamhet som exempelvis Vinnova ägnar sig åt. Bland hejarklacken för tillämpning, samverkan och innovation gnisslas det ibland tänder över de stora belopp som hamnar just i grundforskningen. Men denna uppdelning är fel och djupt olycklig.

I själva verket är det på sikt fullständigt omöjligt för ett land som Sverige att vara innovativt och konkurrenskraftigt, finna nya tjänster och metoder och kommersialisera nya produkter om inte den rent nyfikenhetsdrivna grundforskningen får goda förutsättningar och goda resurser.

Men det är också resursslöseri om vi inte i hela kedjan, från den mest grunda av grund till den mest tillämpade av tillämpning, har med oss följande tankegång: Hur kan våra nya resultat, nya idéer och nya tankar spridas till fler? Hur kan detta arbete bidra till att nytta skapas i fler sektorer i samhället, i nya företag eller varför inte i utbildningskedjan?

Vi måste komma ifrån dragkampen mellan olika stadier i kedjan och gå mer mot generella incitament med fokus på att innovation, samverkan och öppenhet finns i hela akademien och bland så många studenter, forskare, professorer och rektorer som det över huvud går. Där kan vi se att publiceringar i samverkan inom och utanför akademiens gränser också är de som genererar högre citeringsgrad än andra.

Fru talman! Avslutningsvis skulle jag vilja återge vad Vinnovas generaldirektör Charlotte Brogren har sagt. Hon brukar ofta berätta om Stanford som hon besökte nyligen. Stanfords professorer förväntas, både av sig själva och av andra, att parallellt med sin professur arbeta som konsult i näringslivet i det omgivande samhället. Forskar man där ser man utbildningen inte som en plikt utan som ett privilegium.

Med detta vill jag ha sagt att världens mest innovativa och framgångsrika miljöer är de som präglas av öppenhet och samverkan mellan forskning och utbildning, mellan akademi och omgivande samhälle. När det gäller detta arbete har Sverige kommit långt, och vi är duktiga. Men vi har en större potential. Denna måste vi se, värdera, mäta och också bygga våra incitamentssystem kring i högre grad än nu.

(Applåder)

Anf. 156 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Det är bra att Emil Källström lyfter fram triple helix. Det gjorde jag också i mina sex punkter. Det handlar alltså om samverkan mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor. Det är bra att vi fokuserar just på denna aspekt eftersom den är oerhört viktig.

Men jag sade i mitt anförande och vill ta upp det igen, att det också gäller att se strukturen bakom hur detta arbete läggs upp och hur politiken bedrivs. Där är kritiken från oss från socialdemokratiskt håll att med den proposition som kom 2008, för snart fyra år sedan, skedde det en tyngdpunktsförskjutning genom att man mycket starkt poängterade grundforskningen och den akademiska och fria forskningen. Den är jättebra. Jag har ingenting emot den. Jag stöder den helhjärtat. Men det blev en nedprioritering av resurser för att samverka när det gäller triple helix-lösningen mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor. Jag nämnde branschprogrammen som lades ned som ett typexempel på detta.

De inspel som kommer nu i och med den kommande forskningspropositionen tar tag i detta. Jag tror säkert att Emil Källström har fått samma synpunkter från näringslivets företrädare, nämligen att vi måste hitta en bättre struktur för att stimulera samverkan mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor. Nu är det lite för mycket på det sättet att pengarna som går till universitet och högskolor inte blir på deras villkor. Vi måste ha en balans där vi får bra samtal mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor. Det är jätteviktigt.

Min fråga blir: Utifrån det som jag säger om att det sker en tyngdpunktsförskjutning, är Emil Källström och Centerpartiet beredda att driva att vi får en annan struktur i en ny proposition som kommer till hösten?

Anf. 157 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Att en ny proposition spänner över fyra år och kommer att innebära delvis en annan politik, att man vrider inriktningen på propositionen, är helt naturligt.

Mycket av det Thomas Strand säger är bra, men hans partis historia visar också problemet i att göra rätt. När Socialdemokraterna hade makten och satt på berört departement försvann grundforskningens resurser ned i de stuprör som branschprogrammen innebar till lägre nytta än vad de annars skulle vara. Jag tycker att Thomas Strand delvis gör sig skyldig till polariseringen, uppdelningen, som jag i mitt anförande vände mig mot. Jag anser inte att lösningen för svensk forskning och innovation är en fortsatt eller tilltagande dragkamp. Systemen generellt ska främja öppenhet, samverkan och innovation.

Anf. 158 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Jag menar att det finns en polarisering med den proposition som kom för fyra år sedan. Det blir mer fokus på akademisk grundforskning, som är bra. Låt mig säga det igen så att det inte missförstås. Men vi måste också fokusera på den tillämpade forskningen. Det är viktigt.

Jag har tagit med mig två inspel från Svenskt Näringsliv. De nämner att det måste skapas konkreta incitament inom universitet och högskolor för samverkan med näringslivet och det omgivande samhället. I dag finns inte tillräckliga incitament, nämner Svenskt Näringsliv. Industrirådet är

också inne på samma spår när man säger att det måste finnas en ökad samverkan mellan industri, akademi och forskningsinstitut. Det här är två inspel i mängden som lyfter upp samma sak.

När jag möter näringslivets företrädare lyfter de upp att man i dag blir inbjuden på universitetens villkor. Nu handlar det om att hitta tillbaka till inte de gamla branschprogrammen utan tänket om att sitta vid samma bord, problemformulera, analysera och komma fram till vad man behöver satsa på. Där har staten och politiken en viktig roll. Det finns vissa centrala och globala framtidsutmaningar som vi måste lösa för svensk del och för hela världens överlevnad.

Det var därför jag nämnde några saker som är viktiga för oss. Vi har satt upp 2 miljarder under fyra år för att hantera dem. Det är skillnaden mellan våra politiska inriktningar.

Jag är glad om Emil Källström ser att det finns en obalans och att man vill rätta till den i propositionen. Det skulle jag välkomna.

Anf. 159 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Thomas Strand avslutade med ett resonemang om politikens roll. Jag väljer att spinna vidare på den tråden. Jag tror att politikens roll är att skapa grundläggande förutsättningar och bygga bra, relevanta och transparenta incitamentssystem. Det är ingen hemlighet att jag och Centerpartiet tycker att dagens incitamentssystem borde kompletteras med ett större fokus på innovation, samverkan och öppenhet, precis som jag redogjorde för i mitt anförande.

Thomas Strand nämner också Svenskt Näringslivs inspel. Jag har skrivit en debattartikel tillsammans med Tobias Krantz på Svenskt Näringsliv, så jag har svårt att inte hålla med i den delen av din replik. Jag tror att det för en utomstående betraktare av detta replikskifte blir bara krystat att vi försöker hitta någon form av konfliktyta. På det här stadiet finns ett stort samförstånd i det vi säger.

Senaste gången som Socialdemokraterna formulerade ett konkret svar på vad man ska göra blev det inte bra. Det innebar att vi hade riskerat att tappa i svensk grundforskning eftersom de försvann ned i stuprör som kallades branschprogram. Det ska vi absolut inte komma tillbaka till. Med detta sagt vill inte heller Thomas Strand tillbaka till det. Det är bra. Det här känns som en god grund att jobba vidare på för att Sverige ska bli ännu mer öppet och innovativt, och vi ska ha en akademi som präglas av detta och samverkan.

Anf. 160 YVONNE ANDERSSON (KD):

Fru talman! Det här är en mycket intressant debatt. Finns det något politikområde där det är angeläget att vi hittar så många gemensamma synsätt som möjligt är det väl forskningen.

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Sedan vill jag påminna, fru talman, om att när vi för fyra år sedan lade fram en forskningsproposition var det ett genombrott i svensk forskning. Det hade aldrig tidigare lagts fram en forskningsproposition där det var inbyggt både en forskningsproposition och en innovationsproposition. Detta var ett genombrott som alliansregeringen gjorde för att vi

skulle närma oss de medel och pengar som gav möjlighet till en samverkan med bland annat näringslivet. Det här var vårt genombrott.

Jag har själv varit med och arbetat för propositionen och var glad för den rejäla satsning vi gjorde på Vinnova, på innovationskontor, strategiska områden som också skulle mynna ut i innovationer. Jag vägrar totalt att ta emot någon kritik för att vi gav mest till grundforskning. Det visar på att kammaren över huvud taget inte vet hur tidigare forskningspropositioner har sett ut. Där har man gett pengar till grundforskning. Att det har kommit lite småfiler under mandatperioderna med branschprogram och så vidare är den lilla delen som kom under det tidigare regeringsalternativet och som vi hoppas inte kommer tillbaka.

Vi har försökt att hitta en balans för att nå triple helix-modellen, som egentligen för över på kunskapsmodellen, det vill säga innovationer-kunskap-utveckling eller samhälle-näringsliv-universitet – samverkansmodellerna. Jag kan inte här och nu säga att det var optimalt.

Inspelen, Thomas Strand, finns med som ett kontinuum. Det är allt från Kungliga Vetenskapsakademien och Sveriges unga akademis inspel, ren och skär grundforskning kopplad till universitetsforskning, till Svenskt Näringsliv och Ingenjörsvetenskapsakademien med stora inslag med mer pengar.

Låt oss titta på inspelen. De har inte heller förekommit tidigare, och jag är gammal nog att säga detta. Här har vi inspel som inte ens kan mätas. Det är fråga om makten över pengarna på ett kontinuum, allt från – om jag ska vara grov – KVA till Svenskt Näringsliv. Det är det här vi har att operera mot. Det är den dåliga balansen till förmån för universitetsforskning. Den får nog Socialdemokraterna själva stå upp för. Den har förflyttats till ett sammanhang ihop med näringslivet.

Det var fråga om att stärka Sveriges ställning som forskningsnation. Det var det stora och övergripande syftet med den forsknings- och innovationsproposition som kom för fyra år sedan. Det syftet finns kvar. Det fanns tre huvudområden, nämligen att stärka fri forskning, se till att forskningen har högsta kvalitet och relevans samt nyttig forskning. Jag tyckte att det var mycket balanserat, men vi kan inte ge pengar till områden där det inte finns mottagare.

Utgångspunkten var utmaningar som finns i klimat, miljö och fattigdom – tidens tecken, så att säga, som finns i vår omvärld. Vidare ska Sverige vara konkurrenskraftigt inför framtiden. Också det var balanserat.

Vi har jobbat i den riktning som Thomas Strand nu eftersträvar. Jag välkomnar att Socialdemokraterna inser att denna inriktning är den bästa.

Vi har dessutom jobbat mot en inriktning och lagt ett uppdrag till Vetenskapsrådet för att kunna kommunicera forskningen så att vi når större plattformar för att få triple helix-modellen i ökad utsträckning. Samtidigt behöver vi den grundläggande forskningen, och vi har förstärkt humaniora som var näst intill utarmad på vissa områden. Vi har försökt ta alla under armarna, och det kunde vi göra eftersom vi gav så mycket pengar till forskning. Det har aldrig tidigare funnits så mycket pengar till forskning och innovation som vi i alliansregeringen har gett.

Det finns saker som vi behöver gå vidare med, och det är intressanta och spännande uppdrag. I det ena tycker jag att vi ska ta ett rejält steg, och det är att ge ytterligare medel till skolforskning så småningom. Det

vi också behöver titta över är rymdforskningen. Där sker förändringar hela tiden, och alliansregeringen har tydligt sett till det. Jag vet att inte minst Betty, som dessutom är ledare för rymdnätverket här i riksdagen, har lyft fram den här viktiga forskningen.

Jag tror att det är viktigt inför framtiden att vi i Sverige är klara över att samtidigt som vi vill att våra unga och äldre ska ha stora möjligheter att forska är det inte de unga forskarna som har bekymmer, som det ser ut i dag på lärosätena. Bekymmer har de som i dag är 40–50 år och inte har hunnit göra klart sina forskningsprojekt. Vi har alla i utskottet fått en redovisning av det. Det här måste vi ta tag i. Det är jättebra att vi får fram unga som blir doktorander, men de måste få möjlighet att forska vidare genom postdoktorala tjänster. Man måste få klara sin forskning också när man är 50 år. Det är jätteviktigt att vi satsar hårt på det.

Det är också väldigt viktigt att vi tar ett ytterligare grepp för att se hur vi kan förena de olika forskningarna som behövs. Det är grundforskningen som är rent universitetsbaserad, och det är den mer näringslivsanpassade forskningen som är tillämpad i den delen.

Då vill jag passa på att säga att jag önskar att vi med tydlighet kan se det här i en kommande forskningsproposition. Det kanske är lite svårt att analysera när det gäller den proposition som är lagd. Men alla de tre delarna – från universitetsbaserad forskning till konkurrensbetonad forskning som vi har via Forskningsrådet och till innovationsforskning som vi har med näringslivet – finns i vår forskningsproposition som vi lever med i dag. Och de ska finnas i 2012 års forskningsproposition.

(Applåder)

Anf. 161 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Det är intressant att lyssna på Yvonne Andersson, för hon är väldigt tydlig, drastisk och målande. Om jag ska karakterisera det hela blir det så här: Allting var sämre förr, och nu är vi nästan på väg till himmelriket. Det fanns väl ett och annat som vi socialdemokrater gjorde bra, kan jag tänka mig. Men när Yvonne talar blir det nästan som att alltihop bara var dåligt.

Yvonne nämner exempelvis innovation och att det var någonting som Alliansen kom på 2006. Riktigt så var det väl inte. Även om vi inte satt och skrev en forsknings- och innovationsproposition hade vi faktiskt åtgärder som handlade om innovation. Vinnova startade vi exempelvis. Branschprogrammen var väl också ett sätt att få ihop forskning och kommunikering, akademi och företagande. Innovationsbegreppet kom inte som en blix från klar himmel 2006. Det fanns tidigare också, även om vi inte skrev någon proposition.

Jag har ett citat som jag ska läsa upp som jag tycker också är belysande i den här diskussionen. Det är från KK-stiftelsen, som har gjort ett projekt ihop med många högskolor och företag. Vd:n Madelene Sandström säger så här:

”Detta nära och starka samarbete i forskningen mellan högskolor och näringsliv ger förmodligen inga Nobelpris, och kommer heller inte att vara den forskning som publiceras mest, på det sätt som akademisk kvalitet mäts idag. Däremot utgör den en enorm tillväxtpotential och stärker både konkurrenskraften, den akademiska utvecklingen och välfärden i

Sverige. Forskningen kan därför inte hänvisas till ett fåtal elitinstitutioner som befinner sig alltför långt från företagets verklighet.”

Här ligger en problematik.

Anf. 162 YVONNE ANDERSSON (KD) replik:

Fru talman! Nej, vad jag sade om innovation, och som jag hoppas framkom, var att det var första gången det fanns en forsknings- och innovationsproposition. Vi byggde ihop kunskapen och kunskapsutvecklingen med forskningen och ihop med näringslivet. Det var det jag ville peka på att vi kom fram med.

Var det sämre förr? Tja. Det är väl så att man hela tiden håller på med en utveckling för att saker ska bli bättre och följa tiden. Det har gått galopperande fort på forsknings- och kunskapsfronten i hela världen – det är ingen tvekan om det. Och då tycker man ju att det var sämre förr. Jag tycker också att det jag gjorde förr var sämre. Annars har det ju inte varit någon utveckling. Vi försämrar väl inte saker, varken ni eller vi. Men vi har gjort mer nu.

Att vi är nära himmelriket – ja, just när det gäller forskningen är det väl det politikområde där jag tycker att det är lite kul att det går framåt. Och när det är ett intresseområde blir man lite extra tänd på det. Men vi är inte riktigt nära himmelriket, nej. Vi har mer att göra.

Jag tycker till exempel att vi måste fokusera på våra flaggskepp i Sverige för att vi ska kunna behålla positioneringarna i det globala kunskaps-samhället. Det är därför jag tror på att vi måste fortsätta med rymden, att vi måste fortsätta med mycket av klimatforskningen som sker via satellit. Vi måste också fortsätta med humaniora, beteendevetenskap och utbildningsvetenskap just därför att vi har vissa potentiella kunskaper där vi är mycket långt framme eller till och med längst fram. Det finns också andra, inom försvarsindustrin, säkerhetsindustrin och så vidare. Nu ska man inte säga mer, för det finns många ställen.

Anf. 163 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Yvonne säger ödmjukt att ni har lite att göra. Jag skulle vilja säga att ni har väldigt mycket att göra. Nu hoppas jag att det är vi som har mycket att göra om två år och att ni har lite mindre att göra.

Jag har nämnt sex punkter: Ta tag i dessa! Där skiljer vi oss åt som politiska partier eller som regeringsalternativ.

Samverkan mellan akademi, näringsliv, offentlig sektor och politik måste bli mycket bättre. Signalerna i inspel från näringslivet säger samma sak. Lyssna på det! Förändra politiken!

Svält inte ut de mindre högskolorna. Yvonne vet det också. När vi tar del av debattinspel på resor och träffar de mindre högskolorna framgår det att de är oroliga för utvecklingen – speciellt när man hör utbildningsministerns utspel om att några ska sammanslås med större och att det räcker med filialer som håller på med utbildning, och sedan kan forskningen ske på universitet. Det är inte rätt väg. Det är fel väg att gå.

Yngre forskare: Ta tag i det! Se till att de blir anställda och får trygghet!

Humaniora: Låt mig ta upp det som jag sade i mitt anförande om utbildningsvetenskaplig forskning. Vi måste bli bättre på det, öka omfattningen, se till att det kommer ut och stimulera utveckling i skolan.

Vi måste också stärka de internationella och globala kontakterna. Vi måste bli bättre på att koppla oss till forskningsprogram på EU-nivå men även tänka globalt.

Till sist genusfrågan: Där måste vi bli bättre på att se till att vi får en mer jämställd forskning i alla led.

Där har du sex punkter, Yvonne. Du har antecknat bra, ser jag. Ta med dem! Ta diskussionen med utbildningsministern och kom med en förändrad proposition till hösten!

Anf. 164 YVONNE ANDERSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag kan inte ta upp alla punkter, för då måste jag också prata om vad jag är emot att göra, eftersom jag vet att Thomas Strand har fel.

Den första delen gäller samverkan. Det är precis vad jag har pratat om. Det var vår ambition i förra forskningspropositionen. Vi har nått en bit på väg, och vi kommer att fortsätta. Det är grönt – vi jobbar åt samma håll.

Svält inte ut de mindre högskolorna! säger Thomas Strand. Nej, det gör vi inte. Men ska vi nå framsteg måste alla göra vad de är bra på. Därför måste alla som ska vara kvar i den konkurrens som finns mellan dem som ska arbeta med detta hitta sina nischer.

Inom alla områden kommer det alltid att finnas de som springer om och är säkrare. Varken Thomas Strand eller jag får ju, fru talman, vara med på olympiaden, och vi får inte ens tävla när det gäller att dansa. Någonstans är det de bästa som får göra det.

Yngre forskare har vi jobbat med. Det finns mer att göra för deras trygghet men också för de äldre. Jag vill inte ha någon åldersdiskriminering, inte ens när det gäller forskare.

UVK jobbar vi båda gentemot. Men jag tror inte på en kommitté i 12, 13, 14 eller 15 år. Jag tror på ett ämnesråd. Men det var Socialdemokraterna som en gång i tiden ville ha en kommitté för att hitta en kompromisslösning.

Stärker våra globala kontakter gör vi – vi bara tutar och kör. Där hoppas jag att vi ska bli starkare.

Sedan var det genusforskningen. Ja, alla människor är lika värda. Men den senaste forskningen, som vår hjärnforskare Martin Ingvar har pekat på – jag hoppas att också Thomas Strand läser om det – säger att vi män och kvinnor faktiskt är lite olika. Det kanske vi är också när det gäller forskningen. Men alla ska ha samma möjligheter och alla ska tävla på lika villkor.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 april.)

19 § Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet 2011

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU19
Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet 2011 (redog.
2011/12:RJ1 och redog. 2011/12:RR3).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 25 april.)

20 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Proposition
2011/12:129 Nya regler om prospekt

Skrivelse
2011/12:134 Riksrevisionens rapport om miljökrav i offentlig upphandling – är styrningen mot klimatmålet effektiv?

21 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 19 april

2011/12:332 Riksrevisionens rapport *Besparingar i försvarets materiel-försörjning – genomförandegrupp 2008*
av *Anna-Lena Sörenson* (S)
till försvarsminister *Karin Enström* (M)

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 24 april.

22 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 19 april

2011/12:535 Situationen för politiska fångar i Turkiet
av *Shadiye Heydari* (S)
till utrikesminister *Carl Bildt* (M)
2011/12:536 Påbyggnadsutbildning för invandrade civilingenjörer
av *Johan Andersson* (S)
till arbetsmarknadsminister *Hillevi Engström* (M)

2011/12:537 Socialt entreprenörskap

av *Carina Adolfsson Elgestam* (S)
till näringsminister *Annie Lööf* (C)

2011/12:538 Lagförslag mot eftersupning

av *Krister Örnfjäder* (S)
till justitieminister *Beatrice Ask* (M)

Prot. 2011/12:100

19 april

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 24 april.

23 § Kammaren åtskildes kl. 20.01.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanrådets början till ajourneringen kl. 13.53,

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.48,

av andre vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 127 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanrådets slut.

Vid protokollet

LARS FRANZÉN

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Anmälan om förändring i regeringens sammansättning	1
2 § Anmälan om nya ersättare.....	1
3 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 april.....	2
SoU14 Hälso- och sjukvårdsfrågor samt tandvårdsfrågor.....	2
AU8 Arbetslöshetsförsäkringen	5
4 § Justering av protokoll	6
5 § Utökning av antalet suppleanter i konstitutionsutskottet och civilutskottet.....	6
6 § Val av extra suppleanter till konstitutionsutskottet och civilutskottet.....	7
7 § Anmälan om kompletteringsval till utskott.....	7
8 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	7
9 § Anmälan om inkomna protokollsutdrag från utskott	8
10 § Hänvisning av ärenden till utskott	8
11 § Konsumenträtt.....	8
Civilutskottets betänkande 2011/12:CU15.....	8
Anf. 1 YILMAZ KERIMO (S)	8
Anf. 2 JAN LINDHOLM (MP).....	10
Anf. 3 CARINA HERRSTEDT (SD).....	12
Anf. 4 MARIANNE BERG (V).....	13
Anf. 5 MAGDALENA ANDERSSON (M).....	15
Anf. 6 YILMAZ KERIMO (S) replik	17
Anf. 7 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik.....	18
Anf. 8 YILMAZ KERIMO (S) replik	18
Anf. 9 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik.....	18
Anf. 10 JAN LINDHOLM (MP) replik	19
Anf. 11 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik.....	19
Anf. 12 JAN LINDHOLM (MP) replik	20
Anf. 13 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik.....	20
Anf. 14 CARINA HERRSTEDT (SD) replik	21
Anf. 15 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik.....	21
Anf. 16 CARINA HERRSTEDT (SD) replik	22
Anf. 17 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik.....	22
Anf. 18 MARIANNE BERG (V) replik.....	23
Anf. 19 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik.....	23
Anf. 20 MARIANNE BERG (V) replik.....	23
Anf. 21 MAGDALENA ANDERSSON (M) replik.....	24
Anf. 22 JAN ERTSBORN (FP)	24
Anf. 23 RICKARD NORDIN (C).....	25
Anf. 24 JAN LINDHOLM (MP) replik	28
Anf. 25 RICKARD NORDIN (C) replik.....	28
Anf. 26 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	29
Anf. 27 RICKARD NORDIN (C) replik.....	29
Anf. 28 OTTO VON ARNOLD (KD)	30
(forts. 13 §).....	31

Ajournering	32
Återupptagna förhandlingar	32
12 § Frågestund	32
Anf. 29 TREDJE VICE TALMANNEN	32
<i>Matchningen på arbetsmarknaden</i>	32
Anf. 30 PATRIK BJÖRCK (S)	32
Anf. 31 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	32
Anf. 32 PATRIK BJÖRCK (S)	33
Anf. 33 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	33
<i>Ekologiska mål</i>	33
Anf. 34 KEW NORDQVIST (MP)	33
Anf. 35 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	33
Anf. 36 KEW NORDQVIST (MP)	34
Anf. 37 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	34
<i>Djurtransporter i EU</i>	34
Anf. 38 JENS HOLM (V)	34
Anf. 39 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	34
Anf. 40 JENS HOLM (V)	34
Anf. 41 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	35
<i>Arbetslinjen och invandringen</i>	35
Anf. 42 ERIK ALMQVIST (SD)	35
Anf. 43 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	36
Anf. 44 ERIK ALMQVIST (SD)	36
Anf. 45 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	36
<i>Integrationspolitiken</i>	37
Anf. 46 ROGER HADDAD (FP).....	37
Anf. 47 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP)	37
Anf. 48 ROGER HADDAD (FP).....	37
Anf. 49 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP)	38
<i>Den ekonomiska situationen för utsatta grupper</i>	38
Anf. 50 AGNETA GILLE (S).....	38
Anf. 51 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP)	38
Anf. 52 AGNETA GILLE (S).....	39
Anf. 53 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP)	39
<i>Polisens resursanvändning</i>	40
Anf. 54 KRISTER HAMMARBERGH (M)	40
Anf. 55 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	40
Anf. 56 KRISTER HAMMARBERGH (M)	40
Anf. 57 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	40
<i>Försäkringskassans utbetalningar</i>	41
Anf. 58 JASENKO OMANOVIC (S)	41
Anf. 59 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M).....	41
Anf. 60 JASENKO OMANOVIC (S)	41
Anf. 61 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M).....	42
<i>Sällsynta diagnoser</i>	42
Anf. 62 PENILLA GUNTHER (KD).....	42
Anf. 63 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	42
Anf. 64 PENILLA GUNTHER (KD).....	43

Anf. 65 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	43
<i>Eftersupning</i>	43
Anf. 66 LARS-AXEL NORDELL (KD)	43
Anf. 67 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	43
Anf. 68 LARS-AXEL NORDELL (KD)	44
Anf. 69 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	44
<i>Attraktionskraft Sverige</i>	44
Anf. 70 ANNIKA QARLSSON (C).....	44
Anf. 71 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	45
Anf. 72 ANNIKA QARLSSON (C).....	45
Anf. 73 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	45
<i>Diskrimineringsombudsmannens uppdrag</i>	45
Anf. 74 HILLEVI LARSSON (S).....	45
Anf. 75 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP).....	46
Anf. 76 HILLEVI LARSSON (S).....	46
Anf. 77 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP).....	46
<i>Pensionssystemet</i>	47
Anf. 78 LARS-ARNE STAXÅNG (M).....	47
Anf. 79 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	47
Anf. 80 LARS-ARNE STAXÅNG (M).....	48
Anf. 81 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	48
<i>Kastrering av grisar</i>	48
Anf. 82 HELENA LEANDER (MP).....	48
Anf. 83 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	49
Anf. 84 HELENA LEANDER (MP).....	49
Anf. 85 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	49
<i>Vaccinationen mot svininfluensa</i>	50
Anf. 86 GUSTAV NILSSON (M)	50
Anf. 87 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	50
Anf. 88 GUSTAV NILSSON (M)	50
Anf. 89 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	50
<i>Regelförenkling för småföretag</i>	51
Anf. 90 LARS ISOVAARA (SD)	51
Anf. 91 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	51
Anf. 92 TREDJE VICE TALMANNEN.....	52
13 § (forts. från 11 §) Konsumenträtt (forts. CU15)	52
Anf. 93 ANNIKA LILLEMETS (MP).....	52
Anf. 94 JOHNNY SKALIN (SD)	53
(Beslut skulle fattas under 15 §.).....	54
14 § Höskolan	54
Utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU17.....	54
Anf. 95 LOUISE MALMSTRÖM (S)	54
Anf. 96 AGNETA LUTTROPP (MP).....	57
Anf. 97 RICHARD JOMSHOF (SD).....	59
Anf. 98 ROSSANA DINAMARCA (V).....	60
Anf. 99 MICHAEL SVENSSON (M).....	61
(forts. 17 §).....	62
Ajournering	63

Återupptagna förhandlingar	63	Prot. 2011/12:100
15 § Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde	63	19 april
CU15 Konsumenträtt	63	
16 § Aktuell debatt: Hushållens skuldsättning	65	
Anf. 100 PER BOLUND (MP)	65	
Anf. 101 Statsrådet PETER NORMAN (M)	65	
Anf. 102 VERONICA PALM (S)	67	
Anf. 103 PER BOLUND (MP)	68	
Anf. 104 JAN ERTSBORN (FP)	70	
Anf. 105 PER ÅSLING (C)	72	
Anf. 106 ERIK ALMQVIST (SD)	73	
Anf. 107 JACOB JOHNSON (V)	75	
Anf. 108 ANDERS SELLSTRÖM (KD)	76	
Anf. 109 Statsrådet PETER NORMAN (M)	78	
Anf. 110 VERONICA PALM (S)	79	
Anf. 111 PER BOLUND (MP)	80	
Anf. 112 JAN ERTSBORN (FP)	81	
Anf. 113 PER ÅSLING (C)	82	
Anf. 114 ERIK ALMQVIST (SD)	83	
Anf. 115 JACOB JOHNSON (V)	84	
Anf. 116 ANDERS SELLSTRÖM (KD)	85	
Anf. 117 Statsrådet PETER NORMAN (M)	86	
Anf. 118 VERONICA PALM (S)	87	
Anf. 119 PER BOLUND (MP)	87	
Anf. 120 JAN ERTSBORN (FP)	88	
Anf. 121 PER ÅSLING (C)	89	
Anf. 122 ERIK ALMQVIST (SD)	89	
Anf. 123 JACOB JOHNSON (V)	90	
Anf. 124 ANDERS SELLSTRÖM (KD)	90	
Anf. 125 Statsrådet PETER NORMAN (M)	91	
17 § (forts. från 14 §) Högskolan (forts. UbU17)	92	
Anf. 126 NINA LUNDSTRÖM (FP)	92	
Anf. 127 LOUISE MALMSTRÖM (S) replik	94	
Anf. 128 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik	94	
Anf. 129 LOUISE MALMSTRÖM (S) replik	94	
Anf. 130 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik	94	
Anf. 131 EMIL KÄLLSTRÖM (C)	95	
Anf. 132 LOUISE MALMSTRÖM (S) replik	97	
Anf. 133 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik	97	
Anf. 134 LOUISE MALMSTRÖM (S) replik	97	
Anf. 135 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik	98	
Anf. 136 YVONNE ANDERSSON (KD)	98	
Anf. 137 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	99	
Anf. 138 TREDJE VICE TALMANNEN	100	
Anf. 139 YVONNE ANDERSSON (KD) replik	100	
Anf. 140 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	101	
Anf. 141 YVONNE ANDERSSON (KD) replik	101	

(Beslut skulle fattas den 25 april.).....	101
18 § Forskning, forskarutbildning och rymdfrågor	101
Utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU18.....	101
Anf. 142 THOMAS STRAND (S).....	101
Anf. 143 ESABELLE DINGIZIAN (MP)	104
Anf. 144 RICHARD JOMSHOF (SD).....	106
Anf. 145 BETTY MALMBERG (M).....	107
Anf. 146 THOMAS STRAND (S) replik.....	110
Anf. 147 BETTY MALMBERG (M) replik	110
Anf. 148 THOMAS STRAND (S) replik.....	111
Anf. 149 BETTY MALMBERG (M) replik	111
Anf. 150 NINA LUNDSTRÖM (FP).....	112
Anf. 151 THOMAS STRAND (S) replik.....	114
Anf. 152 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	114
Anf. 153 THOMAS STRAND (S) replik.....	115
Anf. 154 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	115
Anf. 155 EMIL KÄLLSTRÖM (C)	116
Anf. 156 THOMAS STRAND (S) replik.....	118
Anf. 157 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik.....	118
Anf. 158 THOMAS STRAND (S) replik.....	118
Anf. 159 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik.....	119
Anf. 160 YVONNE ANDERSSON (KD)	119
Anf. 161 THOMAS STRAND (S) replik.....	121
Anf. 162 YVONNE ANDERSSON (KD) replik	122
Anf. 163 THOMAS STRAND (S) replik.....	122
Anf. 164 YVONNE ANDERSSON (KD) replik	123
(Beslut skulle fattas den 25 april.).....	123
19 § Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet 2011	124
Utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU19	124
(Beslut skulle fattas den 25 april.).....	124
20 § Bordläggning.....	124
21 § Anmälan om interpellation.....	124
22 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	124
23 § Kammaren åtskildes kl. 20.01.	125

Tryck: Elanders, Vällingby 2012